

LES DUES FECUNDITATS

HORES de tardor. Els arbres donen el fruit, i diríeu que resten extenuats: s'esfullen, s'aprimen, s'esgrogueixen. I l'ànima pren de la natura un posat consirós, trànsit rapidíssim de matisos entre les folles opulències de l'estiu i la llarga ascesi hivernenca que convida a la meditació i a l'estudi. La poesia melangiosa de la tardavera és més adient a la vida humana, tota encarada a l'eternitat, que la joliva dels dies primaverals, plens de promences d'un goig ràpidament fugitiu. És una poesia més pregona, per tal com comporta la reflexió, el greu madurament de l'experiència vital i la preparació de les tasques de l'hivern obscures i abnegades, prometedores de llunyanes fecunditats.

La poesia de la tardor és doblada d'ascetisme i això la fa greu i ressonant. L'esllanguiment de la natura, que no és una desesperació, sinó el repòs d'una tasca feta, ens dóna la lliçó de les dues fecunditats: la de la matèria i la de l'esperit.

La fecunditat de la matèria li reporta el llanguiment. L'esforç de l'arbre per fruitar li duu l'hivern a les entranyes. Tota l'abrivada estival s'acaba en la producció del fruit, i com, si l'arbre restés esgotat de forces, canvia la formosor de la puixança per la bellesa plàcida del repòs que li prepararà fruitades novelles.

Tota altra és la fecunditat de l'esperit. L'ànima en treball de producció, sigui arborada per l'alta febre de la creació poètica, o de la maduració científica, o de la purificació ascètica, és una fornall d'energia sempre creixent. A més febre, més puixança. El treball l'alimenta, l'alta vibració de les potències inflamades l'enforteix, i després de produït el fruit, l'ànima és més plena que abans, perquè el fruit que ha llevat, se l'ha donat a ella mateixa i esdevé forta de l'esplet engendrat i de mil semences d'altres esplets amb què l'elaboració del fruit present l'ha enriquida. En l'ordre espiritual, la gestació i el part són processos d'altres fecundacions.

La raó d'aquesta diferència no ens pot ésser donada sinó per la filosofia, que és el sòl racional en què descansa tot fenomen de natura i el primer element intel·lectual en què es resol tota poesia.

La fecunditat sempre ve de fora. L'ésser que és fecund per ell mateix, que no fretura de ningú més perquè posi en acte la seva fecunditat, és l'ésser subsistent com a tal, l'Infinit. Fora d'ell, tot ésser solitari és eixorc.

D'on reben els ésser creats l'element fecundat? Heus ací el secret del problema. Perquè, segons que aquest element sigui elevador o rebaixador, confortant o extenuant, la fecunditat comportarà un augment o una minva d'elevació i de força.

Els vivents corporis reben de baix els elements, els cullen d'en terra; i per això tota fecunditat comporta en ells una torbació que només l'alta serenitat de la raó pot tornar a l'equilibri. La matèria no alimenta la vida sinó per mitjà del desgast. El treball d'assimilació que ha d'acomplir el vivent per restaurar amb nova aportació de matèria les forces perdudes acaba espatllant l'organisme, i el de desassimilació amb què ha d'expèl·lir les restes de la matèria ja buida d'energia aprofitable és un aprenentatge continu de la mort. El vivent corporal, per nodrir-se, s'ha de girar envers la terra, ferment de totes les malalties i sepulcre de tots els vivents. L'assimilació contínua d'elements inferiors el rebaixa i l'extenua. Per això tota activitat vital, sigui nutritiva, sigui sensitiva, és un pas envers el sepulcre. Allò que nodreix la vida nodreix la mort. Dóna la vida amb l'energia que cedeix: dóna la mort amb el preu de treball que exigeix per a cedir-la. L'ull esdevé cec veient-hi, l'orella sentint-hi i tota carn troba en la fecunditat l'eixorquia.

L'ànima, per contra, rep els elements nutritius de dalt. Els elements nutritius de l'ànima, com els del cos, és el seu desig natural qui ens els fa conèixer. I què desitja l'ànima més fortament que la veritat?—pregunta Sant Agustí. I què és la veritat sinó la conformitat de les coses amb llurs exemplars divins, les idees de Déu? Idees de Déu són, però, la justícia, la caritat, la lleialtat i l'eternitat de tota cosa vera, perquè veritat i mortalitat són tan incompatibles com Déu i el no-res. La llum no ens baixa sinó del cel. Les llumenetes d'aqueix món no serveixen sinó per a fer-nos enyorar el sol, i quan ell surt, s'apaguen totes soles. Tal s'esdevé, i molt més, en la vida de l'esperit. La seva llum només li ve de Déu. Déu és el medi ambient, i la llum necessària i l'ambient vital dels esperits. L'esperit privat de Déu és un cadàver més repugnant que els dels vivents corporis i el seu estatge natural és la tenebra. L'esperit privat de Déu és l'infern d'ell mateix.

Sempre que l'ànima treballa és a la llum de Déu i amb la força que li dóna l'aliment de la divinitat present en ella per potència. El

savi descregut que nega Déu el nega amb la vigor que Déu li dona. No sols la matèria, sinó tots els esperits creats, i àdhuc ella mateixa, són tenebrosos per a l'ànima, que no té receptivitat per a altra llum ni per a altre aliment que el de la presència de Déu.

L'element nutritiu i fecundant de l'ànima ve, doncs, de dalt, i per això l'eleva. L'assimilació no vol cap treball de desgast, perquè el fenomen del desgast és inexistent en el món espiritual. L'ànima creix treballant i produint. El lloc que en els vivents corporis té la fatiga, en ella l'ocupa el rejuveniment i l'ascensió.

Per això quan Déu volgué produir en la carn la meravella d'una generació divina, exigí i consagrà en la Mare elegida la virginitat. En aquella carn sadolla d'Esperit de Déu, la llei de la matèria fou vençuda per la llei de l'esperit, i la humanitat aprengué que en les obres de la vida espiritual la virginitat és condició de fecunditat.

La generació del Crist augmentà la virginitat de Maria. A semblança seva, la fecunditat de l'esperit religiós és un augment d'ella mateixa, un acompliment d'integritat, una anunciació.

CAUSA I REMEI DE LA INCREDULITAT MODERNA *

No fa gaire temps, vaig pendre part activa en una polèmica periodística sobre les causes de la poca religiositat actual de la gent del nostre país. Circumscribida a Catalunya i contreta a les limitacions imposades a tota labor periodística, la polèmica no pogué pendre l'amplitud que l'assumpte, realment interessant, demanava.

Per això m'ha semblat oportú d'aprofitar aquesta avinentesa de parlar breument a l'il·lustre professorat i a les estudioses alumnes del nostre estimat Institut, per descabdellar amb més esplai l'estudi de la causa, més que les causes, i el remei, que la causa mateixa ens indicarà, d'aquesta diferència entre la religiositat d'avui i la d'ahir, no solament al nostre país, sinó arreu d'Europa.

Són molts els qui s'han captingut d'aquest problema, i la solució que li han donat no sempre ha estat encertada. No toquen al blanc els qui atribueixen la baixa de religiositat dels temps moderns als espectacles, al major intercanvi d'idees entre els pobles, a la difusió del llibre i del periòdic portadors d'idees irreligioses, a l'augment de la riquesa material, que comporta un abandó de l'esperit en les blàncies del luxe i de la sensualitat. Totes aquestes causes en suposen una altra de més profunda, i totes soles no bastarien a produir el fenomen general de la irreligiositat europea, si la mentalitat que inspira espectacles, llibres i periòdics i determina l'esmerç de les riqueses acumulades, no estigués ja infectada d'un microbi antireligiós.

Qui va trobar la solució justa fou Monsenyor Bonomelli, Bisbe de Cremona, de darreries del segle passat. La seva opinió, exposada en el llibre *Le cause della miscredenza odierna*, acceptada avui per tothom, i que explicarem en aquest treball, és que la causa de la relativa incredulitat moderna és la laïcització de l'alta cultura produïda pel Renaixement.

* Discurs llegit en la sessió inaugural del curs escolar a l'Institut de Cultura i Biblioteca popular de la Dona, el dia 6 d'octubre.

Caigut l'Imperi Romà, l'Església bastí damunt les runes gegantines, i aprofitant els elements verges que davallaven del Nord, el nou Imperi espiritual, més extens i més pregon, que, a haver seguit les coses el curs normal, ja s'hauria estès per tota la Terra, sense deixar cap poble fora de la seva àrea. Aquest Imperi espiritual que té per capital la Roma pontifícia, arribà a una perfecció relativa durant l'Edat Mitjana. Dic relativa, perquè els costums i les tradicions d'aquell temps es ressentien encara de la duresa i la sensualitat del paganisme. Cal no fer-se massa il·lusions sobre els nostres pares dels segles mitjans. Restaven encara al món moltes deixalles de l'antiga gentilitat en forma de supersticions, costums guerrers, drets feudals vexatoris de l'honestat i de la dignitat humana, batejats de vegades amb noms cristians, però pagans en l'esperit. Tanmateix, una cosa surava per damunt de tot: la fe. La unanimitat en la confessió cristiana era absoluta, era com un pern fonamental sobre el qual descansava tota construcció social, política, científica o artística que sorgís en aquell temps. I aquesta fe sincerament sentida anava eliminant a poc a poc les romanalles de les institucions paganes i substituint-les per d'altres d'acordades a la llei del Crist, verament rei social d'aquells pobles, si encara no ben bé de cadascun de llurs individus. Així eren possibles les seleccions cristianes d'aquell temps, esplèndides generacions de savis i d'artistes que bastiren les catedrals de pedra i les catedrals de ciència amb què encara avui s'honora l'Església. Aquells sants, aquells savis i artistes eren els vers representatius i els vers mentors d'aquells pobles. Les restes de paganisme que encara els ensutzaven eren elements que pertanyien més a la matèria que a l'esperit, institucions lliscants pel pendent fatal de la decadència. La fe, en canvi, era l'element espiritual, conscient, volgut, impulsat per totes les forces de la llibertat. El paganisme dels costums era l'element instintiu que anava de baixa: el cristianisme dels principis era l'element voluntari que anava de puja.

Per això l'element pagà no construí aleshores cap cultura. La cultura és filla de l'esperit i no de la matèria. L'elabora sempre aquell ideal que en un moment determinat orienta en un sentit el moviment humà, encara que sigui inferior en quantitat al que resisteix en sentit contrari. Les causes decadents no produeixen: estan en la trista situació del ric arruïnat que liquida la seva fortuna menjant-se el capital adquirit en dies de benestar.

La cultura bastida pels segles medievals és íntegrament catòlica. L'element pagà no hi té cap representació. Més encara que catòlica, era teològica. Unics obrers d'ella eren els eclesiàstics, sobretot els religiosos. Universitats i escoles eren fundades i dirigides per gent d'església. No hi havia altres escoles que les parroquials, monesterials i catedralícies. No hi havia altres Universitats que les fundades pels Papes o pels Bisbes, i fins aquelles en la fundació de les quals els Reis havien tingut alguna part, eren deixades totalment en mans d'ordres religiosos. Home d'estudis era llavors sinònim de clergue: els seglars es consagraven només als oficis manuals o a la professió de les armes. D'aquí nasqué una ciència que tenia per esperit informador la teologia, o sigui l'estudi racional dels dogmes cristians, la ciència de Déu. Serventes d'ella eren la filosofia, la retòrica, la física, l'alquímia, l'astronomia i totes les belles arts, com es pot veure en les grans enciclopèdies del temps: la tomista, la lul·liana i la baconiana.

Això donava als esperits una unitat i una coherència que no han conegut mai més. L'objectiu de tota l'activitat humana era el coneixement de Déu. Tots els altres feien l'ofici d'elements terrens de què es nodria la planta de la contemplació de les coses divines, i en tant tenien valor humà, en quant tenien valor diví. En un mot, així com la ciència del Renaixement fou un humanisme, la ciència de l'Estat Mitjà era un divinisme. L'exponent més alt d'aquesta ciència complexa que fa convergir tots els raigs de l'univers vers la Divinitat com a centre fou Sant Tomàs, les *Summes* del qual constitueixen la més gran síntesi de tots els coneixements d'una època que ha conegut el llinatge.

Aquesta síntesi penetrà les entranyes de la societat i de l'individu amb aquella permeació, conscient en els cultes, inconscient en els rústics, que afaïçona tots els productes individuals i socials. El Dret, la Medicina, la política, l'ordenament del treball, les belles arts, les llengües populars que llavors es performaren, amb tota llur riquesa de proverbis i de frases fetes, tot just naixents, tot sortia de la fornalla de l'esperit arroentit de cristianisme. No era un segell extern, sinó la mateixa constitució íntima de les coses el que acusava la factura cristiana. En aquest sentit, s'arribà a la perfecció.

Però el sentiment de posseir aquesta perfecció fou la causa de la seva pèrdua. La concepció cristiana de la ciència i de l'art, de la moral i de la política, de la matèria i de l'esperit, de la vida i de la

mort, havia penetrat tan pregonament la humanitat, que hom cregué que perdre-la mai més ja no era possible. Bastava consagrar-se a fer-la fruitar en institucions que eliminessin les poques romanalles de paganisme que hi havia al món, i per això no calia sinó conservar-la. No hi havia por que cap nova doctrina la vingués a substituir en el cor dels homes. Una regressió semblant es conceptuava impossible. El món era guanyat definitivament a la fe cristiana.

* * *

Tot amb tot, la gran transformació que ningú no somniava possible, vingué a la fi de l'Edat Mitjana. Hom l'ha anomenada Renaiement, perquè s'esforçà amb resultats magnífics a fer renéixer les arts i les idees de la civilització precristiana de Grècia i Roma. Si heu vist mai una boscúria un dia de vent, amb totes les branques inclinades cap a un mateix punt del cel, tindreu una imatge material bastant llunyana del revirament que es produí llavors en tot Europa. Tots els ulls es giraren vers l'antiguitat que s'anomenà clàssica. Tots els cors se n'enamoraren. L'alta pressió començà a Itàlia, a la Florència dels Medici i a la Roma dels Papes, però la ventada envaí ben prompte tots els països d'Europa. Guillaume Budé la introdueix a França, Lluís Vives a Espanya, Erasme de Rotterdam a les terres saxones. La invenció de la impremta dóna al nou moviment unes ales poderosíssimes de què havia mancat la cultura medieval. La conversió de tota Europa a les noves idees fou cosa de pocs anys.

Aquestes idees, sota la bella envoltura de les formes clàssiques, portaven un verí molt amagat però molt maligne. Resumint en poques paraules el que necessitaria un llibre molt voluminós per exposar-ho, direm que feien baixar de Déu a l'home la mirada recercadora de l'esperit humà. El centre del món, que per al pensament medieval era Déu, per al renaixentista, és l'home. Sant Tomàs havia exposat amb profunditat angèlica com Déu mesurava totes les coses, per tal com el fet de pensar Déu una cosa feia que ella fos el que era, i el fet de voler-la crear feia que existís tal com la pensava. Segons els humanistes, ja no és Déu, sinó l'home, la mesura de totes les coses. Ell les ha de pensar i judicar amb criteri purament humà, i recrear-les i utilitzar-les a mesura del seu judici i de la seva utilitat.

Aquesta nova visió del món, beguda en els antics pagans, no presentava l'aspecte de cosa impia o irreligiosa. Altrament, hauria

fracassat. Permetia de continuar professant i practicant la religió cristiana. Tots els caps de brot del moviment eren catòlics pràctics. Ja hem dit que fins la Roma papal fou un centre, i dels principals, del moviment humanista, sobretot en l'aspecte artístic i filològic, que no comportava cap perill.

El perill, però, era gravíssim, i el fet d'ésser imperceptible encara l'agreujava. Primerament, la cultura perdia el to teològic. Ja no eren solament els eclesiàstics o esperits educats en cercles eclesiàstics els qui conreaven les disciplines científiques: era gent formada amb altres principis, desvinculats de la transcendència universal de la idea de Déu. Segonament, les disciplines humanes, la filosofia, la física, la mecànica, les belles arts, ja no eren concebudes com auxiliars de la teologia, sinó com ciències independents, tancades sobre elles mateixes, i completament autònomes en els mètodes i en les conclusions. És a dir, es produí un esquinç tràgic dintre l'esperit del món occidental. La religió i la cultura es partien l'ànima en dos compartiments independents i fins incomunicables: la intel·ligència i el cor, el pensament i el sentiment. El pensament era per a la ciència i el sentiment per a la religió. Penseu un moment en el que és una ciència divorciada de la idea de Déu i en el que és una religió sense fonaments racionals, ans moltes vegades trobant-se en la intel·ligència uns coneixements científics que s'hi harmonitzaven malament, si encara no la contradeien.

Així es consumà la laïcització de la cultura. Aviat les universitats passaven a mans de laics, en què no hi hauria hagut cap mal, si no hagués estat també laica la ciència que hi portaven. La facultat de Teologia, que abans havia estat el cim de tots els estudis, fou a poc a poc relegada a segon ordre, i menyspreada com inútil i finalment bandejada. Les ciències humanes, emancipades de la llum de la revelació, agafaren urc i a poc a poc es convertiren d'independents en hostils.

Aquesta degradació de la ciència és la característica intel·lectual de tota l'Edat Moderna, talment que hi conflueixen dos corrents que hom creuria contraris, per tal com l'un neix com una protesta a la corrupció de costums provocada pel Renaixement, i l'altre n'és una derivació natural: el luteranisme i el cartesianisme.

En plena efervescència renaixentista, quan l'espectacle renadiu de les bel·leses clàssiques, orbes de gràcia cristiana i refulgents de seducció sensual, desbriden els costums i descristianitzen la moral

de les multituds, vigoritzant les moribundes deixalles de paganisme de què parlàvem suara, aixeca Luter la bandera de la reforma amb pretext purificador i espiritualista. Però la reforma, talment necessària, essent menada fora de la direcció de l'Esperit de Déu, pren inevitablement el mateix camí naturalista que el mal que volia guairir.

Per tal d'*interioritzar* la vida religiosa, prescindint d'autoritats, de ritualismes i de disciplines externes, Luter oposa la fe a les obres, declara les obres inútils, com a sortides d'una natura essencialment corrompuda pel pecat original, i posa tota l'eficàcia justificadora en la fe, i encara no en una fe-creença, que suposa unes fórmules dictades per una autoritat eclesiàstica, sinó en la fe-confiança, estat d'esperit més afectiu que racional, abandonó de l'home en Déu pel Crist, confiant fortament que li ha perdonat els pecats necessàriament comesos, necessàriament volguts encara. Per Luter, l'Església i els sacraments ens separen de Déu. Heus aquí el primer rierol de l'immanentisme religiós, coincident d'una manera inesperada amb l'humanisme que dirigia tots els esguards de l'home envers el mateix.

Luter no reïx, amb aquesta apel·lació a la vida interior, a unir l'home amb Déu. El que fa és deixar l'home sol, agreujant encara més el naturalisme iniciat amb la fe-confiança. La justificació que dóna aquesta fe luterana no és la justificació catòlica, qualitat intrínseca que informa, embelleix i eleva l'essència de l'ànima a la participació de la natura divina—en què consisteix pròpiament la vida sobrenatural—, sinó una vestimenta externa que tapa els pecats a la vista de Déu—concepció grollerament materialista—deixant-li tota la sutzura moral per dintre. Tota col·laboració entre l'home i Déu, és a dir tota vida comuna, esdevé així impossible. La separació essencial, a desgrat de totes les apel·lacions a la fe-confiança, és irremeiabla: la immanència humana exclou la immanència divina.

Aquesta impiadosa justificació superficial podia ésser collida com una flor de la cultura clàssica, adoradora només de la gràcia externa de la forma, si encara no li hagués estat inferior, perquè el just de Luter és un home de natura corrompuda vestit externament dels mèrits d'altri, mentre que el just de l'Antiguitat pre-cristiana és un home de natura pura.

Del moment que Luter nega la regeneració essencial de l'ànima i la inhabitació en ella de les divines Persones, nega de fet la redempció, estableix el principi del naturalisme més desenfrenat i fa d'ava-

llar l'home més avall encara que els reviscoladors de les idees paganes ¹.

Aquesta filosofia treia de la pseudoteologia de Luter no és un producte del Renaixement, com ja hem dit, sinó una malura provocada per una reacció contra ell, mal menada, però que, tanmateix, és influïda pel corrent d'idees que aquell gran moviment produí arreu d'Europa.

La filosofia fïla legítima del Renaixement no aparegué fins al segle XVII amb Descartes. Durant el segle XVI i part del XVII, el Renaixement no arriba a fer una filosofia, fruit assaonat de tota cultura. La flor durà un segle i mig, durant el qual l'activitat espiritual es concentrà en l'erudició i en l'art. És l'època de la gran pintura italiana, de les grans escoles de llengües sàvies i d'erudició clàssica a Alemanya i Holanda, l'època d'Erasme, Just Lipse, Muret, Vives, i tants i tants recercadors, fixadors i editors de textos grecs i llatins. Els tresors de l'antiguitat, salvats pels monjos medievals, però enterrats sota la pols de les biblioteques monàstiques, eren trets a la llum i proposats a l'atenció dels homes d'estudi. A haver estat presidit per una teologia sòlida i prestigiosa, això hauria estat un bé, com ho fou en els primers segles del cristianisme, després de superada la gran oposició que el conreu dels autors pagans despertà en moltes escoles catòliques. Però la teologia cristiana que en els cinc segles primers era l'element nou ple de prestigi i de promences, el llevat de la novella humanitat que es preparava, al segle XVI era un cremell de cera deliquescents, sense ble i sense flama, residu ingloriós del gran blandó que il·luminà tota l'Edat Mitjana. Els escolàstics, especialment els espanyols, entre els quals brillaren els noms gloriosos de Suárez, Lugo, Victòria, Bàñez, Molina, etc., refan heroicament l'edifici ruïnós, tot glossant els grans mestres medievals, però si bé saben prendre contacte amb el corrent literari i sobretot lingüístic de l'humanisme, testimoni la immusteïble glòria complutensa amb la seva Bíblia poliglota, no en saben prendre amb el corrent científic que, treballant paral·lelament amb les idees filosòfiques que les reedicions dels autors antics van desvetllant i escampant pertot, preparen la novella filosofia naturalista que troba la seva primera concreció en la ment poderosa de Descartes.

¹ Vegeu aquestes idees bellament explanades en MARITAIN, *Trois réformateurs* (Luther, Descartes, Rousseau), pp. 64-72.

Descartes era sincerament catòlic, però no sabé preveure les funestes conseqüències de la seva revolució filosòfica. De fet, sota pretext d'espiritualitzar la natura i les idees de l'home, posició inicial semblant a la de Luter, féu una obra de dissociació filosòfica paral·lela a la que en l'ordre teològic acomplí el desventurat capdavanter de l'heretgia protestant. Si Luter dissocia home i Déu, natura i gràcia, per mitjà de la justificació externa i de la inutilitat de les obres, Descartes dissocia esperit i matèria, pel fet de donar a les seves idees clares i distintes un origen extern—idees innates, sense elaboració vital, inscrites per Déu en l'ànima—i una garantia extra-intel·lectual, la bondat de Déu que no pot enganyar-nos. A fi de comptes, reviviscència del platonisme, tendència pseudo-mística, derogatòria de la nostra dignitat racional, que Sant Tomàs havia esvaït de les escoles catòliques.

Per una paradoxa aparent—totes les paradoxes legítimes són aparents—aquesta filosofia acusada per Maritain (llibre ja citat) d'*angelista*, que sembla estrènyer la unió entre l'home i Déu, el que fa en realitat és separar-los i fer girar l'home envers ell mateix, per constituir-se centre de tot, i envers l'univers material per dominarlo. Característica, com hem vist, renaixentista.

Prescindint del vici de mètode de Descartes (començar pel dubte universal, malfiança il·legítima dels primers principis que marca el primer molló de tot l'escepticisme modern), fixem-nos en com la seva criteriologia de les idees clares i distintes estableix filosòficament l'antropocentrisme que de fet ja havien establert en l'art els artistes del Renaixement.

Descartes posa l'ànima humana eixint de la mà de Déu perfecta entitativament i operativament, armada d'unes idees primícies, clares i distintes, a les quals les percepcions del món extern no poden afegir res més que objectes d'aplicació. La certesa no s'adquireix pas comprovant i examinant les coses per veure si corresponen amb les nostres idees; sinó en la claredat interna que elles tenen, independentment de tot examen objectiu. Elles, per si mateixes, són garantia de llur certesa. Afirmació d'un abast extensíssim i gravíssim, perquè llavors la ciència de l'home ja no es mesura per les coses, sinó per ella mateixa, ja no depèn de la seva verificació en el món de la realitat, sinó de llur claresa intrínseca en el món de la racionalitat, i la veritat posseïda per l'home ja no és una veritat lògica, sinó exclusivament psicològica. Un petit pas més, i serà ontològica.

No veieu sortir Kant i Hegel de Descartes? Perquè el fet que sigui Déu l'autor de la claredat de les idees cartesianes té tot l'aire d'un afegit inconnex, posat per salvar la certesa, altrament naufragada, però sense articulació vital amb la resta del sistema. No trigarà gaire a ésser-ne tret. Mallebranche i Rousseau encara l'aguantaran, el primer fins arribant a l'excés de l'ontologisme, però Kant ja l'eliminarà sense pèrdua de coherència lògica, i eliminat restarà de la moderna filosofia profana.

Heus ací, doncs, per obra de Descartes, l'home centre de l'univers, principi immediat de tota certesa, mesura de totes les coses, de les quals ja no depèn en la seva coneixença. Aquest home cartesià és, naturalment, infalible. Mateix que la voluntat pot eximir-se de pecar, mitjançant la seva llibertat, la intel·ligència pot eximir-se d'errar, no donant crèdit a cap idea que no sigui clara i distinta. La infalibilitat de la raó humana en tant que qualitat natural és la deïficació de la raó, i el menyspreu de la fe (que no és sempre clara i distinta), bogeria del pensament modern, només guarida tot darrerament pels seus propis desmentiments i anada a parar al voluntarisme, al pragmatisme i a l'escepticisme, tot d'errors antiintellectualistes en què ha derivat la folia de la raó divinitzada.

L'ànima cartesiana, perfectament assabentada en ella mateixa, no rep el cos com un complement de la seva matèria incompleta, ni li és, doncs, un mitjà de comunicació amb l'exterior. La sensació és funció purament espiritual. Llavors al cos no resta sinó una finalitat en esguard de l'ànima: la d'una eina per a envair i subjectar-se el món extern. El compost humà no puja del cos a l'ànima, de l'ànima a Déu, com en el sistema aristotèlic-tomista, sinó que baixa de Déu a l'ànima, de l'ànima al cos, del cos al món extern. El moviment vital de l'home no és una ascensió, sinó una davallada. El pensament en pugna per dominar l'extensió. Heus ací la justificació filosòfica de tota la tendència de la ciència contemporània envers la matèria. A partir de Descartes, filòsof condensador de la mentalitat del Renaixement, tots els estudis humans s'han girat de cara a la terra, completament oblidats de tota consideració religiosa. La ciència s'ha ensuperbit, s'ha cregut infalible, s'ha llançat a la conquesta del món com l'últim fi de l'home, s'ha enfonsat en la matèria. Ha arribat a negar l'esperit, i quan s'ha posat a estudiar en l'home aquella ànima angèlica que Descartes veia sortir perfecta i assabentada de mans de

Déu, l'ha volguda reduir a una síntesi dels fenòmens fisiològics del cos humà.

Igual procés que amb les doctrines filosòfiques de Descartes, podríem fer amb les de Rousseau, però ací arribaríem ja als filòsofs heterodoxos i tota demostració seria innecessària, perquè el que ens interessava d'assentar era com, àdhuc en mans de catòlics, la cultura del Renaixement per força havia d'arribar al resultat de la descreença moderna.

L'orgull intolerable de la ciència positiva de la centúria dinovena, que es vanava d'haver destruït els dogmes cristians, el ridícul a què era condemnada la doctrina cristiana en els medis científics del segle passat que produí l'apostasia de quasi tots els homes de ciència, són resultats llunyans, però fatals, del descentrament que produí en l'esperit humà la virada funesta del Renaixement, fent baixar l'esguard dels homes de la consideració de Déu, principi i fi de tot, a la consideració de l'home, mesura i raó d'ésser de tota cosa.

Perquè cal considerar que l'esperit humà és u, i que una dualitat de tendències inharmoniques no pot durar-hi. Totes les energies de l'home van a un fi. Si cap n'hi ha que no s'hi dirigeixi, que entrebanqui les altres, per forta i prestigiosa que sigui, per arrelada que estigui en tradicions seculares, vindrà que caurà forçosament. Quan totes les ciències ajudaven a conèixer Déu i a atènyer-ne la possessió benaurant, en l'esperit humà regnava la unitat que en treia tot neguit i tot dubte. Però quan les ciències humanes expulsen la divina, quan segueixen viaranys distints dels de la fe, l'esquinçament intern de l'esperit és la més gran de les tragèdies i forçosament ha d'acabar amb una mort. I sempre mor el més feble, que en el cas ara estudiat era la fe, reduïda a sentiment rústic en desacord amb les clarícies més prestigioses de la raó. De propedèutica de la fe, la ciència s'havia convertit en llança occidora. Ja sabem que la ciència no ha d'ésser suplerta per la fe—musulmanisme científic que mai no ha passat pel cap de cap cristià il·lustrat—però ha d'ésser orientada per ella, i quan es desorbita d'aquesta orientació esdevé una energia destructora, una d'aquelles que alludeix Chesterton quan diu que el món és ple de virtuts cristianes que s'han tornat boges.

Aquesta desorbitació dels esperits només afecta, d'antuvi, els intel·lectuals. Durant els segles XVI i XVII, les masses romanien creients i practicants, tan forta és d'una banda la gràcia divina que aguanta la fe, i d'altra banda la plasmació cristiana que els segles

mitjans havien donat a Europa. Però vull que noteu—i aquí arribem al moll del nostre estudi—que el capteniment dels intel·lectuals, quan arriba a ésser predominant i crea una cultura única en un país, prenuncia infaliblement el capteniment del poble per als dies venidors. El món és governat per les minories, però no tant per les minories d'avui, com per les d'ahir. Els morts que elaboraren la ideologia en què es formà el poble, governen els vius d'avui dia. Qui consideri l'estat del nostre país trenta anys enrera i el compari amb el d'avui, trobarà esplèndidament confirmada aquesta idea. Potser els mateixos renaixentistes del segle XVI no pensaven que les seves teories haguessin de determinar un corrent antireligiós que arrossegaria els pobles a l'apostasia; segurament que molts d'ells haurien reulat esgarriats, si ho haguessin pogut preveure, però és el cert que llur tasca laïcitzadora de la ciència reportà aquests resultats tan funestos.

No hi ha revolució que no sigui precedida d'una Enciclopèdia, ni reformador veritable que no sigui incompres pels seus contemporanis. Quan Rousseau i Voltaire, bé que per camins molt distints, maldaven per infiltrar en el món idees naturalistes, la França era íntegrament catòlica. Una generació més, i ja arriba l'Enciclopèdia i la Revolució.

Per això, en certa polèmica en què es discutia la primacia de la intel·ligència o de l'energia en la formació del caràcter, jo em vaig inclinar resoltament a favor de la intel·ligència. Els homes verament pràctics no són els qui s'encaren amb les obres d'utilitat immediata, sinó els qui basteixen les teories de què viuran demà els pobles. Sant Tomàs influeix més en la vida cristiana d'avui que els Sants que han bastit hospitals i hospicis. Entre els socialistes, Carles Marx té una influència més pràctica i duradora que Frederic Lasalle.

La primacia de la cultura comporta sempre per a ben aviat la possessió de les multituds. Quan un ideari és defensat per les intel·ligències més il·lustres d'un país, adquireix un bon to social que li prepara les adhesions innúmeres. Hom diria que satura l'aire de la seva aroma. Hi ha un contagi ambient de les idees.

Això és el que no compregueren els pensadors catòlics del segle XVI ençà. Creguts que posseïen per sempre més el cor del poble, es deixaren arrabassar la primacia de la cultura. En compte de renovar el pensament medieval i fer-lo avançar junt amb les ciències històriques i naturals que agafaren llavors la gran volada, es

limitaren a repetir-lo mecànicament, deixant-lo en desacord amb la cultura del segle, sempre progressiva i cada dia més independent. I si alguns se sentien atrets per la nova ciència, l'adoptaven totalment, sense parar esment en la violència que es feia amb la fe religiosa. En un mot, ni uns ni altres no sabien imitar Sant Tomàs, ni cap dels grans mestres medievals que havien fet una síntesi harmònica de tots coneixements del seu temps. Ara, en lloc d'una síntesi, era una antítesi, imperceptible al principi, més acusada després, fins arribar a mig segle XIX al postulat generalíssimament admès de la incompatibilitat entre la ciència i la fe.

Fins entre els Sants, dit sigui amb tota reverència, manquen en aquesta època els grans doctors que conreen la ciència pura. Els qui no es consagren a les obres de caritat, o de pietat, com San Vicents de Paül i Sant Felip Neri, conreen aquelles de les ciències sagrades que tenen un caràcter pràctic i miren a una utilitat immediata: Sant Pere Canisi és el Doctor de l'Apologètica contra els protestants, Sant Francesc de Sales és el Doctor de la perfecció individual, Sant Alfons de Liguori el de la casuística. El filòsof que condensi dins el fogar de la ciència de Déu tots els raigs de les coneixences humanes i basteixi la síntesi harmoniosa d'unitat i d'opulència entre la llum de la revelació i la de la raó, no surt, ni ha sortit encara, de Sant Tomàs ençà.

* * *

Hom diria que el món l'espera. Els esdeveniments de mig segle ençà semblen preparar-lo a poc a poc. Perquè fa mig segle Déu volgué que definitivament es prengué la bona ruta. A l'hora justa de la voga del positivisme que s'ho enduia tot, quan entre tots els homes de ciència la fe religiosa era tinguda quasi unànimement per una superstició infantil contradita per les descobertes de la raó, el gran Papa Lleó XIII llança al món l'Encíclica *Unigenitus* que inicia la renaixença tomista. Nombrosos pensadors catòlics responen a la crida del Papa i entre la indiferència del món savi es formen els primers petits rierols del gran corrent tomista. Una passa més enllà és donada per Mercier en la seva càtedra de filosofia de la Universitat catòlica de Lovaina que després culmina en l'Institut Superior de Filosofia, el qual, amb el lema *Nova et vetera*, ajunta a l'estudi del pensament tomista el de les ciències humanes, per tal de destriar-ne tot el que puguin contenir de veritable i harmonitzar-ho amb la filo-

sofia perennal dels segles catòlics. La sospirada síntesi encara no s'és feta, segurament perquè la ciència moderna no ofereix encara prou quantitat de materials fermes per a bastir-la. Mentre la filosofia tomista és un engranall de tesis, la ciència és encara un garbuix d'hipòtesis, de les quals trigarà a treure's llum clara i cernuda. Però el que no es pot ni començar en física, en química i a penes en biologia, s'ha començat ja amb cert èxit en història i en psicologia.

El resultat és que el descrèdit universal que havia caigut damunt l'Edat Mitjana i els seus pensadors ha desaparegut del tot; que la filosofia escolàstica viltinguda fins a la preterició fa cinquanta anys, avui és considerada amb gran respecte en totes les Universitats i en totes les publicacions sàvies, que la professió de tomista té un to de distinció i de seriositat que la fa atractivola i que la cultura catòlica té un prestigi creixent que contrasta amb el descrèdit absolut en què ha caigut el positivisme.

Avui ja no resta ningú, en els primers rengles de l'alta cultura, que gosi a afirmar la incompatibilitat entre la fe i la ciència, si més no perquè la ciència no té cap doctrina transcendental de prou ferma per no veure's exposada a una rectificació pròxima. El desengany de la certitud científica és tan gran, que entre els descreients, la darrera moda—vella, però, de molts segles—és la de creure-la impossible, és l'escepticisme elegant que creu que l'interessat no és la possessió de la veritat, creguda impossible, sinó el moviment perpetu de recerca d'ella amb el ben entès que no es pot trobar, caient en la contradicció inhumana de conciliar l'anhel de cercar amb la impossibilitat de trobar la cosa cercada i fins amb el desig de no trobar-la.

I confirmant una vegada més el principi que el conreu de les idees és precursor de la influència sobre els homes, hem vist, veiem cada dia com a la renaixença tomista, enriquida amb tots els tresors de l'erudició i de la ciència natural, ha seguit aquest gran renovellament de vida catòlica en tots els ordres que avui dia és ben albirada en tots els indrets d'Europa, i que si enlloc no és més, és en la nostra terra.

La tasca no és pas acabada. És tot just iniciada. Rest a molt de camí a recórrer fins que la filosofia cristiana tornarà a dominar totes les intelligències i farà possible la florida d'institucions socials i polítiques íntegrament cristianes. A aquesta tasca som tots cridats, cadascú en la seva esfera.

Aquestes consideracions no són pas inoportunes en el nostre Institut. Elles poden servir perquè les nostres alumnes compreguin la necessitat d'una cultura religiosa sòlida que centri i ponderi tots els coneixements que adquireixen en aquesta casa i doni a llur esperit aquella unitat que és penyora única de repòs i de pau interna.

La ciència, sense la religió, és boja. La religió amb ciència profana i sense ciència sagrada, és frèvola. Sols cultivant l'una i l'altra és possible d'arribar a aquella perfecció que Déu té dret d'exigir als qui ens gloriegen de no pertànyer a l'estament vulgar.

CARLES CARDÓ, Prev.

«RACIONALITZACIÓ» SOCIAL

EL nostre darrer article, on pronosticàvem perills socials davant del moviment de *concentració organitzada*, que va prenent l'economia moderna, fou interpretat en sentit condemnatori, com si demanéssim contra d'ell un alçament de resistències. Res no hi ha més lluny del nostre pensament. Això fóra una repetició anacrònica de l'hostilitat inútil amb què molts elements productors, tant patronals com obrers varen posar obstacles a la transformació portada a l'ordre industrial per les invencions mecàniques que anaven arreconant els antics instruments de treball i creant la gran empresa. Aferrats a la rutina, no sabien veure que l'estancament en formes caduques equivalia a la impotència i era portador de misèria. Només una manca de comprensió dels avantatges intrínsecs dels procediments multiplicadors de la força creadora o la temença de trobar-se incapaç i pres de vertigen en la lluita de renovacions i competències, poden explicar les enemistats contra una evolució tan evidentment propícia a la civilització humana, que alleujava la dolor i la fatiga en la conquesta del pa de cada dia i feia afluir una prosperitat abans ni somniada. Qui podria, doncs, ara invocar l'interès dels humils per a malparlar de reformes que, tard o d'hora, els han d'ésser favorables, baldament portin capgirells transitoris i semblin perjudicar drets anteriors o situacions adquirides? Precisament, potser la principal raó invocada, a Anglaterra, pels pregoners de la urgència de reformes "racionalitzadores" és la situació angoixosa dels obrers damnats a un atur interminable; i d'aquest atur pateixen i patiran inexorablement els pobles refractaris a l'estructura concentradora i als refinaments científics de la indústria, que han donat la davantera a Nord-Amèrica, i no trobaran obstacle prou fort ni davant de les murallas duaneres més gruixudes ¹.

¹ No fa gaire temps, reunits els patrons de la indústria tèxtil cotonera anglesa, havent inquirit les causes de la crisi actual, les trobaren en la pèrdua de grans mercats estrangers que, abans de la guerra, eren monopoli d'ells, i ara s'han rendit a la més gran baratura de l'oferta nordamericana. Procediment pràctic de reconquesta? El més fàcil els semblà la rebaixa dels jornals en un 12'5 per cent. Però vingué l'oposició de les associacions obreres, que explicaven la crisi per raons més profundes, és a dir, per l'endarreriment de la indústria anglesa, que no

Encara que no gaire convençuts de l'existència d'aquelles *llis naturals* de l'economia política excogitades pels grans mestres de l'escola liberal, no podem dubtar d'un lligament ben estret de causa i efecte, en l'ordre del treball, entre l'adopció de nous mètodes econòmics i la distribució i respectives funcions dels diversos factors humans. La invenció de la força expansiva del vapor, per exemple, essent causa ocasional de la gran indústria, ho va ésser també del predomini capitalista i de l'acumulació d'obriers en ciutats manufactureres. Posem un exemple més concret: Costarà molt de trobar cap vinclle, fora de la servitud, capaç de tenir quiet en el seu vilatge un terrassà que, passant estretors, senti els reclams de la ciutat prometenent bons jornals i folgances.

Qualsevulla predicació doctrinal contra aquestes manifestacions naturals de la civilització, quan es proposi ofegar-les, ni que surti de la boca d'apòstols i lluminats, trobarà oposició irreductible, i difícilment aconseguirà res més que desvetllar les consciències contra les imperfeccions i les injustícies del nou estat de coses. Quan nosaltres, en el número passat, posàvem inconvenients a l'establiment de la racionalització concentradora, no significava pas que la judiquéssim dolenta i digna d'ésser combatuda i, menys encara, essencialment oposada a la sociologia catòlica; sols marcàvem els perills de veure-la aplicada a la realitat, com ho ha estat el sistema industrial, sota les úniques normes de l'individualisme liberal, sense tenir en compte els principis de la moral cristiana, ni les exigències del bé social i de la justícia. Aquest criteri intransigent no lligaria gaire amb la nostra creença que la vida cristiana pot avenir-se a tota la varietat de situacions de la societat humana en la successió dels temps i la diversitat de nacions, mentre no hi siguin violades les lleis fonamentals de la justícia i de la caritat, àdhuc en el cas que l'evolució de l'economia social caminés vers una organització col·lectivista per oportunitats transitòries, per moviment espontani, no per imposició d'una minoria entronitzada. Aquest és, també, creiem, el criteri fonamental de l'Església, que, en les Encíclics pontificals i en les Pastorals dels Bisbes, no es proposa pas d'edificar un sistema econòmic exclusiu d'ella, sinó tan sols recordar els principis eterns de la seva moral—que és essencialment la moral humana,

està munada com caldria i li manquen condicions per a lluitar avantatjosament. L'acord patronal hagué, doncs, de modificar-se, i ara veiem com a Anglaterra la resistència obrera a la disminució dels jornals ha estat potser l'estimulant més fort de les reformes racionalitzadores.

restablerta i elevada per la revelació sobrenatural—proposar-la com *regula perennis* a totes les contingències socials i econòmiques dels segles, i sotmetre aquestes als fins més alts de l'home i de la societat.

El perill que ens fa témer no és l'organització de l'economia segons nous procediments intensificants i acumuladors, sinó la perseverança del sistema clàssic divorciat de les lleis morals i jurídiques, que ha fet créixer extraordinàriament la riquesa, però sacrificant-li les valors espirituals; ha excitat fins al paroxisme l'activitat industrial, però degradant el treballador, convertit en sirvent de màquina i de la plutocràcia; ha estès l'abundor de comoditats fins a totes les esferes socials, però engendrant ensems el *pau-perisme* i exaltant totes les concupiscències de la carn i de l'esperit, havent pres com únic regulador de la producció la demanda egoista i esbojarrada. Un senyal que no hi ha hagut conversió i que persisteix el mateix criteri desmoralitzador, és aquest principi primer dels racionalitzadors: treballar molt per a poder fruir (consumir) molt; i viceversa: fruir (consumir) molt per a poder treballar molt, o sigui obrir mercats insadollables. Més ben dit: escarrassament frenètic per a trobar després gaudi frenètic, i així multiplicar les necessitats, per tal que les màquines no tinguin de parar mai.

* * *

Anem ara a proposar alguns principis i a fer unes breus consideracions de com hauria d'anar guiada, segons parer nostre, una "racionalització" raonable i cristiana. Avisem el lector que sortirà defraudat, si espera de nosaltres ensenyaments tècnics. No ens mourem mai de l'estudi moral, i encara podríem dir *utòpic*, que amb aquest mot escarnien els mestres i deixebles de l'escola liberal totes les provatures *moralitzadores* de l'activitat econòmica, sotmesa, segons ells, a les lleis inviolables de la conveniència egoista. A més, eixamplarem el concepte ordinari de racionalització, estenent-lo més enllà dels procediments pràctics industrials i mercantils i més aviat referint-nos a la funció proveïdora de les necessitats socials.

Com dèiem, el fracàs de l'industrialisme des del punt de mira de la pau i recta ordenació de la societat, es féu albirador en dos punts centrals: Primer. Quan d'ell havia d'esperar-se l'escampament de la benestança a tots els recons i una elevació proporcional de totes les categories socials (les quals havien de trobar ample camí vers una vida més noble i més exempta d'angúnies), aparegué en el món

la misèria, no com a flagell transitori, sinó com a malaltia endèmica, contrastant amb els devessalls de luxe de les classes adinerades; i es veié també com la nova prodigalitat de béns materials, produïda per la potència extraordinària de la màquina, servia sovint tan sols per a enllaminir les classes humils amb el tast de plaers desconeguts que els encenien nous dalers, mentre se les sotmetia al jou de feines feixuguíssimes i no tenien cap seguretat en llur vida. Segon: El diner, que fins aleshores havia estat mer instrument del treball, va pendre-li la plaça, pujà a tenir primacia, i el treball es veié forçat a *posar-se a sou* del diner. Nasqué el capitalisme modern. Abans, en la petita indústria dels tallers casolans, tot treballador era patró o podia fàcilment esdevenir-ho, car, per a plantar-se, en tenia prou amb els estalvis arreconats mentre era aprenent o senzill oficial; ara, no podent aguantar-se el petit taller o la casa modesta en la concurrència amb l'empresa major, que produïa a preu més baix, la gran massa dels treballadors perdé la independència i caigué per sempre més en l'abisme del salariat, desarmada davant l'omnipotència del capital per a fer valer els seus drets a una participació equitativa en els beneficis. Aquestes són les dues causes majors generatrius dels conflictes que porten trasbalsada la societat present i que la "racionalització" no podrà pas remeiar, si no segueix les rutes que li senyala la sociologia catòlica.

De l'esperit i de la lletra d'aquesta sociologia mirarem de prendre ara la inspiració per a formular això que nosaltres judiquem normes cabdals d'una racionalització social. Hi ha matèria per a un llibre. Potser sortirà algun dia de la ploma d'un escriptor de talent. Semblarà de primer antuvi que ens desviem de la qüestió i demanem a la racionalització coses que no li pertocuen; i realment així és, si només és considerada sota l'aspecte d'organitzadora tècnica de la indústria, però no si es tenen en compte les seves aspiracions coordinadores de tota la producció nacional. Com més creixi l'àmbit de la seva influència, estarà més estretament lligada amb el bé comú i més haurà d'ésser tinguda com funció social, regida sempre per la justícia i per l'interès de la collectivitat. Com haurà comprès el lector, sols mirem aquest segon aspecte en el present estudi.

* * *

Abans, com a principi suprem de la vida econòmica, al qual han de sotmetre's totes les activitats productores i distribuïdores de ri-

quesa temporal, volem recordar aquella gran llei de caritat que obliga tot home i tot cristià a donar socors al seu proïsme oprès per la necessitat. Si la necessitat és extrema o quasi extrema, ço és, quan hom es troba privat de les coses indispensables per a la conservació de l'existència, i també quan li manquen les condicions i els mitjans exigits per la moralitat, la higiene i el decòrum propis d'un home civilitzat segons els graus d'elevació de cultura i riquesa de la societat on visqui, *tothom* està constrenyit—per deure estricte de caritat que obliga davant de Déu sota culpa mortal i fa els seus infractors reus de damnació eterna—a donar-li l'auxili corresponent fins a treure'l d'aquella tribulació, encara que això hagi d'ocasionar greus incomoditats i mentre per causa de la bona obra feta no hagi el benefactor de caure en la mateixa situació miserable que ha volgut socórrer. Quan hi ha indigència extrema o quasi extrema, cessa el dret de propietat fins al punt i al grau que per al seu remei sigui necessari; i llavors, al que s'hi troba, el dret natural l'autoritza a prendre dels béns d'altri tant quant hagi de menester per a sortir-ne. La mesura per a definir quan hi ha necessitat quasi extrema, el P. Arregui² la gradua així: "El perill cert o molt probable de perdre un bé molt més excellent que els béns de fortuna", com és ara la salut, l'honestetat, la bona criança dels fills. Els violadors d'aquest deure no pequen contra la justícia, sinó sols contra el precepte de caritat. Ell lliga tots els qui es trobin davant de la tribulació d'altri o que, tenint-ne notícia, poden, baldament sigui amb greu molèstia, acudir a portar-li socors. A qui toca per justícia (no estricta, sinó legal) de donar compliment al precepte diví de l'assistència, és a l'autoritat encarregada del bé comú de tot el cos social, on tots els membres han de poder trobar aquella *suficiència perfecta* definida per Sant Tomàs. No que l'Estat hagi d'exercir vigilància paterna sobre cadascun dels ciutadans, però sí que un dels fins primers de bon govern és disposar una tal ordenació dels béns temporals que, *normalment*, a tothom permeti una honesta benestança i li procuri mitjans d'assolir la destinació natural i sobrenatural de la vida humana.

No sabem si hem sabut guardar tota la precisió teològica en aquesta sumària noció de la gran llei de beneficència cristiana, si ella és exacta, les seves conseqüències pràctiques haurien de fer escruixir molts devots cristians que es tenen per observants fidels de la llei de Déu. Tal com es porta la societat cristiana, on la prodigalitat pas-

² *Summarium*, n. 317.

sa i viu sovint freq a freq de la indigència sense ni girar els ulls, ens sembla que se'l té com un precepte mort com tants d'altres que llegim a l'Evangeli o els sentim comentar en homilies parroquials com si no fossin per a nosaltres. Una explicació catequística que formulés en aplicacions concretes la immensitat del seu abast "racionalitzador" faria reflexionar a molta gent distreta. Posem-ne aquí alguna de ben albiradora a tothom que tingui ulls. Un home catòlic, fervorós, ha d'abstenir-se de l'Eucaristia sota pecat de sacrilegi, si, sabedor de les angúnies extremes d'un altre home germà seu, qualsevol que sigui, es nega al sacrifici de l'almoïna suficient i el deixa consumir en la misèria. Les despeses *voluptuàries* són immorals quan en la ciutat hi ha gent privada del mínim necessari. Va contra la llei de Déu tota ostentació de luxe i fins tota folgança quan manquen hospitals i asils per a refugi de gent desvalguda. Dóna greu escàndol l'autoritat que, deixant desatesa l'assistència pública emprèn treballs d'ornamentació. Quan van a obrir-se nous carrers, les ordenances oficials han de dificultar l'edificació de cases sumptuàries mentre molts ciutadans es trobin privats d'habitació honesta.

Es clar que aquests preceptes morals farien riure intercalats en una exposició de procediments racionalitzadors de l'economia, havent-se fins ara donat a aquesta ciència un caràcter exclusivament laic, sense cap relació amb la justícia i el Decàleg; i hom dirà que llur compliment no faria pas créixer gaire la producció nacional, ni abaratir les mercaderies. Però d'aquesta inhibició pecaminosa—tractant-se d'un ordre de coses no metafísic ni abstracte, sinó vinculat tan estretament al regiment de l'home i de la societat—ha nascut el fracàs dels esforços de tantes generacions que tingueren com ideal suprem la creació de riqueses. I veurem també ara com aquest primer principi de racionalització cristiana hauria d'ésser inclòs en les normes de racionalització econòmica, si aquesta és cercada com un mitjà de felicitat colectiva.

* * *

La fallida de les doctrines liberals, formulades per Adam Smith, va venir principalment a donar com únic fi a l'activitat econòmica l'acreixement de la riquesa pública, suposant una harmonia inevitable entre l'interès general i l'interès privat i suposant que, per la força natural de les coses, tard o d'hora, l'augment de riquesa nacional havia de convertir-se en augment de felicitat de tots els ciutadans. Però aquest augment de riquesa havia de "racionalitzar-se",

ço és, deixant a recó la fórmula tradicional del "laissez faire", havia d'acomodar-se a les necessitats *reals* i *primeres* de la societat i no deixar-lo a l'albir de la demanda efectiva, és a dir, d'aquells que, essent agavelladors de diner, feien convergir en la satisfacció de capricis de luxe i de gaudir béns naturals i activitats industrials que havien de fer-se servir per a fins més urgents. Així, la producció anava orientada no vers la més gran utilitat social, sinó vers el gros profit dels productors capitalistes. La conveniència social fou quasi sempre sacrificada a les cobejances dels qui, posseïdors de riquesa, s'eren fets senyors i explotadors del treball. Hi hagué inversió de valors. Es cert que, segons predicció de Smith, el devesall de béns de consum hagué per força de descendir fins a les capes més baixes, i els pobres han pogut fruit avui de comoditats que no somniaven, en altres èpoques, ni àdhuc els més alts personatges; però tot servia de mal si no s'exiliava la misèria i si a una bona part de la societat mancaven sovint o li arribaven amb escassetat i extraordinàries fatigues els elements més indispensables de vida. Fins hi hagué errada de camí quan sociòlegs humanitaris com Bentham, trencant les opinions llavors corrents, demanaven la més gran felicitat possible per al més gran nombre possible³. Aquesta felicitat, ells la posaven sobretot en aquell goig d'enlluernament del sentit que esclavitzava l'home a la carn i li desperta fam i set de riquesa. Hi hagué, doncs, una inversió de la natural jerarquia de valors formulada per la filosofia espiritualista i cristiana, que dona a l'home una destinació molt per damunt d'aquesta terra.

La racionalització, com hem dit, no es contreu pas a pretensions modestes, sinó que aspira a donar al ritme de la vida econòmica una *direcció de conjunt*. Això porta també per a ella responsabilitats enormes, que han d'inspirar-li prudència i fer-la submissa a les normes morals. Aquell que nosaltres proposàvem com primer principi de racionalització cristiana, ço és, el deure gravíssim, individual i públic, de portar remei a la indigència a despeses de la comoditat i del luxe, ha de servir també de guia en una veritable racionalització econòmica; i la seva adopció enclou moltes conseqüències transcendents que sols podem indicar aquí.

En la selecció de productes i en l'erecció d'empreses ha de respectar-se la gradació de les necessitats. Estant aquestes distribuïdes en tres categories: elementals, de comoditat, i de luxe, l'orientació

³ Baïmes va cristianitzar aquesta fórmula

industrial ha de dirigir-se, amb criteri permanent, encara que sense inflexibilitats absurdes, al proveïment copiós de les primeres, fins que, si no és per accidents imprevistos, tots els sectors de la comunitat puguin fàcilment satisfer-les. Si mirem la situació de les ciutats modernes i cotegem amb aquesta norma, tan justa i humana, elbigarrat mosaic dels colors contrastants de llurs diverses barriades, compendrem la feina que a la tasca "racionalitzadora" resta encomanada. Encara que sigui ofenent *pias aures* pseudo-cristianes, a nosaltres ens plau considerar la ciutat, la nació i fins la societat de nacions (si vingués a realitat per determinació general voluntària) com una gran família, els membres de la qual estan lligats entre ells per vincles de germanor natural i divina. Aquesta gran família posseeix una determinada quantitat de béns naturals o elaborats, i els consum i fa treballar, no per règim comú com en la família pròpiament dita, sinó pel joc espontani d'iniciatives individuals o d'agrupacions privades, sense que aquesta disgregació, estimulante de progrés, hagi d'ésser mai obstacle a la destinació essencial dels béns exteriors, que és satisfer les necessitats de tots i cadascun dels membres de la col·lectivitat. Essent així, la ciutat, la nació, tenint una renda limitada, ha de mirar de fer-la produir, distribuir-la i respondre-la segons l'ordre marcat per la raó, la justícia i la conveniència general. Si una dona de casa, en els comptes setmanals, destinés una grossa part de les entrades a luxe i diversions, mentre li curtegen els diners per a les necessitats primeres i el pa no arriba pas a tots i algú de la casa ha d'anar esparracat, diríem que és mala administradora i no sap d'economia domèstica. Això mateix haurà de dir-se dels directors de l'economia social, mentre sigui freqüent l'espectacle de gent anèmica i mal allotjada, a la vora de comoditats refinades, d'indústries sumptuàries i d'establiments de plaer. La rectificació d'aquestes deficiències haurà d'ésser, doncs, una de les feines primordials encomanades a la racionalització, que, quan tracti d'augmentar la potència productora i consumptora, no hauria de cercar primerament la *intensitat* en l'elaboració de varietats refinades, sinó l'*extensió* universal dels elements primordials d'aliment, vestimenta i estatge, que a tots en fes participants sense estretor ni angoixes.

Així, en aquesta jerarquia de valors econòmiques, havia de prendre el lloc més eminent l'agricultura, que extrau de la terra aquell *panem nostrum* de l'oració dominical, símbol i síntesi de les atencions que hem de guardar amb el *germà cos*, per tal de mantenir-lo instrument apte de l'ànima en el compliment dels deures quotidians.

L'individualisme modern l'ha menyspreada sovint, l'agricultura, i tampoc la racionalització no sembla recordar-se'n gaire, massa fixa la seva atenció en les grans ciutats. I tanmateix, aquí és on ella té l'ofici més profitós, sense cap dels perills morals nascuts de la multiplicació excessiva d'indústries creadores de necessitats fictícies; i aquí és on pot també ajudar més eficaçment a l'extinció de les convulsions socials, traient la gent de les ciutats corruptores i tornant-la a la sina guaridora i consolatriu de la mare terra.

* * *

Anem ara a tocar lleument, perquè la matèria és massa complexa, la segona de les causes del fracàs social de l'industrialisme i que ho serà també de la racionalització, si no posa gran esment a corregir-la o atenuar-la. Ens referim a la primacia absoluta que el capital ha pres sobre el treball, convertint-se en director el que sols hauria d'ésser instrument, i en amo i senyor el que té per natural destinació la d'ésser emprat, puix no és sinó riquesa estalviada i destinada a produir-ne de nova. Es clar que, presa en aquest sentit literal, la riquesa productora, el capital, cosa inanimada, no pot ésser director ni senyor; però ell dóna als seus posseïdors la senyoria en el règim econòmic. Rigorosament, el capital, tal com sol funcionar avui dia, actua en forma de *préstec* fet al treball. L'activitat humana, en les seves diverses funcions intel·lectuals i físiques, per a transformar la matèria i utilitzar les forces de la natura, ha de menester mitjans, instruments i reserves, que, tal com han anat disposant-se les coses en el nostre temps, no solen ésser gaire a l'abast dels treballadors, si més no en la grossa quantitat que per a les empreses avui és necessària. Per això el préstec de capital s'ha generalitzat tant, que ja quasi constitueix la forma ordinària de l'economia pública, i el treball està sempre damnat a distreure dels beneficis la part corresponent a l'interès del préstec.

Però no està encara en això el mal més gros. No sols el capital s'és fet prestamista, sinó dominador del treball. L'operari, intel·lectual i manual, ha hagut de posar-se a les ordres del posseïdor de diner, qui, a més dels avantatges del rèdit, reserva per a ell totes les facultats de direcció i de govern i tots els beneficis remanents, després de descomptats els salaris, l'interès i les altres despeses.

Això, que no és pas cap ideal de perfecció, ve agravat per un altre defecte: el capital, no volent limitar-se al paper de prestamista,

porta ell mateix la direcció i administració del negoci. No hi ha cap injustícia intrínseca, sobretot quan d'ell ha sortit també la iniciativa i l'organització; però sol haver-hi un dels més grans malversaments d'energia humana, la més noble i rica de totes. No donant, el fet d'ésser capitalista, cap garantia de capacitat per als càrrecs superiors, veiem sovint ocupant-los, amb dany comú de tots els cooperadors de l'empresa, persones inhàbils, mentre resten potser recòndits i estèrils grans dots i talents en subalterns i obrers. Cal, doncs, senyalar aquest desordre als promotors de la racionalització econòmica. Si un dels lemes cabdals del nou sistema és l'estalvi i aprofitament acurat de matèries i forces, aquí hi ha una de les pèrdues més dignes de doldre. Fora de l'empresa, toca a l'Estat o a altres institucions de donar facilitats de formació científica i d'alta cultura a tots els homes de talent que Déu ens envii, i que ara resten, gairebé inexorablement, atrofiats, quan naixen en les capes humils; i, dintre de l'empresa, el govern ha d'ésser una professió a la qual no es pugui precisament per causa de la possessió d'una part important del capital, sinó per superioritat intel·lectual o qualitats de caràcter. Això aconsellen no sols les conveniències del negoci, sinó l'esperit de justícia i la pau i progrés social.

* * *

Hi ha una altra reforma inajornable, pariona d'aquesta, que la racionalització hauria de posar en son programa, per bé que més aviat sembli ésser-li intrínsecament contrària. Ens referim a la *desproletarització* dels treballadors. No nega ja ningú avui dia que la caiguda de quasi tots ells en la condició del salari ha donat origen a la qüestió social. Ells volen *emancipar-se* d'una dependència que judiquen injusta: volen treballar pel seu compte, com en temps anteriors a l'industrialisme. No essent possible d'arribar-hi pel retorn a la indústria casolana, la investigació d'altres procediments furga, fa ja una centúria, en la pensa d'agitadors i de sociòlegs moderats. Aquest anhel d'emancipació és el pare del comunisme modern i explica el fenomen terrible de veure tantes multituds afanyoses de forjar a corre-cuita en els seus motllos una nova societat. Ja des dels filòsofs socràtics havien neguitejat molts pensadors les construccions socials fantàstiques en forma de comunismes utòpics, però es tractava només d'idealistes que ni ells mateixos no creien en la probabilitat de dur a realitat els seus somnis. Mai no els seguien turbes, fora del cas singular d'algunes sectes cristianes de l'Edat mitjana. Això vol dir

que ara no es tracta pas de pures teories inofensives, sinó d'un moviment provocat per causes reals d'ordre pràctic. La causa fonamental és la rebel·lió contra el predomini del capital prestamista. Agafeu una història qualsevol de socialisme modern i trobareu sempre, des de Fourier i Proudhon fins a Marx i els actuals sindicalistes revolucionaris, la mateixa protesta contra la servitud del treball. La intervenció radical de l'Estat, no la demanen pas ells com mitjà per a implantar un collectivisme oficial definitiu, sinó com camí per a retornar a l'operari la seva antiga autonomia i deslliurar-lo de tota mena d'usura.

El catolicisme social no ha condemnat pas absolutament com anticristiana aquesta aspiració emancipadora, i fins ha cercat maneres d'arribar-hi sense violació de la justícia i sense desordres socials. No hem pas de descriure aquests projectes de reforma, molts dels quals duen la signatura d'escriptors acreditadíssims catòlics. Basti'ns de remetre el lector a l'obra "La abolición del salariado" de l'il·lustre Severino Aznar, on no es rebutja pas com a revolucionària ni il·lícita la possibilitat de veure totes les accions de l'empresa i la seva direcció exclusiva en mans del sindicat obrer. Tothom, dintre de les escoles socials catòliques de criteri generós, sent i propaga el desig de convertir l'obrer en cooperador participant dels beneficis i de la direcció de les empreses. I no ha rebut tampoc reprovació en aquestes escoles el cooperativisme econòmic, quan aquest es proposa com procediment pràctic de llibertat obrera.

Si la "racionalització" vol tenir en compte aquests dalers de les classes treballadores, trobarà maneres de desfer les conseqüències funestes de la *universalització* del salariat que la concentració econòmica porta en ses entranyes. Com diu Eugène Duthoit ⁴, "a favor de l'organització que progressa, la personalitat de la gran empresa es destaca amb relleu més visible; l'empresa pren la figura d'*institució*. El terme lògic d'aquesta evolució hauria d'ésser el predomini, en la política econòmica de l'empresa, del *bé comú*, no tan sols dels accionistes, sinó de tots aquells que, per un qualsevol títol, són participants de la seva vida."

Això equival a dir: esdevenint la gran empresa institució de caràcter quasi públic, té també missió i responsabilitat social, que l'obliguen a no deixar desatesos els problemes públics que tinguin relacions amb el seu *ministeri* proveïdor del bé comú. I essent avui dia

⁴ *Chronique Sociale de France* Août-Septembre, 1929.

un dels més inquietants la discòrdia entre el capital i el treball en la forma dalt explicada, exercirà la "racionalització" més alta i profitosa si sap trobar la manera d'aixecar l'obrer des de l'actual condició d'instrument animat fins a la que li pertoca de cooperador importantíssim de l'empresa, amb tants drets, si més no, com el capitalista a intervenir en el seu bon regiment i a participar dels seus beneficis.

ANGEL CARBONELL, Prev.

LA RESPONSABILITAT I LA PREMSA

Hi ha qui no tem la responsabilitat: l'inconscient i el cínic. Hi ha qui la tem fins al pànic; ço que és una mena de suïcidi. És el pànic d'ésser home. L'home és per natura responsable, car ha de respondre dels seus actes, dels quals, per la seva llibertat, és l'autor. La responsabilitat és una conseqüència immediata de la llibertat, i com aquesta, és un honor i un deure. Qui tem, però, la responsabilitat, tal vegada fins al pànic, no la tem així en general i en abstracte, sinó molt concretament en determinades circumstàncies. I això, dintre certs límits, pot ésser cosa legítima, lògica, lloable i quasi sacra, i comporta un sentiment profund d'honestedat, sinceritat i com un culte de la veritat. La veritat, sobretot; aquesta cosa sacra, altíssima, suprema, davant la qual es desferma en qui hi creu tota la força de la responsabilitat. Qui no creu en la veritat, qui defensa l'escepticisme pràctic, qui la redueix a una impressió personal, múltiple, per tant, vària; qui, si de cas, amb una espècie de kantisme, que molts inconscientment practiquen, li atorga només el caràcter de norma pragmàtica per al conviure humà, és impossible que senti el diví respecte de la responsabilitat.

Els termes de la responsabilitat, per llur estretor, d'una banda fan tanta nosa, i de l'altra són tan esborradissos i mudables, que l'interès i la passió els sobrepassen quasi sempre. No és estrany. L'ideal d'aquesta gent—l'ideal!—, l'ideari i el programa d'aquesta gent està per damunt de tot, per damunt d'això mateix que s'anomena veritat.

Hom atribueix als antics romans l'axioma: "Si pots enriquir-te honestament, fes-ho; si no pots honestament, fes-ho així mateix". Igual principi regula la conducta de molts. Davant els problemes i conflictes que es presenten (i prescindim del tot dels conflictes personals) on l'ordre, per exemple, religiós, filosòfic, nacional, social, polític, diuen: "Si pots harmonitzar-los amb el seu ideari, fes-ho; si no pots, fes-ho així mateix; és a dir, nega o fingeix d'ignorar tals problemes".

I no constatem aquest fenomen en els òrgans de la premsa de tot

color i tendència? Més o menys, és veritat; però qui està sense pecat tiri la primera pedra.

La premsa, és evident, hauria de sentir profundament el sacre respecte de la responsabilitat. La premsa, diem, que no erigeix a sistema l'escepticisme o el guanyisme.

La premsa de qualsevulla color i tendència defensarà naturalment el propi ideari. Aquest podrà ésser fals, i hom haurà de combatre'l. Podrà ésser legítim, i hom haurà de respectar-lo. Podrà ésser opinable, i ningú no haurà d'escandalitzar-se de les opinions diverses.

La premsa catòlica, pensem, no és de pitjor condició que qualsevol altra. Els qui la representen podran ells també opinar en matèries opinables. Llur responsabilitat, però, és major que la dels representants d'altres sectors de la premsa, per l'excel·lència, no de les persones, sinó de la causa. En la premsa catòlica—com a tal—estan en joc d'interessos d'ordre espiritual i etern. Sí; hi ha interessos eterns que, plagui o desplagui, són una realitat i ben superiors als altres interessos que pertanyen a la categoria de coses fugisseres. "Praeterit figura huius mundi".

D'aquí prové en la premsa catòlica una doble responsabilitat gravíssima i ineludible. La primera, que haurien de comprendre altres sectors de la premsa; la segona, que haurien de comprendre els representants de la premsa catòlica, defensin o no defensin altres ideals fora del religiós. Explicuem-nos.

Es presenta, per exemple, un problema filosòfic d'abast general. En un llibre, en un article, en una conferència es prenen posicions, posem per cas, en favor de Kant, Hegel o Bergson. Qui pot afirmar, sense una prèvia absoluta ignorància de les teories de Kant, Hegel o Bergson, i dels seus sovint infelicíssims reformadors i correctors, o de la doctrina catòlica, o de les dues coses alhora, que la segona cap dany ni perjudici no ha de témer de les primeres?

En presentar-se, doncs, semblant problema, la premsa catòlica no pot restar indiferent. Ha d'intervenir-hi. Ben entès, no sempre en la mateixa forma, ni en el mateix to. Si es tracta d'una expressió caiguda a l'atzar de la ploma d'un escriptor, o d'un article sense importància, o d'una conferència sense ressò particular, una petita nota podrà bastar, i àdhuc potser el silenci serà irreprotxable.

A tra cosa seria si es tractava, per exemple, de punts secundaris de filosofia més o menys connexos per via de lògica amb la doctrina catòlica, o de sistemes imperfectes i censurables i tot, però que fet

i fet contenen una orientació, encara que incompleta, en alguns aspectes acceptable.

Tal en la escola escocesa, d'alguna manera reformada a casa nostra, que no enfoca ni resol fonamentalment el problema bàsic de la filosofia—el problema de la coneixença—amb immediates repercussions teològiques, que, tot amb tot, podem utilitzar d'alguna manera.

I l'advertència val més encara respecte de certes campanyes realitzades en favor d'alguns escriptors grans sens dubte, Tolstoi, per exemple, els quals tanmateix contenen greus errors en matèria teològica. Panegiritzar-los, per tant, i glorificar-los sense les degudes reserves és dany greu per a les consciències que la premsa catòlica, fins la més tolerant i comprensiva, de cap manera no pot dissimular sense trair-se a si mateixa.

I no sols en el cas d'obertes campanyes. Hi ha un altre sistema nociu, i potser més encara que el primer: el sistema del compta-gotes. Quan un dia i un altre dia van caient insinuacions i judicis pertorbadors de la puresa de la doctrina nostra; insinuacions i judicis que gosen fer autors que de la nostra doctrina no tenen més que notícies fragmentàries i confuses, per raons circumstancials que, segons sembla, s'eternitzen, hem d'ajornar *ad Kalendas graecas* la defensa de la veritat?

Aquesta responsabilitat de la premsa catòlica no hauria d'ignorar-la la premsa de l'altra banda.

Prensa catòlica, diem. I aquesta frase té una significació i una força positiva.

La premsa—un periòdic, un diari, una revista, una fulla—pot ésser ortodoxa i catòlica positivament i negativament. Hi ha encara la premsa que anomenarem mixta.

És negativament catòlica o ortodoxa, aquella premsa que s'inspira en un ideal polític, patriòtic, cultural; i en defensar-lo no impugna, ni combat la doctrina catòlica, ans ordinàriament es demostra respetuosa envers ella.

És positivament catòlica o ortodoxa aquella premsa que es proposa defensar la doctrina catòlica, o esguardar des del punt de mira de la doctrina catòlica i il·luminar amb la seva llum els diversos aspectes de la vida humana en llur complexitat pràctica.

Hi ha, a més, la premsa que nosaltres anomenariem mixta. És aquella premsa que s'inspira noblement i sincera en un ideal catòlic

però apunta alhora a un objectiu, per exemple polític, com ara seria una forma de govern, o una determinada dinastia.

El destriament és del tot necessari i de conseqüències molt pràctiques.

Ens adonem de vegades d'un cert malhumor per la sortida, possem per cas, d'un nou diari. Hem fins escoltat els planys que alguns en feien, sens dubte amb la millor voluntat d'aquest món. I per què ara, deien, aquest diari? —Es tracta d'un diari catòlic. —I que no és ortodox el nostre? —Home, ni que ho fos. És que volem només un diari catòlic, el vostre? A més a més. El vostre diari és catòlic o ortodox negativament. Vosaltres no impugneu, vosaltres respecteu les nostres creences, vosaltres sou també catòlics. Tothom pot llegir amb tranquil·litat completa de consciència el vostre diari. El qual, tanmateix, com a tal, no satisfà la necessitat de la consciència pública que demana un periòdic, o molts periòdics, no de partit, sinó purament catòlics. La posició d'un tal periòdic, encara que respecti sincerament la vida catòlica, és del tot diversa de la d'un periòdic purament catòlic.

Purament catòlic, diem; car hi ha el periòdic sincerament, noblement, positivament i obertament catòlic, el qual, tanmateix, persegueix alhora una finalitat d'ordre polític.

En aquest cas, no tenim el periòdic purament catòlic. I seria endebades d'afirmar que hom es proposa aquella finalitat política per motius exclusivament religiosos. En filosofia i en teologia, distingim el "finis operis" i el "finis operantis". El fi que un es proposa podrà ésser religiós, però l'obra en si mateixa, del tot o en part, té una fi i una naturalesa pròpia que no és religiosa. Si un comercia, posem per cas, o conrea la terra per una finalitat religiosa, no deixa d'ésser un comerciant i un agricultor. Qui té un ideari polític i es proposa de realitzar-lo o actuar-lo, ni que la seva última finalitat sigui religiosa, és un home polític i el seu partit és polític, el seu diari és un diari polític o, si plau, mixt, sense cap ofensa en la frase.

Hom objectarà potser que és ben difícil, i àdhuc en la pràctica quasi impossible, en la múltiple activitat que comporta i imposa un periòdic catòlic, de prescindir de tot ideari i de tota influència d'altra índole. Un periòdic catòlic pur, com una figura geomètrica, sembla una pura fantasia.

No negarem la part de veritat que conté l'advertència. Si en el

nostre esperit mateix la vida és un conjunt d'interferències, si fora de nosaltres la vida és més complicada que una catifa persana, res d'estrany que l'actuació d'un periòdic qualsevol no pugui presentar la diafanitat de l'aigua pura.

Però una cosa és la *terbolesa* o complexitat de la vida real, que tanmateix hem de destriar i simplificar al més possible, i una altra l'admissió d'idearis i programes complexos o mixtos. Llavors una conseqüència és inevitable. I és que la part política o humana del programa del periòdic catòlic allunyarà per força els qui no comparteixen aquelles idees. I poca eficàcia tindran les crides i protestes contra la indiferència o la fredor dels catòlics, que admiren i lloen la noble activitat catòlica d'aquells diaris, però consideren del tot errada, i àdhuc potser ofensiva, llur activitat política. Ara que, tractant-se de coses opinables, cadascú és ben lliure de situar-se segons les pròpies idees.

El que no és admissible és que la premsa tant purament catòlica com mixta en la significació suara dada al vocable, resti indiferent davant la campanya hostil de la premsa de l'altra banda, qualsevulla que sigui la forma o el mètode d'aquesta hostilitat. No hi ha raons humanes, ni polítiques ni nacionals, que exonerin la premsa catòlica de tal responsabilitat. Aquesta responsabilitat nostra ha de comprendre la premsa de tot color o tendència.

Però, al seu torn, la premsa catòlica no pot defugir una altra, no sempre fàcil, responsabilitat.

A la premsa catòlica se li ha de reconèixer la llibertat d'opinar en coses opinables. Amb una condició, però: que l'escriptor catòlic no confongui les pròpies conviccions, opinions, simpaties o antipaties, amb la doctrina catòlica; ans destriï perfectament els dos camps i assumeixi ell personalment la responsabilitat de les pròpies idees o afeccions. Mai l'interès de propaganda o de qualsevol altra natura no podrà autoritzar un escriptor catòlic a fer passada sota l'etiqueta catòlica altres mercaderies. Això seria una deshonestedat sense nom.

Però hi ha una altra forma, si no de deshonestedat, sí d'irresponsabilitat perillosa.

Avui mateix estan en litigi una infinitat de problemes d'ordre polític, social, nacional..., respecte dels quals es lícita, fins a un cert punt, una honesta disparitat de parers; lícita per a tothom, i per tant, també per a la premsa catòlica.

Amb tot, si la premsa catòlica, en ocupar-se més o menys directament d'aquests problemes es captingués de manera que en resultés una impressió general que és justament la premsa catòlica la que pren certes posicions ben discutibles, no seria això comprometre, indirectament almenys, la causa nostra, que repetim, mai no hauríem de confondre amb els nostres interessos, amb els nostres sentiments? Qui nega o dissimula la causa catòlica per raons humanes, és un traïdor. Qui combat una causa humana justa arrecerant-se traïdorament en la causa catòlica, és un criminal.

P. VOLTAS

ELS POBLES I ELS ESTATS

L'ENSENYAMENT A LA TXECOSLOVAQUIA

LES següents ratlles no contenen més que una sèrie de dades concretes i xifres relatives a l'ensenyament a Txecoslovàquia, extretes dels fascicles oficiosament circulats pel govern d'aquella república, a l'objecte de donar a conèixer l'esforç cultural que ve realitzant des del moment de la seva independència.

La transcripció és feta suprimint les dades comparatives amb la xarxa d'establiments culturals del mateix territori durant el temps en què estava sotmès a l'Imperi austriac, perquè fàcilment hom pot endevinar quin és el resultat de la comparació.

Tot i la monotonia que ha de tenir l'acoblament i la forçosa brevetat de les notes que hi són recollides, hi trobaran un seguit de dades d'innegable interès els especialitzats en la matèria i àdhuc els qui, encara que siguin llecs en qüestions pedagògiques, consideren les tasques culturals, amb relació a cada país, des d'un punt de vista més general; perquè, a vegades, el llenguatge de les dades d'aquesta mena, malgrat la seva sequedat, té prou eloqüència per a posar de relleu normes fonamentals de govern, l'elevació de mires o l'enverinament d'una política, i, en resum, el practicisme, o els il·lusionats teorismes dels conductors de pobles.

Una part de les xifres és treta de l'opuscle signat pel professor Nicolau Smok de la Facultat de Lletres de Praga; altres, de publicacions ministerials, i algunes dades, de l'igualment oficiós doctor J. Hendrich, les notes del qual acaben amb la següent indicació, que pot ésser d'utilitat als que vulguin completar les transcripcions.

L'indicació diu així: "Hom pot obtenir tota mena de notícies sobre les qüestions escolars, dirigint-se a

L'Institut J. A. Komensky (Institut pedagògic) l'adreça del qual és "Praha III, Letenska ulice núm. 5";

La Unió central dels professors txecoslovacs, l'adreça de la qual és "Praha II, Vojteska ulice núm. 11; i

A la *Unió central dels professors txecoslovacs*, l'adreça de la qual és Praha VI, Vratislavova ulice núm. 8".

ENSENYAMENT PRIMARI

El nombre d'escoles primàries està regulat per un principi legal, en virtut del qual n'hi ha d'haver una en tot radi on visquin quaranta infants allunyats al menys quatre quilòmetres de l'escola més pròxima.

Posant en pràctica aquesta llei l'any 1921, hi havia ja en el conjunt dels territoris estatals, 13.633 escoles primàries i 1.564 de primàries superiors, o sigui, en total, 15.197 escoles primàries.

Al mateix any, el nombre d'alumnes era el següent:

<i>Escoles primàries: nois</i>	...	...	...	...	950.680
"	"	<i>noies</i>	...	...	961.662
Total					1.912,342
<i>Escoles primàries superiors: nois</i>	...	...	...	...	142.768
"	"	"	<i>noies</i>	...	131.209
Total					273.977

Les escoles són de tres categories diverses: públiques, privades i minoritàries.

El concepte d'escola pública és el general; l'escola és sostinguda per l'Estat, que designa els mestres i determina els plans d'estudi, els horaris, i la llengua escolar és l'oficial. També és el general el d'escola privada; els particulars, les entitats, les associacions religioses, etc., que les funden, en sufraguen les despeses, nomenen lliurement els mestres i decideixen el seu règim i llengua. El concepte d'escola minoritària l'explica Nicolau Smok dient que és una escola pública organitzada i sostinguda, per tant, per l'Estat que es diferencia de les ordinàries en el fet que la llengua no és l'oficial, o general en el país, sinó la materna dels alumnes, per als quals, està organitzada. També la fundació d'aquestes escoles està determinada per un precepte legal. L'Estat està obligat a obrir-ne una en tots aquells municipis on el cens escolar de tres anys consecutius demostra que hi ha un mínim de quaranta infants en edat d'anar a estu-

di, per als quals no existeix escola que utilitzi com llengua de l'ensenyament la seva llengua vernaclea.

Són, per tant, escoles públiques i oficials organitzades i sostingudes per l'Estat per a atendre les necessitats culturals dels infants fills de ciutadans de nacionalitat diversa de l'estatal; o, en altres termes, escoles nascudes a l'escalf del principi que afirma que primer és l'obligació de l'Estat de satisfer les necessitats culturals dels seus ciutadans, que el dret de fer política, o de convertir l'ensenyament en instrument al servei de la política.

La densitat d'escoles d'aquestes tres categories és bastant diversa segons el territori, perquè l'organització social i necessitats que en deriven, són diferents en els diversos que formen l'Estat. La llei no és aplicada doctrinalment, tenint sols en compte l'interès de posar-la en vigència d'una manera uniforme, sinó que serveix per a donar una orientació fixa amb la qual resoldre el problema escolar segons les exigències del lloc.

Així, per exemple, essent diversa la història i les modalitats nacionals del País Txec, Bohèmia i Moràvia, i les de Silèsia, de les de Eslovàquia i el país rutè, els tants per cent d'escoles públiques, comunes i minoritàries, i de les privades és diferent en cadascuna d'aquestes contrades.

Per aquest motiu, a Bohèmia, Moràvia i Silèsia, entre 9.730 escoles primàries, sols 142 són privades, i gairebé totes per a noies. En canvi, a Eslovàquia sols són públiques 797, i n'hi ha 2.412 de privades, la majoria d'elles, de fundació religiosa, i bé es podria dir, la quasi totalitat, perquè sols deixen d'ésser-ho 26. Essent Eslovàquia un país catòlic, en el seu major nombre, 1.647 són catòliques romanes, i una fracció greco-catòliques.

L'anàlisi d'aquestes xifres, des del punt de vista de la teoria estatista de govern, planteja un interessant problema de política escolar. El seu fons és aquest: com compleix l'Estat els seus deures docents si abandona l'ensenyament, en tant alt grau, a la iniciativa privada?

El problema, no obstant, no passa d'ésser un miratge, perquè el fet real és que l'Estat compleix les seves obligacions escolars en tot el que li correspon, si bé seguint una orientació més moderna i alhora més natural: en ésser que una escola privada està organitzada, l'Estat atorga als seus ensenyaments el caràcter i l'eficàcia dels públics. Dels antecedents aplicats per Smok resulta que de les 15.197

que funcionen en tot el territori de la república sols hi ha 169 que no frueixin d'aquest avantatge.

Des del punt de vista de la llengua, i dels diversos països que integren l'Estat, el nombre total d'escoles primàries es distribuïa l'any 1924 de la següent manera:

Bohèmia

Escoles de llengua oficial (txeca), 3.905; alumnes, 582.196.

Escoles de llengua minoritària (alemanya), 2.353; alumnes, 304.150.

Moràvia

Escoles de llengua oficial (txeca), 2.197; alumnes, 314.938.

Escoles de llengua minoritària (alemanya), 682; alumnes, 77.536.

Ídem, ídem, ídem (polonesa), 4; alumnes, 930.

Silèsia

Escoles de llengua oficial (txeca), 257; alumnes, 46.433.

Escoles de llengua minoritària (alemanya), 249; alumnes, 37.533.

Ídem, ídem, ídem (polonesa), 83; alumnes, 16.772.

Eslovàquia

Escoles de llengua majoritària (eslovaca), 2.459; alumnes, 312.511.

Escoles de llengua minoritària (rutena), 58; alumnes 5.870;

Ídem, ídem, ídem (alemanya), 111; alumnes, 17.412.

Ídem, ídem, ídem (magiar), 727; alumnes, 101.268.

Ídem, ídem, ídem (políglotes), 19; alumnes, 4.726.

Rutènia

Escoles de llengua majoritària (rutè), 357; alumnes, 61.128.

Escoles de llengua minoritària (eslovaca), 25; alumnes, 2.259.

Ídem, ídem, ídem (alemanya), 9; alumnes, 1.064.

Ídem ídem ídem (magiar), 111; alumnes, 18.482.

Ídem ídem ídem (rumana), 4; alumnes, 655.

Ídem ídem ídem (políglotes), 17; alumnes, 6.550.

És innecesari de dir que la diferència entre les d'una mena i d'altra, no es limita a l'ús de diversa llengua, sinó que s'estén a bona cosa del que hom pot constatar visitant les escoles que tenen entre nosaltres les colònies estrangeres, de francesos, alemanys i suïssos.

La seva unificació consisteix en el pla d'ensenyament, que és igual

a les majoritàries i minoritàries perquè com queda dit, aquestes darreres són també oficials. Hi ha, a més, una altra raó que ho explica, i que hom haurà endevinat, en repassar l'estadística apuntada. Dins el mateix Estat txecoslovac, unes mateixes escoles tenen caràcter majoritari o moritari, segons el país en el qual funcionen. Així, per exemple, les escoles rutenes, nacionalment majoritàries a la Rússia sudcarpiana o Rutènia, que és part del territori estatal, a Eslovàquia, que n'és igualment, tenen la consideració de minoritàries, per la raó que els rutens que estan en majoria en el seu país, estan en minoria en l'eslovac.

Aquesta diferent categoria segons el territori deriva de l'estricta aplicació del principi que Mac-Donald, a l'Assemblea de la Societat de Nacions celebrada el passat setembre, va formular dient que una de les obligacions de l'Estat és procurar que els seus ciutadans es trobin bé dintre llurs fronteres; que és, a la fi, un dels que serveixen de base al modern dret públic i que queda condensat en l'afirmació que l'Estat ha de supeditar la seva organització a les necessitats de la nació o nacions que governa, i no les humanes modalitats d'aquestes a les conveniències de l'Estat.

Cal dir, també, que aquesta manera de fer no és pròpia de Txecoslovàquia, perquè la practiquen gairebé tots els Estats del centre i nord d'Europa, començant per Estònia, que amb la seva llei de relació amb les minories va formular-la en preceptes legals després passats a altres legislacions.

Les escoles *primàries superiors* són:

Curs	I	II	III	IV	V
Civisme (hores setmanals)	2	2	2	2	2
Llengua materna (hores setmanals) ...			8	8	8
Geografia (hores setmanals)			2	3	1
Història (hores setmanals)	9	9	2	3	1
Història natural (hores setmanals) ...			2	3	1
Física (hores setmanals)			2	3	1
Aritmètica i Geometria (hores set.) ...	3	4	4	4	4
Dibuix (hores setmanals)		1	1	2	2
Calligrafia (hores setmanals)		1	1	1	1
Cant (hores setmanals)	1	1	1	1	1
Cultura física (hores setmanals)	2	2	2	2	2
Treballs manuals (hores setmanals) .	1	1	1	2	2
Total	18	21	28	34	26

Les escoles de noies dediquen 2, 3, 3 i 4 hores cada setmana a labors apropiades.

El nombre de classes en què es divideix una escola és variable, entre una i sis, organitzades amb la finalitat d'aixecar el nivell intel·lectual dels grans nuclis de població, i especialment per a ésser planter de futurs industrials, comerciants i agricultors.

Són, en realitat, l'entrada de les escoles professionals, i, inspirant-se, en el funcionament, en els mateixos principis pràctics de les elementals, tenen modalitats diverses segons les contrades. Al territori txec n'hi ha 1.442 de públiques, i 50 de privades, i al territori eslovac i rutè 122 de públiques i 3 de privades.

Els preceptes legals que determinen la seva fundació i funcionament són aquests: les públiques majoritàries són obertes on la densitat i caràcter de la població ho demanen; les minoritàries, on una escola elemental, minoritària també, té una assistència mitjana de 400 alumnes; l'assistència a les escoles superiors sols és obligatòria a les viles i ciutats que en tenen també obertes d'elementals.

L'estadística d'aquests centres d'ensenyament, segons la seva classificació per llengües i d'assistència escolar, és la següent:

Bohèmia

Escoles de llengut oficial (txeca), 645; alumnes, 127.080.

Escoles de minoritària (alemanya), 277; alumnes, 45.086.

Moràvia

Escoles de llengua eslovaca (majoritàries), 308; alumnes 48.958.

Escoles minoritàries (alemanya), 105; alumnes, 13.458.

Silèsia

Escoles de llengua majoritària, 43; alumnes, 6.528.

Escoles en llengua minoritària (alemanya), 38; alumnes, 5.701.

Escoles de llengua minoritària (polonesa), 4; alumnes, 541.

Eslovàquia

Escoles de llengua majoritària (eslovaca), 87; alumnes, 18.133.

Escoles de llengua minoritària (rutena), 1; alumnes, 137.

Escoles de llengua minoritària (alemanya), 3; alumnes, 560.

Escoles de llengua minoritària (magiar), 18; alumnes, 3.790.

Escoles de llengua minoritària (políglotes), 4; alumnes, 1.879.

Rutènia

Escoles de llengua majoritària (rutena), 7; alumnes, 1.567.

Escoles de llengua minoritària (eslovaca), 1; alumnes, 92.

Escoles de llengua minoritària (magiar), 1; alumnes, 297 ².

Curs	I	II	III	I	II	III	IV
Religió	2	2	2	2	2	2	2
Civisme	2	2	2	2	2	2	2
Llengua i literatura maternes. ...	4	4	4	6	4	4	4
Geografia i història.	3	3	3	2	3	3	3
Ciències naturals	2	2	2	2	2	2	2
Física i Química	2	2	2	2	2	2	2
Aritmètica i Comptabilitat ...	2	3	3	1	3	3	3
Geometria i Dibuix geomètric ...	2	3	3	1	3	3	3
Dibuix	3	3	3	2	3	3	3
Calligrafia	1	1	1	1	1	1	1
Cant	1	1	1	1	1	1	1
Cultura física	2	2	2	2	2	2	2
Treballs manuals	2	2	2	2	2	2	2
	—	—	—	—	—	—	—
Total	30	30	30	26	30	30	30

Completen l'ensenyament primari una xarxa d'escoles especials per a infants endarrerits o deficients, sords i muts, cecs, o d'accentuada incapacitat moral o física. La seva llista comença pels *bres-sols* o com diríem nosaltres, "costures", per als petits infants fins a l'edat de tres anys, als quals segueixen les escoles maternals, qui els tenen fins a complir-ne sis.

La part major d'assistents la formen els fills de les famílies obres; el mètode d'ensenyament té per base els jocs, les lliçons de coses, els cants, l'explicació de contes i recitació de poesies, i el seu objectiu capdal és encaminar els infants cap a hàbits de netedat i d'ordre, i ensenyar-los a pronunciar correctament la seva llengua.

L'organització general de l'ensenyament primari es basa en dos principis fonamentals: el d'igualtat per a tots els territoris de l'Estat, i el d'autonomia. En virtut del primer, la classificació d'escoles per llengües (oficials de les dues menes, majoritàries i minoritàries i privades, a les quals es atorga l'oficialitat) és proporcional a la

densitat de població de llengua diferenciada de les diverses contrades, i en virtut del segon, la jerarquia d'autoritats i funcionaris adscrits al servei té característiques apropiades.

A aquest efecte, el territori estatal està dividit en 21 departaments, i la Rutènia forma un cos separat, amb organització diversa i pròpia. Els Consells escolars departamentals estan formats per membres, dos terços dels quals són elegits entre els pares dels alumnes i un terç entre els funcionaris oficials.

Al país pròpiament txec, Bohèmia i Moràvia, així com a Silèsia, aquests Consells depenen d'un Consell superior txec; a Eslovàquia, d'una secció eslovaca del Ministeri d'Instrucció Pública, que té la seu a Bratislava capital del país, i no a Praga, on radica el Ministeri, per ésser ciutat de llengua txeca, i a Rutènia d'una secció de l'administració autònoma rutena que té la seu dins el propi país a Uzhorod.

El nombre de mestres i mestresses oficials és el següent:

Mestres.	26.374	5.592
Mestresses	11.526	2.381
Institut de labors femenines ...	4.736	1.190
Membres de la clerecia adscrits		
a l'ensenyament ...	7.174	1.882
Auxiliars ...	162	645

ENSENYAMENT SECUNDARI

El desig d'acoplar l'organització de l'ensenyament a les modalitats especials dels territoris que formen l'Estat, a fi d'assolir-hi el major rendiment possible, ha donat a les escoles secundàries una diversitat major que a les de primer grau. La conseqüència és d'allò més natural, perquè partint del punt de vista d'avantposar l'interès cultural al polític, i atès l'objectiu d'aquest grau segon, no sols és necessari de tenir en compte les diversitats nacionals, sinó les característiques socials de cadascun dels països. El país magiar, per exemple, i el rutè, sobretot, són eminentment agrícoles, i el país txec té grans nuclis d'intensa industrialització.

Per aquest motiu, els establiments secundaris es divideixen en instituts, instituts reals, reals reformatos, reals superiors, escoles reals i escoles normals primàries. Els instituts donen una preferència bà-

sica a l'estudi de les humanitats; els instituts reals, a les llengües vives i ciències aplicades; els reals reformats representen una harmonització entre les tendències encarnades pels dos anteriors, i en les reals superiors, els estudis que són seguits segons un pla únic i comú durant els dos primers anys, a partir del tercer se separen en tres branques distintes.

El nombre d'escoles secundàries l'any 1924 era, en conjunt, de 394, i els alumnes que hi assistiren 111.808. La proporció correspon a una escola per cada 34.000 habitants, i a un alumne per cada 119.

Des del punt de vista de la llengua d'ensenyament, la proporció és la següent:

De llengua majoritària	64,4	%
De llengua minoritària alemanya . . .	28,2	"
" " " magiar	3,8	"
" " " rutena	2,1	"
" " " polonesa	0,5	"

Des del punt de vista del territori, la seva distribució és aquesta:

A Bohèmia n'hi ha	201
A Moràvia	91
A Silèsia	21
A Eslovàquia	69
I a Rutènia	10

Tres quartes parts són públiques i la resta privades, fundades principalment per institucions religioses.

Pot donar idea de la consideració que mereixen per part de l'Estat aquestes escoles el fet que, malgrat d'ésser privades en bon nombre d'elles, l'Estat paga els honoraris del personal docent.

Els certificats de compliment d'estudis dels instituts especialitzats en humanitats i en el del grec i llatí donen ingrés a totes les Facultats universitàries, a l'escola superior de mines, a la d'agricultura, a la de veterinària i a la de comerç. Els dels instituts reals, i reals reformats, a les escoles tècniques superiors i a la de mines, veterinària, de comerç i d'agricultura.

Per a obtenir aquests certificats des de 1923 és necessari que l'alumne demostrï en un examen el domini de la llengua oficial de

l'Estat, i de la d'una minoria nacional, que pot escollir, si no és ja per ell mateix de llengua minoritària.

ENSENYAMENT PROFESSIONAL

L'ensenyament professional està representat per la següent xarxa d'institucions:

Escoles de comerç.—Les escoles de comerç es ramifiquen en les "Acadèmies comercials", les escoles anuals o bi-anuals i les escoles per a marxants.

Les Acadèmies tenen per finalitat habilitar l'alumne per a dirigir les diferents branques del comerç, la comptabilitat en les grans indústries i les tasques bancàries, i per a ingressar a l'escola superior.

L'any 1924 n'hi havia d'obertes 22 de llengua majoritària, 9 de llengua alemanya, 2 de llengua magiar i una de llengua rutena, amb l'assistència de 8.289 alumnes, dels quals eren noies un 16 %.

D'aquestes Acadèmies, l'Estat sols en sosté totalment 8; les altres són privades que gaudeixen de subvencions de l'erari públic.

Les escoles comercials anuals o bi-anuals, cerquen de formar el tipus de comerciant mitjà. Per aquesta raó, els seus estudis són eminentment pràctics; s'estenen al de la tecnologia comercial, la comptabilitat, la correspondència, l'aritmètica, la llengua pròpia, la llengua oficial, les llengües estrangeres, la geografia, el civisme i l'estenografia.

L'any 24 en funcionaven 56 de llengua oficial, 20 de llengua alemanya, 3 de rutena i una de magiar, i hi concorregueren 9.862 alumnes, dels quals eren noies el 48 %.

La quasi totalitat són de fundació i direcció privada subvencionada per l'Estat, que sols n'hi ha hagut de fundar tres en el conjunt total de territoris.

Les escoles per a marxants són en realitat d'aprenents i es regeixen per un reglament de 1923 que dona al seu ensenyament dos anys de durada, fixa el nombre de 8 lliçons per setmana, prohibeix les classes de nit i fa obligatori l'estudi de dues llengües: l'oficial i una de minoritària.

Una part són seccions de les Acadèmies i les altres tenen personalitat pròpia.

L'any 1924 n'hi havia d'obertes:

De llengua oficial	79
" " alemanya	45
" " magiar... ..	4
" " rutena	1

i hi assistiren 10.353 alumnes.

La xarxa d'escoles industrials i professionals està integrada per les següents:

Escola d'arts decoratives.—És sostinguda per l'Estat i de llengua txeca. Està organitzada en forma que comença per uns cursos generals i destria després l'ensenyament en nombroses classes especialitzades: d'arquitectura decorativa, de modelatge, de modelatge de figura, de pintura decorativa, de treballs artístics sobre metall, de gravat, d'arts gràfiques aplicades, i de broderies per a les alumnes.

Escoles industrials.—Destinades a formar empresaris i tècnics en les indústries mecàniques, químiques i electroquímiques, de les quals 30 són de llengua oficial, 9 de llengua alemanya i una de llengua magiar, i durant el curs de 1924 tingueren una assistència de 10.335 alumnes.

Gairebé totes són complementades per escoles secundàries de contramestres.

Escoles especials de teixit, metallúrgia, indústries del vidre, de mineria, etc., que formen un agrupament bastant complex, la característica del qual és tenir oberts tallers per als ensenyaments pràctics al costat de les classes teòriques.

Durant l'any 1924 hi assistiren 10.301 alumnes distribuïts entre 35 escoles de llengua oficial, 33 de llengua alemanya i 3 de llengua rutena.

Escoles de puntes de coixí, de broderia i de cistelleria, sostingudes totes per l'Estat, 21 de llengua oficial i altres 21 de llengua alemanya, amb mètodes de treball que donen gairebé exclusivitat als exercicis pràctics, i una assistència, segons el cens de 1924, de 2.020 alumnes.

Escoles preparatòries a les professions femenines, que, malgrat de la seva denominació, tenen per finalitat donar a la noia el conjunt d'ensenyaments teòrics i pràctics que la poden ajudar a ésser

una bona mestressa de casa seva, des del sargir, passar bugada i fer la cuina, a la confecció del capell.

Escoles professionals que preparen la noia per a les petites indústries casolanes i els càrrecs d'oficina i la cura dels petits infants, i eren, en 1924, 66 de llengua oficial, 26 de llengua alemanya i una de llengua magiar, amb un total de 17.990 alumnes.

Escoles per a petits industrials i comerciants, destinades a formar els aprenents per a ésser caps d'establiments de poca complicació; és a dir, a facilitar-los la cultura suficient per a establir-se pel seu compte.

D'aquesta mena d'escoles, obertes no sols en les grans ciutats, sinó en les petites viles, segons el cens ja esmentat de 1924, n'hi havia:

De llengua oficial	1.205
" " alemanya	358
" " rutena	40
" " magiar	16
" " polonesa... ..	9

i eren completades per altres 68 de destinades a noies, i per 139 de secundàries i annexes, a més dels cursets extraordinaris, que foren 1.086.

Les escoles d'agricultura, depenents directament del Ministeri d'aquest nom, per la seva importància formen un conjunt a part i estan destriades en set categories: escoles d'agricultura superior, inferiors, especials, d'horti-pomi-viticultura, forestals femenines i populars.

Les escoles superiors són 16 i tingueren l'any esmentat 1.432 alumnes; les inferiors, destinades especialment a formar bons pagesos, eren 147, amb 5.156 alumnes; les especials, amb la finalitat d'instruir la pagesia en el cooperativisme, estaven l'any 1924 concentrades en una sola organització; les d'horti-pomi-viticultura, eren 10, amb 319 alumnes; les forestals o de selvicultura estan subdividides en 4 de grau superior i 6 de grau inferior, amb un total de 643 alumnes; i les femenines, l'objectiu de les quals és de donar a les noies els coneixements necessaris per a portar una explotació agrícola, eren 10, amb 1.166 alumnes que aprenien la fabricació de formatges i mantegues, la direcció del galliner, la selecció i aprofitament dels fruits, les qualitats dels llegums i altres matèries per l'es-

til, al mateix temps que les regles d'higiene i manteniment dels infants.

El conjunt d'aquestes escoles està distribuït entre 119 a Bohèmia, 84 a Moràvia, 11 a Silèsia, 22 a Eslovàquia, i 2 a Rutènia; atenent la llengua de l'ensenyament, es classifiquen d'aquesta manera:

Majoritària oficial	182
Minoritària alemanya	51
" rutena	2
" polonesa	2
" magiar	1

ENSENYAMENT SUPERIOR

L'ensenyament superior està representat pels següents establiments:

Universitat Carles IV. L'única de l'època de la dominació austriaca. És a Praga; de llengua oficial; té cinc Facultats, teologia catòlica, dret, medecina, lletres i ciències.

Cada Facultat és autònoma i administrada pels seus professors, els seus auxiliars i dos delegats dels cursos, presidits per un degà elegit entre els primers i el càrrec del qual dura un any.

Dirigeix el conjunt de la vida universitària un Consell, anomenat "Senat acadèmic", compost de 17 membres, tres per Facultat, el rector, que és elegit per a un any i el de l'any anterior.

Els estudis hi tenen una durada de 8 semestres, menys a la Facultat de Medicina, que en duren 10.

Durant el curs de 1924, hi concorregueren 8.059 estudiants oficials i lliures, dels quals 1.500 eren noies.

Universitat Masaryk, a Brno, amb les mateixes Facultats que la de Praga, menys la de teologia, i un règim similar. Hi assistiren l'any esmentat 1.611 estudiants, d'ells 223 noies.

Universitat Komensky, a Bratislava, amb Facultat de Dret, Medecina i Lletres, i una assistència de 1.057 estudiants, d'ells 89 noies.

Facultat Joan Hus, a Praga, de teologia protestant txecoslovaca, amb 39 estudiants i 5 estudiantes.

Facultat Ciril i Metodi, de teologia catòlica romana, a Olomonc, amb 81 alumnes.

Aquestes Universitats i Facultats són de llengua oficial.

Universitat de llengua minoritària (alemanya), a Praga, oficial també, amb una organització com les de llengua oficial, les mateixes cinc Facultats de teologia catòlico-romana, dret, medicina, lletres i ciències, i una assistència de 3.250 estudiants, 357 noies.

Universitat lliure, a Praga, de llengües ucraniana i russa, fundada per iniciativa dels elements d'aquestes nacionalitats residents a Txecoslovàquia, dividida en Facultat de dret i Facultat de lletres, i amb 600 alumnes.

Escola tècnica superior de llengua oficial, a Praga, amb les següents seccions:

- a) De ponts i canals (176 estudiants).
- b) D'enginyers (563 i una alumna).
- c) D'arquitectura (303 i 12 alumnes).
- d) D'enginyers mecànics i electricistes (1.722 i 7 alumnes).
- e) D'enginyers químics (639 i 46 alumnes).
- f) D'enginyers agrònoms i forestals (940 i 53 alumnes).
- g) De ciències especials (aritmètica, de tecnicisme d'assegurances i tecnicisme de l'ensenyament [235 i 14 alumnes]).
- h) De comerç (1.010 i 81 alumnes).

Escola tècnica superior de llengua minoritària (alemanya), a Praga, que comprèn les seccions a), b), c), d), e), f) i g), més una de dedicada a estudis superiors de mines, amb un total d'alumnes de 1.710, d'ells 55 noies.

Escola tècnica superior de llengua oficial, a Brno, amb les seccions a), b), c), d) i e) més altres dues de dedicades l'una a alts estudis matemàtics, i l'altra de comptabilitat, i un total, entre totes, de 1.529 alumnes, d'ells 54 noies.

Escola tècnica superior de llengua minoritària (alemanya), a Brno, amb les seccions a), b), c), d) i g) i 1.467 alumnes, entre totes, més 17 noies.

El règim d'aquestes escoles és el mateix que el de les Universitats, amb la diferència que en lloc d'ésser dividides en Facultats, ho són en seccions, cadascuna de les quals, forma una entitat autònoma.

Cada secció és dirigida per una Junta composta dels professors, dels auxiliars i de dos delegats dels cursos, i té la seva representació un degà elegit per ella, per a un any.

Escola superior d'agricultura, a Brno, dividida en dues especialitzacions, una de pròpiament agrícola i altra de forestal amb 531 alumnes.

Escola de veterinària, a Brno, amb 324 alumnes.

Escola de Belles Arts, a Praga, dividida en deu seccions diverses amb una escola elemental anexa, i una concurrència de 203 estudiants i 37 estudiantes.

Conservatori de música de Praga, dividit en dues escoles, una d'elemental i altra de superior, amb 545 alumnes, dels quals 212 noies.

Conservatori de música i declamació, a Brno, amb 200 estudiants, dels quals 70 noies.

Conservatori de música i declamació de llengua minoritària (alemanya), a Praga, amb 233 alumnes, dels quals 119 noies.

Aquest quadre general està de fet completat pels cursets extraordinaris de caient popular i per les lliçons de divulgació que estan obligats a donar els professors de les escoles primàries superiors, almenys durant quatre hores a la setmana, cadascun d'ells.

El veritable complement, però, el posen en pràctica una sèrie d'associacions privades, i d'una manera especial els "Sokols".

Amb aquest ajut, curosament facilitat per l'Estat, han pogut ésser fundades, en diverses regions, algunes "Universitats populars".

* * *

L'any 1924, quan foren acabades les operacions del cens general de l'Estat, el govern va publicar alguns fascicles en llengua francesa que donen a conèixer la densitat de població, tenint en compte la nacionalitat dels ciutadans, i els tants per cent de professors des del mateix punt de vista.

Els dos antecedents poden ajudar a formar-se idea del valor moral de les dades transcrites.

Diuen el següent:

CENS ESTATAL

	Txecs	Rutens	Alemanys	Magiars	Polonesos
Bohèmia	4.382,803	2.007	2.173,230	5.476	973
Moràvia	2.048,593	977	547.370	593	2.080
Silèsia... ..	295.637	344	252.200	94	69.946
Eslovàquia	2.010.295	85.650	139.242	635.981	2.357
Rutènia	21.853	370.364	10.384	103.791	300
Total ...	8.759.181	459.342	3.122.420	745.735	75.656

La resta d'habitants fins al total de 13.604,807, la formen una minoria jueva de 180.332 ciutadans, una altra de 23.235 de diverses nacionalitats d'origen, i 238.727 estrangers entre els quals hi ha nombre també d'alemanys, polonesos i hongaresos ciutadans dels seus respectius països nacionals.

De l'altra estadística en pot donar idea la que es refereix concretament a Eslovàquia, que és el territori en el qual conviuen més intensament barrejades la majoria i les minories.

Mestres de les escoles primàries

De nacionalitat majoritària	4.676
" " magiar	1.685
" " alemanya	318
" " rutena	112

Professors de les escoles primàries superiors

De nacionalitat majoritària	413
" " magiar	137
" " alemanya	29
" " rutena	11

Professors de les escoles normals

De nacionalitat majoritària	66
" " magiar	11
" " alemanya	5

Professors de les escoles secundàries

De nacionalitat majoritària	431
" " magiar	138
" " alemanya	28
" " rutena	5

* * *

L'orientació segons la qual estan resoltes les qüestions atanyents a l'ensenyament inspira també la solució de les que es refereixen a la judicatura, la dels funcionaris administratius, la del servei de correus i telègrafs, la de les corporacions rectores i assessores de la vida territorial, i no exclusivament a Txecoslovàquia, sinó, en general, a Europa, des de més enllà de la frontera francesa.

Gairebé ni un Estat no ha deixat de publicar fascicles oficiosos semblants als de Txecoslovàquia, encaminats a demostrar, amb fets concrets, que la practiquen, i més encara, comunicacions oficials a la Societat de Nacions, en què s'esforcen a mostrar-s'hi lliurats.

El relleu que ha pres la seva realització pràctica és una de les eventualitats que ha contribuït de manera remarcable a modernitzar els conceptes jurídics de majoria i de minoria, i, amb ells, nombre d'institucions de dret públic.

L'antic concepte doctrinari que feia de la majoria una entitat de força preponderant i constant en la vida de l'Estat ha hagut de cedir lloc al més real, i, per tant, més humà, que la transforma en minoria quan els components majoritaris es troben dissolts dins un nucli que prepondera en un territori que, malgrat d'ésser part d'una unitat estatal, és en ell mateix una unitat diversa definida i característica.

Així, per exemple, la majoria txecoslovaca, que, de fet, es troba en minoria dins el país rutè, part integrant de l'Estat txecoslovac, té en el territori rutè la consideració jurídica de minoria, i, en conseqüència, tot i ésser Txecoslovàquia un país unitari, les institucions polítiques, administratives, judicials, escolars, i, en general, de categoria pública, són rutenes, coordinades amb les públiques txecoslovaques de la gairebé totalitat de la república, on els rutens són, realment, una minoria.

L'aprofundir, però, aquest aspecte jurídic de la qüestió, desviaria de la seva finalitat aquestes senzilles notes, que van només encaminades a mostrar un fet concret.

F. MASPONS I ANGLASELL

LES BELLES LLETRES

LA MEVA POESIA

(Continuació)

CONCEPTE DE LA BELLESA

Així com seleccionem les manges i les amistats, i a manera que ens fem inopinadament tota una concepció del món, anem constituint i modificant la nostra estètica.

Certs aspectes que impressionaren la nostra sensibilitat, amb tanta de força que ens fan reaccionar violentament quan se'ns representen, són les esques humanes del sentiment artístic.

Parlant en termes absoluts, la força centrípeta de les influències sensitives no és l'incident indispensable de l'art. Però ho esdevé en la mesura que l'artista (home) està vinculat a l'humor i a les formes d'aquesta vida.

¿No heu pressentit mai un art completament angèlic? Les temptatives hodiernes d'art pur delaten una ambició sofrent de la pròpia incapacitat. Són superbioses o humils punyes envers l'obtenció de l'ideal angèlic.

Algunes escasses vegades, els esforços dels artistes per aconseguir l'expressió de zones divines o sobreterrenals, són premiats amb aproximacions contentadores, de qualitat espiritualitzada, com aquest vers meu que termina una estrofa:

un eco ros de violins llunyans

Els contes meravellosos de la infància, les imatges que hem recreat de la Mare de Déu i de l'Àngel de la Guarda i de tota altra figura simpàtica a la nostra llunyana innocència, tot això, a través de paraules i músiques i caients de mare, ens ha posat en camins de les altures.

Però si aquest tresor anterior em predisposa a mantenir una vocació d'àngel, d'altra banda he estat més immediatament sensible al món de les criatures i els objectes.

* * *

Certs colors donen color al sentiment de la bellesa.

Jo no puc saber per què el moradenc m'agrada, com tampoc no sé si el prefereixo a cap altre color; però jo hi veig i hi aspiro la meva personalitat. Cadascú té el seu color.

Recordo vagament uns parracs, fosos qui sap en quines penombres i foscors; un mocador de fer farcells, bes'lumat al sol d'un matí de la meva adolescència; mant drap vell de Passió i de Rams i de Setmana Santa, amb els contrastos dòcils dels canelobres i els ciris...

Heus ací com progressa la moradenc simfonia, que culmina amb el vestit de la meva primera estimada,

No só gasiu de gust, i el moradenc, per a mi, té la dolça relativitat d'innombrables matisos. Del color de totes les violes a la tinta carmí, tota mena de tons més o menys vermellosos o vermellencs em simpatitzen. I esdevenen símbol. Vegeu com s'alien amb els meus sentiments, socials:

On és la lluitadora vestida de carmí?

(Divagació catorzena.)

*Jo no sé si vindrà com un nen que tremola,
somrient, amb vestit vermellenc de cotó.*

(Cançó d'hivern. [D'un llibre inèdit.])

el color de ta vida és vermell vell.

(Goig feble. [Ibíd.])

* * *

La bellesa, per a l'artista, és tot allò que ell valora. La intuïció selecciona radicalment. La bellesa—he escrit en el segon capítol d'aquest assaig—no és exclusivament el vestiari verd i blau que la majoria admiren.

Per a mi, la tinta grisa i el mànec de poll despintat amb què escric, són bells; la meva enyorança és bella; un problema aritmètic ben resolt és bell; aquella persona tan amable és bella, etc.

El reconeixement enamorat de tota cosa és la troballa de la bellesa.

CONCEPTE DE LA POESIA

Tot ofereix dos aspectes, més o menys sensibles segons la capacitat i la qualitat receptiva de cadascú: l'extern o plàstic, l'intern o musical.

El meu sentiment plàstico-musical de la vida tot sovint es dissol en pura música.

Aimo certes deliquescències, certes vaguetats: l'olor, emanada, ben entès, de l'essència.

"Els comptes clars i la xocolata espessa": heus ací la meva divisa.

* * *

La forma, indispensable a l'expressió artística, no hauria d'ésser mai un motlle.

La forma és el resultat de conjuguar la inspiració amb l'habilitat tècnica. És la part més difícil de la producció artística, perquè és la producció mateixa de l'obra d'art.

Cal donar a cada inspiració la seva forma.

Contra els exclusivistes de les fórmules mètriques conegudes, i enfront dels postulants d'una successió monorítmica, jo he trobat formes inèdites convenients a l'agilitat de la idea poètica, com aquest madrigal, determinat per uns ritmes purament emocionals:

*La font s'esfulla com un clavell,
amiga.*

*Jo n'he collit uns pètals a la mà:
beu-los
com si fos aigua del meu cor.*

(Constellacions.)

* * *

Les gràcies de la paraula, semàntiques i fonètiques, amb prolongables suggestions plàstiques i musicals, poden ésser al·licient d'una poesia, molt escassa, que voregés la independència de la música i del purisme pictòric.

Tot amb tot,

Les paraules no es buiden el vi joiell que els vessa

(Divagació quarta.)

Ço és: la idea és immanent al mot; no es pot fer una poesia químicament pura.

Hi ha versos, però, on el llenguatge brilla tan il·lustrement, que fa una bellesa a part. Gosaré a transcriure:

La cristalleria dringa amb tornassols antics

(Divagació quarta.)

cal fenye'anells amb musiqueta d'or.

(Goig feble.)

* * *

Hi ha una música externa i una música ideològica. La música externa, la música pròpiament dita, és una plàstica expressada en sons:

*Les fornícules àuries esdevenen so*¹.

(Divagació catorzena.)

La poesia revesteix formes de música auditiva, en tant que és expressió. I per tal com a la música de la idea poètica formulada, correspon una musicalitat particular.

La cantarella dels versos pot plaure l'oïda i àdhuc l'esperit, però només pot satisfer l'esperit la justificació verbal de la idea poètica.

Potser aquest vers pot il·lustrar la tesi de la música ideològica:

Els terrats s'escorren l'or de les soleiades mortes.

(Fluid.)

I aquest altre:

Ella sabia triar les violes pàl·lides.

(Elegies)

* * *

Només els poetes poden fer poesia.

Aquest argument no és gaire comprès ni practicat.

Qualsevol persona relativament culta s'atreveix a versificar fan-

¹ És la imatge d'aquest vers el que dona a entendre la condició de la música externa. La música del mateix vers és, precisament, ideològica.

tasies o emocions, que passaran impunement, i fins gloriosament, com a poesia.

Bé, doncs; un sonet sàviament estructurat, escrit correctament, a base d'amor i de bell paisatge, pot no ésser poesia.

Lès flors, per exemple, amb tota llur varietat substantiva i accidental, no són poètiques ni antipoètiques. És el poeta qui en fa poesia quan les eleva a expressió.

En dir poeta em refereixo al poeta autèntic, aquell a qui pugui aplicar-se la dita segons la qual el poeta neix.

El poeta natiu, que, d'altra banda, té punts febles d'una susceptibilitat en proporció del seu geni, és l'únic productor de poesia legítima.

La poesia no val pel que diu, sinó pel que és. Per la qualitat que li dóna el poeta.

SEBASTIÀ SANCHEZ-JUAN

(Seguirà.)

CRONIQUE DE L'ESTRANGER

LA PAU RELIGIOSA A MEXIC, AHIR, AVUI I DEMA

I

Senyals de pacificació

La primera impressió produïda per l'acord entre l'Església i l'Estat a Mèxic és auguri de desenvolupament en la tranquil·litat i l'ordre Tanmateix, no s'ha d'oblidar que Mèxic no garanteix mai l'esdevenidor. Qualsevol que hi hagi tingut quefers comprendrà perfectament el que vull dir. Allà us ocupeu del vostre afer al dia sense preocupar-vos en les dificultats del demà. No hi feu teories sobre el que s'esdevindrà, a no ésser simplement per a somniar o per a jugar amb les vostres mateixes idees.

Salta als ulls que la perfecta estabilització no existeix però no és menys evident que hi ha tot un món entre les condicions que regnaven sota Calles i les que existeixen ara sota Portes Gil. És en l'atmosfera que es respira que hom sent que hi ha més que una treva, que l'acord és real; però també que per ara, la realitat reposa principalment sobre la voluntat i la bona fe de dos homes: el president de Mèxic i el primat catòlic. Un i altre treballen molt sincerament per assolir el mateix fi.

L'entesa per a interpretar la llei amb justícia i equitat es desenrotlla en un ambient d'amistat. Així i tot, creure que el president Portes Gil o molts d'altres personatges oficials siguin personalment amics de l'Església catòlica, seria enganyar-se. La conclusió que jo faig és que el Mèxic oficial ha arribat a convèncer-se que la pau religiosa és l'eix entorn del qual giren tots els problemes interiors i exteriors. Sense aquesta pau, és impossible de fer un moviment. Estabilitzar i desenvolupar el nacionalisme mexicà, és tot el programa del govern de Mèxic, la qual cosa no és possible sense la pau religiosa. Aquestes idees semblen haver-se ancorat en l'esperit de tots, durant els tres darrers anys de lluita.

El que sorprèn avui dia, és que els horrors d'aquesta lluita no han fet pas completament impossible, per als dos partits en conflicte, de cooperar ara, com semblen disposats a fer. Alguns mesos i àdhuc setmanes abans, els cartells recentment fixats per a anunciar l'aniversari de la mort d'Obregón, haurien causat una explosió. Aquella figura tràgica coberta de sang, amb la inscripció: "Assassinat per la clerecia", cobria les parets. El poble sabia que no tenia ja caràcter oficial. A l'endemà els fixadors la cobrien d'altres reclams. Hom no podria creure pas que l'austeritat anticatòlica hagi desaparegut en una nit en els cercles governamentals.

Tanmateix, sigui'ns permès de pensar que la jerarquia superior ha donat un mot d'ordre als subordinats dient que una hostilitat oficial seria política mal aconsellada i ruïnosa. És també molt cert que la lluita no era solament entre dos camps oposats. En cada camp, les famílies es trobaven dividides i la divisió descendia a les arrels mateixes de la vida mexicana. Adhuc si l'actitud actual fos solament un gest d'interès personal, o una política oficial imposada en aquesta direcció, l'efecte sobre l'esperit públic no deixaria d'ésser menys fort en un país com Mèxic, tant més com el canvi radical de l'opinió general ho seria en altra part.

Pertot arreu es troben proves palpables d'aquesta política o de canvis de l'opinió. Llavors de l'anniversari d'Obregón, en una reunió pública on assistiren el president i els alts funcionaris del seu govern, els oradors insistiren a declarar que un any de "judici més serè havia mostrat definitivament que l'assassinat era obra d'un fanàtic i no pas de la clerecia" com de bell antuvi s'havia sostingut. Gent que fa alguns mesos parlaven a auditors americans en termes poc afalagadors per a l'Església catòlica i la jerarquia, s'apressen avui a dir als repòrters nordamericans a Mèxic que en llur programa de progrés, acollien amb gust el retorn i la cooperació de la clerecia. Molts pensen que el problema de les reformes socials és tan greu que difícilment pot ésser resolt sense l'ajut de l'Església. El desenvolupament de l'educació mexicana, la higiene rural infantil, depenen de posar en pràctica un programa en el qual el govern i l'Església puguin treballar plegats.

La "Crom", confederació general obrera mexicana, declara públicament per boca del seu president que si les primeres temptatives d'organització del treball mexicà, foren fetes per anarquistes i ateus llur organització és avui dia absolutament oposada a semblants mètodes i que potser el noranta per cent dels membres de la "Crom" són catòlics; si l'organització va combatre el boicot decidit per la Lliga Nacional Catòlica per a la Defensa Religiosa, fou "perquè feria els interessos de la nació", aquesta posició no implicava la menor hostilitat a la religió mateixa i a l'Església. La declaració feta a favor dels catòlics assegurant-los tota llibertat de treballar per a rebutjar les males lleis, sembla també ésser presa seriosament a desgrat de l'actitud cínica del terme mig de l'electorat mexicà en allò que fa referència a l'eficàcia i al poder del sufragi.

Sembla que es vol utilitzar la circumstància present com una oportunitat per a assajar el sistema electoral després de vint anys de caos, per tal de veure si mitjançant les eleccions no hi hauria manera de modificar pacíficament lleis mal establertes i opressives, disposicions de la Constitució. A l'estat en què han arribat les coses avui, no és pas aventurat de creure que un capítol d'una lluita centenària entre l'Església i l'Estat ha arribat al seu fi. Ha acabat perquè un nombre suficient de persones compregueren que la pau en aquest punt és absolutament essencial al progrés i que tots els altres problemes giren entorn d'aquell. Han comprès que una revolució armada no serà en avant, qüestió d'un centenar de cavallers que més o menys armats recorren el país. La re-

volució de fa uns quants mesos, fou probablement la més ben organitzada que Mèxic hagi vist mai.

La sort del govern fou decidida no per la seva pròpia força, ni per l'habilitat dels seus caps, sinó per l'ajut del govern dels Estats Units. Double lliçó aquesta que no fou del gust de cap mexicà, però no per això menys convincent. Els mexicans han comprès per fi que si els Estats Units demanen continuament l'estabilitat, una revolució armada és massa complicada per ésser practicable. Avui dia, una revolució distinta del cop d'Estat equival a la guerra civil, i la guerra exigeix un armament modern. El gran equip de guerra necessari: els canons, els tancs, i els aeroplans, encara que nò siguin de primera qualitat, costa extremadament car.

II

Les dificultats d'ahir i la tasca de demà

Un nombre de gent cada vegada més gran ha acabat per admetre que el conflicte dels tres anys passats no és ni una cosa d'ahir ni una cosa nova. Ha existit en la història de Mèxic des de l'establiment del govern pels conqueridors. Començà quan Mèxic fou materialment conquerit per un grapat d'aventurers del renaixement. Aquells conqueridors eren un grup d'homes extraordinaris, el resultat de set-cents anys d'esforços per a expulsar els moros d'Espanya. En el moment d'aquesta expulsió i del descobriment de Mèxic, aquesta lluita havia produït un conjunt d'homes vigorosos, astuts, experts, que eren a l'ensem excellents polítics i diplomàtics.

En vuit segles de batalles contra Mahoma ells havien produït aquesta anomalia del cristianisme: cristians que maten. Ells trobaren a Mèxic, un poble que oferia alguna analogia amb els moros, i àdhuc alguns trets que els aproximaven a ells. L'imperi azteca era decadent, com els moros, però els azteques disposaven encara d'un formidable poder. Ells tenien una bona organització militar. Com el mexicà d'avui dia, ells no temien res. Astuts i cruels, els inspirava una religió sanguinària i bàrbara. Calia tot el coratge, tota l'astúcia i la diplomàcia dels espanyols, tota llur habilitat guerrera i llur crueltat per a acabar amb llurs resistències. Per als militars espanyols, conquerir significava exterminar la part vençuda. Això significava la mateixa cosa als propis "pioners" del Nord-Amèrica en llurs lluites colonials. La guerra del rei Felip fou una excellent imatge de la conquesta de Mèxic. Després d'haver destruït l'imperi azteca, els nous senyors militars, hagueren de fer cara a una nova complicació. La clerecia era oposada a l'exterminació dels indígenes i a llur completa dependència enfront dels amos espanyols. Tota l'energia de la clerecia mexicana s'emprà a deslliurar l'indígena de la nova sobrevesta feudal que se l'imposava, per a posar-lo sota la sola jurisdicció de l'Església. De totes maneres, es trobà un virrei, Mendoza, el qual en aquest punt es posà de costat de la clerecia, però ell no pogué realitzar pas completament les seves idees contra els nous senyors espanyols. Els colons espanyols i amb ells

el govern de Madrid, exigiren el treball forçat. Els caps de la clerecia emprehueren la tasca d'alliberar l'indi de la degradació del treball forçat i insistiren en la seva educació i formació intel·lectual. Noble idea fou aquella.

Els homes que la tingueren i combatiren per ella pertanyien a la mateixa raça, tenien els mateixos antecedents i la mateixa cultura que els guerrers conqueridors. Tenien les mateixes característiques i eren fills dels mateixos pares. Molt sovint, els mètodes emprats per la clerecia per a preservar l'indi diferien a penes dels que empraven els amos de la terra. En aquell punt comença el problema de l'Església i de l'Estat a Mèxic. Es una lluita per a la possessió del cos de l'indi, tant com de la seva ànima. A través de diverses fases, aquesta lluita ha durat quatre segles i a través d'una revolució social, política, i econòmica, fins fa poques setmanes. Durant la primera fase, la lluita fou purament interior per tal com tots els que ella interessava eren igualment catòlics.

En l'època de la independència, la segona fase començà aquesta vegada entre l'Església i els "liberals" antireligiosos. Els papers s'havien aleshores trastocat. En l'època de la independència, la major part de l'alta clerecia havia estat tan reialista com l'aristocràcia militar i civil. A llurs ulls la revolta contra l'autoritat de llur rei legítim no era pas convenient. La Revolució francesa tan antireligiosa havia estat per a ells una abominació. Durant les primeres dècades de la república mexicana, el pensament "liberal" fou portat allà per les societats secretes massòniques suprimides a Europa. Aquestes societats eren pertot arreu en les nacions llatines, enemics declarades de la religió i dels monarques. Alguns sacerdots mexicans es llançaren en el nou moviment radical. El resultat inevitable fou un conflicte amb les autoritats eclesiàstiques.

En els Estats Units comencem només de comprendre que la reconstrucció de Mèxic, començada aleshores, no ha acabat encara. Nosaltres, no solament no havem ajudat mai al seu assoliment, sinó que molt sovint li havem posat traves, ja sigui per atacs directes, ja sigui per una diplomàcia capriciosa. En el moment en què aquesta consciència es desvetlla, el nostre sentimentalisme o romanticisme, és tan perillós com una diplomàcia capriciosa i inconsistent, sense objectiu definit.

La diplomàcia americana a Mèxic és l'afer d'un sol home. Avui, després d'una llarga lluita, vint anys de ruïna completa i tres anys d'esforços violents per a separar l'església i extirpar la religió catòlica, l'Església i l'Estat es troben cara a cara en la qüestió dels indis, però en actituds noves.

L'antic règim patrici dels antics *criollos* espanyols, ha estat substituït per la classe mitjana de sang mesclada, nascuda de la unió dels indis amb els espanyols. Ella arrossega encara algunes de les tradicions "liberals" antireligioses. No oblidem que la primera fase de la lluita entre l'Església i l'Estat es desenrotllà en el si de l'Església Catòlica; un camp i l'altre eren catòlics i de la mateixa sang.

La segona fase es desenrotllà entre l'Església i els nous liberals antireligiosos. Llur sang diferia sensiblement. Avui, tercera fase, els partits tenen una mateixa sang entre els capitosts. Entre ells, d'ambdues bandes,

els indis tenen ara llur lloc. El mot d'ordre del nou règim és la mexicanització de Mèxic. Abuest mot és, certament el símbol d'un nacionalisme jove i intensiu fundat sobre el *mestizo*, i sobre la civilització índia subjacent. Mèxic no és en cap sentit una democràcia. Un govern de classe ha estat reemplaçat per l'altre.

Cent anys de lluita des de la independència, han fet sorgir tipus de *condottieri* que tenen a l'ensem tradicions del segle XVI i del proletariat revolucionari europeu. El pintoresc fanfarró no ha desaparegut amb l'actual moviment nacionalista, però ell s'esvaeix poc a poc. En la classe que avui governa es forma certament un tipus nou. No és ni l'aventurer militar, ni el civil trapasser, ni el revolucionari social extravagant. Aquest tipus, sobretot entre els funcionaris interiors del govern, és idealista, bon home i de vegades àdhuc servidor públic molt útil en l'estret domini que depèn immediatament d'ell. És amb aquest nou tipus d'homes que l'Església ha de col·laborar, ja sigui en el govern o en les noves organitzacions del treball, tant si és conservador com radical.

En les circumstàncies presents el vell problema per a l'Església i per a l'Estat, sobre el benestar de l'indi, sembla entrar en una altra etapa. Ja no es tracta ni de la seva supressió, ni de la seva conservació, sinó de la seva elevació per mitjà de la cultura. En aquesta etapa el govern per primera vegada en la història de Mèxic des de la independència, ha entrat amb ardor en un domini que fins ara era el de l'Església: l'educació. En aquest punt hi ha un camp d'entesa o un carreró sense sortida. Pot cessar d'ésser un camp de batalla i esdevenir una tasca comuna. Però si el govern exigeix una educació irreligiosa o antireligiosa, la situació esdevindrà pitjor que mai. L'acord actual, tant impalpable com real, pot arribar a significar una reconstrucció real independent de la voluntat i de la bona fe de dos homes. Pot significar una era nova per a l'Església, inspiradora de l'ideal nacional i que cobpera a la seva realització. Aquest fou a no dubtar-ne, el fi perseguit per l'Església en el passat, si es tenen en compte actes o àdhuc abusos individuals. Però les idees liberals, a causa de llur forma antireligiosa, impediren l'Església d'acceptar-les.

Tanmateix com que l'ideal nacional pren ara una forma, l'Església no pot merament seguir. Ella ha de dirigir. Ací està potser el secret de la pau sense victòria del President Portes Gil. A la reconstrucció de l'Església mexicana poden contribuir suauement un ideal moderat de nacionalització i la solució dels problemes socials.

L'educació, la higiene, etc., són problemes comuns per primera vegada. L'Església i l'Estat estan igualment interessats en solucions a la manera moderna.

Els nordamericans suposen ordinàriament que la veritat és el cas contrari; que el govern ha estat pertorbat en els seus esforços en el camí del progrés per una Església obscurantista. Aquest punt de vista no té base històrica. En un Mèxic en desordre l'Església no podia desenvolupar degudament la seva obra. Ella fou l'única organització conservadora que restà. Durant el mateix període els nordamericans no entrenats pel que ha mantingut es retard a Mèxic han pogut assajar en les direccions més

diverses, moltes coses i sovint amb gran èxit. L'Església ha estat en els Estats Units un dels elements principals.

Pot esdevenir-se en aquesta nova fase que experiències nordamericanes coronades d'èxit, en adaptar-les a la civilització mexicana del tot diferent de la nostra i gairebé incomprendible a la major part de nosaltres, siguin utilitzades i que la clerecia mexicana es trobi en aquest punt a l'alçada de la seva tasca de directora. El Primat de Mèxic ha estat molt cordial i sincer en discutir aquests assumptes amb els clergues protestants nordamericans de diverses confessions.

Un cert nombre de missioners protestants de Mèxic, confessen francament que ells no desitgen pas pendre als mexicans llur fe religiosa, precisament a causa de llur poca instrucció religiosa. Però ells veuen en aquell país un camp on poden cooperar amb els catòlics i a llur benefici. Les autoritats eclesiàstiques han dit que ells seran benvinguts en aquest terreny. Aquest no és potser més que el punt de vista d'homes qui han treballat a Mèxic. Ells saben que el mexicà o bé és catòlic o no és res. El mexicà roman lligat al catolicisme malgrat un llarg període de desordre que no li ha permès d'assolir el punt en què podia raonar sobre la seva fe.

Adhuc en aquest cas, aquesta actitud és tan capital en el projecte de reconstrucció, com la política tàcita de l'actual govern. Això potser no són més que bombolles llançades al vent, però elles indiquen la direcció actual del vent. Són coses del dia.

No s'ha d'oblidar un altre element de la situació. Als mexicans de tots els partits no els plau el governament dels Estats Units. No demanen pas l'americanització. Ells tenen llur civilització pròpia. Des d'aquest punt de vista, la política d'amistat i de confiança de Mr. Marow és un element essencial de la situació en el seu conjunt. Naturalment, la prova del seu èxit no apareixerà fins que es provi d'ajustar la situació social present a les teories polítiques i als problemes pràctics dels afers. Aquest punt està encara en suspens. Mentrestant, hom compte en què Mr. Marow i Mr. Hoover comprendran que el factor principal en la situació és la pau religiosa i collaboraran en aquest sentit. L'ajut del nostre govern, en esclatar la recent revolució no agradà a ningú a Mèxic, ni àdhuc als que ajudava. Tota collaboració a un acord religiós serà acceptat per tots, com un sòlid avantatge.

WILLIAM FRANKLIN SANDS.

LLIBRES & REVISTES

ELS LLIBRES

En aquesta secció es faran recensions crítiques de totes les obres que ens siguin trameses en doble exemplar.

GAUDÍ, per *Josep F. Ràfols i Francesc Folguera*. - Editorial Canosa. - Barcelona, 1928.

En parlar d'aquesta obra, hom pot començar amb una lloança que no es detura mentre dura el comentari. La seva sola importància, el seu gruix material, la magnífica, completa, sèrie de gravats, són ja, des d'un punt de vista quantitatiu, molt d'elogi. La satisfacció que ens dóna de veure recollida una de les produccions més importants de l'art constructor de la nostra terra en un llibre digne d'ella, un llibre que no és l'abreviació que se'ns sol donar tantes vegades obligada, ho comprenem, per moltes circumstàncies, és causa de la simpatia amb què el prenem; aquesta dignitat i exuberància alhora, que encara no és corrent a casa nostra, ens satisfan. La presentació, tant la tipogràfica com l'exterior, magnífica, dintre d'una escaient sobrietat. Bons gravats. Un aspecte de cosa definitiva, no pas perquè en tingui la pretensió, sinó perquè amb aquest llibre l'art d'En Gaudí es dóna a conèixer en la seva totalitat a aquell qui vulgui posar-hi la seva atenció.

La primera part, titulada *Antoni Gaudí*, escrita per J. F. Ràfols, conté una biografia detallada, explicada conjuntament amb la producció i l'evolució artística de Gaudí. L'anècdota es barreja així amb les motivacions de les creacions de l'artista; la idea mística amb la idea plàstica. Aquesta és la finalitat de la primera part: podríem anomenar-la un estudi sobre el geni de l'arquitecte, el geni total, artista, productor i home, amb totes les influències que l'anaren emmotllant, tant d'ordre artístic, producte de l'experiència i l'estudi com d'ordre individual, i d'ordre litúrgic i fins pròpiament místic, que tanta importància tenen en l'obra religiosa de Gaudí, i especialment en la seva obra cabdal, el Temple de la Sagrada Família.

Aquesta primera part sembla especialment destinada als profans, així com la segona, sense ésser pròpiament tècnica, demana una major familiaritat amb la ciència arquitectònica per a capir-la del tot. Es titula *La arquitectura gaudiniana*, i l'autor, Francesc Folguera ens hi dóna, sense pretensió de fer altra cosa que un modest assaig, un estudi completíssim de les tendències més pròpiament arquitectòniques de l'obra de Gaudí, de la manera d'ésser de la seva novíssima plàstica, i de la importància, a vegades extraordinària, de les solucions ideades i portades a la pràctica pel gran arquitecte.

Un índex cronològic detalladíssim de les obres de Gaudí i una abundosa bibliografia completen aquesta obra, que honora els seus autors i la casa que l'ha editada, i que fullejar-la, ha de satisfer l'amor propi de tots els compatriotes de l'il·lustre difunt.—MAURICI SERRAHIMA.

L'ORAISON SIMPLIFIÉE, del P. Mathias Croonenborgh, traducció francesa del P. Evariste Coppens, O. F. M. - Edicions Saint Michel, París.

En els nostres dies de renovació eucarística, mercès a l'apostolat del Papa Pius X, hi ha no solament el perill, sinó la realitat ben clara i trista d'anar a rebre el Pa de Vida d'una manera rutinària. Som lluny d'aquella concepció segons la qual l'Eucaristia era només un premi; és corrent ara entre els catòlics de tenir-la sobretot per un remei, però l'opinió fecunda i ortodoxa és considerar-la conjuntament ambdues coses.

L'Eucaristia, remei com no n'hi ha pas d'altre per a guarir les nostres misèries, les nostres inclinacions defectuoses o les passions desbocades, però també i a l'ensens l'Eucaristia premi del penediment que hem de tenir com indispensable requisit de la confessió sincera.

Si seguíssim amb completa subjecció tot el que Déu ens demana, tot el que l'Església ens predica com a fruits de la Comunió, el món es transfiguraria, palpitarà la nostra perfecta unció en tots els actes i paraules, establiríem el ver regnat de Crist aquí a la terra.

Malauradament el col·loqui eucarístic és breu i dissipat la majoria de vegades, la confessió mateixa sol ésser massa estrictament ritual i massa poc penedida, l'afecte al món—a aquest món que Jesucrist avorria—d'una persistència escandalosa perquè la gràcia s'expandeixi sense obstacles del mateix qui la rep.

Si després de l'obediència que s'ha dat, extensament, al voler de Pius X en les seves dues amoroses prescripcions de la comunió als infants i de la comunió quotidiana, no hi ha en el comú dels fidels un increment molt major de virtut, n'és la causa una manca de documentació ascètica i litúrgica i sobretot una manca d'esperit de pregària. El catòlic necessita l'oració—no com a única defensa i consol com creia, potser amb monstruosa bona fe, Charles Péguy; allunyat dels Sagraments—; el catòlic necessita l'oració, conjuntament amb la Comunió i la Penitència, conjuntament amb l'assistència a la Santa Missa. I encara si d'alguna oració sol recordar-se el catòlic d'avui dia és tan sols de l'oració de boca; si tant estirem, adduc de l'oració de cor; quasi mai de l'oració d'intel·ligència.

Per això obeeix a una urgent necessitat del nostre temps la reedició abreujada que en llengua francesa ens ha donat el P. Evariste Coppens, O. F. M., de l'obra clara, concisa, que escriví al segle XVII, el P. Mathias Croonenborgh. Les *Editions Saint-Michel* encloent-la en la seva *Collection "Amor"* faran un bé puixant a moltes ànimes que allí podran assabentar-se de la necessitat de no oblidar-nos de la presència de Déu, del gran benifet de la meditació, de la resignació i la fortitud que en dona en les contrarietats i penes de la vida l'acolliment de la nostra intel·ligència en les Plagues de Jesús. Després de la lectura d'aquest llibre i d'altres consemblants, el dessaboriment de la Comunió banal—en gran part, per informada—, desapareixerà; la transcendència de l'expansió de la divina gràcia en la vida social augmentarà de manera portentosa.

Per altra banda les obres dels grans tractadistes d'ascètica—i en el cas que ara nosaltres comentem, la del P. Croonenbourg—tenen una bellesa literària positiva, que tal vegada no podrà percebre l'home incrèdul, però que aquells qui per la mi-

sericòrdia divina som creients i sensibles ensem als més fins matisos, ens envaeixen en un mar de perfums i de dolceses, tot forçant-nos a una millor conducta.

—JOSEP F. RÀFOLS.

POQUETA COSA, d'*Alfons Daudet*, traduït per Mn. Llorenç Riber. - Biblioteca Literària. - Editorial Catalana. - 1929.

Vetaquí una obra recomanable en tots conceptes, i alhora una de les més recixides del famós creador de *Tartari*. La simplicitat de la idea proposada fa que l'exuberant imaginació de Daudet no ompli l'obra d'aquell sens fi d'aventures i anècdotes on la veritat, malgrat d'ésser-hi, naufraga per la quantitat, que la fa inversemblant, i d'aquells personatges i creacions que d'unes arrels vives, són portats a les conseqüències més arbitràries, perquè la imaginació de l'autor té massa volada i no es recorda d'aferrar-se a l'observació directa. Ací el material és de primera mà: molta part de l'obra és, si no en els detalls en el fons, autobiogràfica, i hom se n'adona: l'obra guanya en solidesa i, normalment, no divaga, encara que en certs episodis de la vida a París tornem a trobar el Daudet del *Nabab* i de *Jack*, ampullós i mancat de control. Però fora d'unes poques pàgines, la manera és de les millors obres, com *Numa Roumestón* i *Franont i Risler*, (que ens donà, en català, la mateixa biblioteca temps enrera). I encara la contenció, la profunditat d'observació, és major, i només cedeix el pas, en l'obra novellística de Daudet, a aquells admirables primers capítols de *Tartari de Tarascó*.

Hem parlat de material de primera mà, i cal entendre que la manera d'elaborar-lo no és la que ara està de moda. Res de complicacions i escorcollaments freds i minuciosos. Daudet escriu amb gran fluïdesa, no s'amaga de sentir, de donar quan li plau un to d'emoció poètica, ni d'utilitzar-lo si cal per a determinats efectes sense perdre, això sí, la simplicitat i la claredat, i aquella mica de bon humor dolç que tota la intenció satírica no pot fer mai feridor. En els primers capítols del llibre, els millors, aquesta emoció al record de la infantesa s'accentua un xic i arriba a treure una mica de precisió a l'estudi acuradíssim de l'ànima infantil. Avui potser no plau això, però cal sortir-se d'una manera de veure que ho refereixi tot als procediments d'ara; si així ho fem, aviat la lectura d'aquells capítols tan vius i tan ben arrodonits ens produirà una agradable impressió d'indubtable valor estètic. Recordem que en un to molt semblant fou escrita una obra mestra indiscutida: els contes d'Andersen.

La traducció, com feta de qui és, és excellent. Per a un lector d'ara, el sol defecte que s'hi pot trobar és que la manera peculiar de Mn. Riber més aviat accentua que altra cosa el to literari del temps en què fou escrita. Però això és un defecte relatiu, que la bellesa de la construcció i la varietat del lèxic compensen de sobres.

Una observació voldríem fer tan sols. El títol. Ja que s'ha adoptat aquesta forma per a traduir el *Petite Chose* francès, no fóra més exacte de dir, en lloc de Poqueta cosa, *Poca coseta*? Ens sembla que aquesta forma és més viva en el llenguatge popular, i més pròpia de la nostra llengua. Certament que això és sols una opinió; l'il·lustre traductor haurà tingut les seves raons per a adoptar l'altra forma,

que dóna perfectament la idea que volgué donar Daudet en el títol francès.—MAURICI SERRAHIMA.

TIETA CLAUDINA, novella de *Prudenci Bertrana*. - Llibreria Catalònia. - 1929.

La darrera obra del remarcable escriptor és una novella del tipus mitjà tan necessari en la nostra literatura que ha tingut generalment una tendència als extrems, a les genialitats, i a les creacions d'aspiració transcendental. Bertrana, que en les seves novel·les llargues ha seguit un bon xic la tendència indicada, havia conreat, i segueix fent-ho, en les peces curtes la narració planera, simple, inspirada en la vida normal; no en els extrems i contrastos vidents que en aquesta vida normal puguin trobar-se, sinó en els conflictes petits, en els problemes ordinaris, que en formen la part principal. Aquest és el camí que han seguit els més grans novel·listes de totes les literatures, i Bertrana sembla dotat de les condicions necessàries per reixir-hi. Creiem que ens podria donar meravelles en aquell gènere de novel·les llargues, suaus i matisades en què han excel·lit els escriptors anglesos de tots temps.

D'aquest prelude no se n'ha de deduir que en l'obra comentada hagi arribat l'autor a aquest reeiximent. Una de les coses que manquen a estones a "Tieta Claudina" és precisament la naturalitat del to, aquell to gairebé clàssic de la prosa de Bertrana. En el començament de l'obra, el partit pres de lloar la protagonista, no sols és en perjudici de la veritat de l'acció, sinó de la naturalitat de l'estil; un to d'apologia, sostingut durant uns quants capítols ens duu lluny del Bertrana legítim de *l'amic Pellini* i d'altres petites històries.

Més endavant, però, l'acció va agafant vida pròpia, i aleshores en la traça de crear tipus (aquella magnífica Merencia, personatge secundari que acreditaria per ell sol un escriptor), en la penetració íntima i exacta, en la proporció i ponderació, i fins en l'estil que torna al seu camí veritable, es palesa la indiscutible alçada novel·lística de l'autor. De totes maneres, aquella certa candidesa que en mig de les més arriscades pintures d'intensitats guarda Bertrana, en algun moment s'exagera i crea algun tipus que l'excés de caracterització arriba a fer arbitraris.

No tots els comentaris que les situacions de l'obra suggereixen a l'autor poden ésser admesos, perquè divergeixen a vegades dels que hi faria un que compartís les nostres conviccions: particularment es nota això en aquella certa resignació que a vegades no és sinó un esgotament fatalista. Però per altra banda, aquesta obra té un valor que gairebé podríem anomenar al·liconador, quan ens ve a dir, treient-ho de l'observació directa de la vida, que un conflicte familiar d'aquella naturalesa no pot alterar l'obligació del compliment, per cada un, dels deures concrets; que el sortir-se de les lleis de la moral, no sols no resol res, sinó que ho complica, sempre que es tracti de gent com cal i ben intencionada; i que l'única solució, en una situació com aquesta, és un esforç per a dominar passions i per a treure del cap aspiracions que àdhuc essent justificables han deixat d'ésser legítimament possibles, deixant al temps la tasca d'esfumir la duresa dels contrastos, i de tornar les coses a un camí pacífic i viable.

Aquesta idea dóna a l'obra de Bertrana un caràcter de veritat que és la seva millor qualitat.—MAURICI SERRAHIMA.

LA INQUIETUD ORIENTAL per *Joaquim M. de Nadal*. - Llibreria Verdager, 1929.

El docte catedràtic de Dret Internacional de la nostra Universitat, Josep M. Trias de Bes, es plany en el seu pròleg de l'obra de la manca d'interès amb què se segueixen a la nostra terra els afers internacionals. Actualment, i degut—creiem nosaltres—a la falta d'una política que ens atanyi més de prop, s'ha desvetllat entre els nostres homes un fort corrent cap a la política estrangera, principalment orientada cap a l'obra de l'organisme ginebrí, símbol avui dia de l'ideal pacifista.

L'autor, en aquest assaig, que és una col·lecció d'articles publicats abans a "La Veu de Catalunya", estudia el desenrotllament i les circumstàncies que envoltaren el Tractat de San Estèfano i el Congrés de Berlín. Les figures de Disraeli i Bismarck, els dos grans estadistes contemporanis de la Reina Victòria, hi són comparades mestriolament.

Era l'endemà de la guerra russo-turca; la potència tsarista acabava d'esclafar la decadent Turquia, deixant sobre els camps de batalla cent mil soldats. Aquesta, humiliada, es veié obligada a signar el tractat de pau, pel qual Rússia s'obria les portes de la Mediterrània, mitjançant la intervenció en els pobles eslaus, el reconeixement de la independència de's quals acabava d'aconseguir.

L'anul·lació de Turquia era una realitat. Però un fet amb el qual no s'havia comptat, salvà la vida a la potència musulmana. Anglaterra de prompte, té por de l'expandiment que significa per a Rússia, veu perillar les rutes de l'Índia per la davallada de la nació moscovita sobre els Balcans i l'Àsia Menor. Disraeli, el polític conservador, estudia febrilment les possibilitats de neutralitzar la victòria russa. Bismarck, aleshores en el zenit de la seva puixança, ajudà inconscientment la política britànica, imposant la reunió del Congrés de Berlín, encarregat de revisar el Tractat de Sant Estèfano. La conducta de Bismarck no era motivada pel desig d'evitar la desmembració de l'Imperi musulmà, sinó per venjar-se de la intromissió d'Alexandre II i el seu ministre Gortsxakov que el 1877 havien impedit una altra guerra franco-prussiana.

La política d'intrigues del Congrés de Berlín, menada directament i personalment pels ministres, i la que es desenrotllava a les Corts i ministeris dels principals Estats, és narrada en aquest llibre amb una gran vivacitat.

El triomf d'Anglaterra no es veié palpablement fins al moment en què es declarà la guerra europea.

Acabada aquesta pugna, que ensagnà els Balcans, per la victòria dels aliats, la qüestió d'Orient s'ha presentat sota aspectes nous, vers els quals caldria que girassin els ulls, els estudiosos de casa nostra.—LLUÍS LÓPEZ OLIVELLA.

ALBUM MERAVELLA. Llibre de bel·leses naturals i artístiques de Catalunya. Volum II. (1929, Llibreria Catalònia, Barcelona.)

Aquest segon llibre de l'*Album Meravella*, dedicat principalment a les comarques lleidatanes, ve a continuar el bon encert editorial que assenyalàvem llavors de l'aparició del volum anterior. Totes les condicions de seriositat i bon gust que hi

haviem notat les retrobem ara, amb algunes innovacions que en milloren la utilitat—la més interessant, sens dubte, l'addició de sengles mapes de les comarques estudiades, deguts principalment al Centre Excursionista de Catalunya i al Centre Excursionista Barcelonès.

Les descripcions de les comarques—Vall d'Aran, Ribagorça, Alt Pallars, Conca de Tremp, Vall d'Ager, La Noguera, Urgellet, Alt Urgell o Ribera del Segre, Conca de Meià, Ribera del Ció, Pla d'Urgell, Pla de Lleida, Les Garrigues—van signades per Josep M. Co de Triola, mossèn Antoni Navarro, Eduard Finestres i Fosch, Jaume Laforga, Pere Pujol i Tubau, Domènec Carrové i Viola, Cèsar A. Torres, Valeri Serra i Boldú, Felip Soler i Oliver, Ramon de Semir.

La cosa més important de l'*Album Meravella*, però—tot i l'interès de la part descriptiva—la constitueix la il·lustració. En aquest segon volum hi ha unes cinc-centes fotografies, reeixides en llur totalitat, de castells, pintures rupestres, poblacions, esglésies, escultures, altars, paisatges, sepulcres, retaules, creus, ermites, etc. Les acompanyen unes pintures de B. Gili i Roig i F. Renom, i dibuixos de Ramon Figuerola, Ignasi Vidal, Jaume Pahissa, Nuri, i Antoni Oller i Pinell.

Esperem amb daler els volums que manquen publicar de l'*Album Meravella*. Ell serà, complet, un índex admirable de les nostres bel·leses artístiques i naturals—amb satisfacció hem vist substituir en aquest segon volum el subtítol del primer, *Llibre de prodigis d'art i natura*, per *Llibre de bel·leses naturals i artístiques de Catalunya*—amb prou eficàcia per a fer comprendre i amar les nostres coses. Enciclopèdia gràfica de l'art i el paisatge català? No dubtariem gaire a nomenar-lo d'aquesta manera.

Seria injust d'oblidar ací els noms de Pere Pujol i Casademont, director de l'*Album Meravella*, d'una paciència a bastament gran per coordinar els múltiples i diversos elements que integren cada volum, i del Centre Excursionista Barceloní, sota el patronatge del qual aquesta publicació veu la llum.—R. A. i S.

ROMEU I JULIETA, de Mateu Baudello, traduït per Rossend Llates. - Biblioteca Univers. - Llibreria Catalònia. - 1929.

L'interès d'aquesta obra, o sigui dels tres contes seleccionats entre la producció de l'autor italià, és avui principalment històric, podríem dir arqueològic. En llegir-los, podem veure una primera fase d'una cosa que en la seva evolució ha arribat a ésser el gènere més important dels temps moderns: la novel·la. Podem veure-hi els primers passos de la novel·la verista, d'una relativa versemblança que la deslliga ja definitivament dels llibres de cavalleries; la imaginació ha de refrenar-se i reduir-se als quadres de la vida real, o almenys de la vida possible. Veiem alhora la simplicitat esquemàtica d'aquestes narracions, destinades a narrar únicament una successió de fets, que avui ens fan l'efecte de mers arguments sense el gruix psicològic que ara és la base de tal mena d'obres, i comprenem com per algunes escletxes i per la pura intuïció de l'autor, aquesta motivació psicològica s'inicia, d'una manera pueril, això sí, i com de passada. Ens adonem de com la sensibilitat d'aquells temps permetia d'intercalar en obres que avui resulten innocents detalls de veritable desvergonyiment (v. la tercera narració). I comprenem la importància que aquestes obres tingueren quan veient que l'acció de *Romeu i Ju-*

lieta fou reproduïda gairebé exactament per Shakespeare en el seu drama conegudíssim.

Fetes aquestes consideracions, demostratives de l'interès d'aquesta obra per un estudiós, un afectat de la història literària, ho són també de la poca oportunitat de publicar-la en una col·lecció popular, adreçada al gros públic. Per a un lector actual que prescindeixi de les consideracions exposades, l'interès d'aquest volum és ben petit.

La traducció és desigual. A estones adopta un to semblant al de les velles obres nostres, que deu correspondre a l'italià de Baudello, i que sembla apropiat aquí. A estones, en canvi, empra un llenguatge planer, gairebé vulgar, i completament actual, que desconcerta en juntar-se amb l'altre.—MAURICI SERRAHIÀ.

LES REVISTES

Les reproduccions i reduccions d'articles d'altri fetes en aquesta secció, tenen només caràcter documental; la inserció d'elles no implica, doncs, conformitat plena amb llur contingut.

L'EMANCIPACIÓ DELS CATÒLICS ANGLESES. - Editorial d'*El Debate*, de Madrid, núm. 23 de setembre.

Fa cent anys que l'oir Missa era castigat a Anglaterra amb un any de presó i cent lliures de multa. Fa pocs dies que una multitud de 400.000 persones assistia tranquil·la i gojosa al Sant Sacrifici en un parc públic de Liverpool, i feia ressonar per tota Anglaterra, mitjançant els aparells radiotelefònics, el *Credo* universal, *l'unam, sanctam, catholicam et apostolicam Ecclesiam*. Poc temps després, l'espectacle es repetí a Londres, als jardins adjacents a la Catedral de Westminster: la desfilada d'uns vint mil homes, formats de quatre en quatre, silenciosos i amb el cap descobert, com en una processó, fou una revelació i un adveriment per al protestantisme anglès. Heus ací el canvi operat en l'Anglaterra de Cromwell i d'Isabel en aquests cent anys, que han estat també els de l'hegemonia anglesa en el món.

El camí recorregut en aquests cent anys pel catolicisme anglès ha estat llarg i penós; encara no ha arribat a la plena possessió dels seus drets; però, contemplant la seva victòria esclatant i la derrota del protestantisme anticatòlic, vénen al pensament les grans lliçons que la Providència dona als governants dels pobles. Les estadístiques dels convertits (12.000 en 1927), que van augmentant cada any, i els tres milions de catòlics que hom pot calcular a Anglaterra, diuen molt dels progressos del catolicisme; però encara són més eloqüents les estadístiques negatives del protestantisme, si és que a Anglaterra hi ha *protestantisme*, si és que són *protestants* els diputats qui negaren a l'Església oficial el dret a organitzar la pròpia litúrgia, prohibint la reforma del *Prayer Book*, proposada pels bisbes anglicans, si és que són *protestants* aquests bisbes que ensenyen a llurs fidels la *no-divinitat* de Jesucrist.

Chesterton, amb el paradoxisme adés humorista, adés profund, que li és peculiar, responia a un periodista, qui sostenia que Anglaterra era una nació *sòlidament protestant*, que avui dia el protestantisme anglès no és sòlid, sinó *líquid*. En ell es dissol tot allò que és anticatolicisme; però de protestantisme en queda ben poca cosa. Com a cosa nacional i corrent, ha desaparegut. Entre vint anglesos no catòlics, ni un sol no creu en l'oració pels difunts, ni un sol no creu en la Redempció, ni un sol no creu en la infalibilitat de la Bíblia. Heus ací una transformació molt més pregonada a Anglaterra que l'organització pública i activa d'aquests tres milions de catòlics que ara celebren el centenari de llur llibertat.

Quina serà la vertadera causa d'aquest canvi tan profund en una nació de tanta vitalitat i resistència històrica? Car els catòlics, en llurs propagandes i controvèrsies, no han pogut combatre aquests dogmes que pertanyen fonamentalment a llur fe. És que la Providència exigeix de la nació protestant que arribi a l'abisme de la seva misèria espiritual, perquè torni a la fe antiga? Les actuals temptatives de l'anglicanisme per a aferrar-se a la "roca" apostòlica, seran per ventura els darrers actes del protestantisme, que es gira de cara a l'Església catòlica per tal de no morir? Tanmateix, però, està condemnat a mort. Cent anys més, i restarà només escepticisme, agnosticisme i paganisme. En canvi, no hi ha força humana que pugui deturar les conquestes del catolicisme a Anglaterra.—J. G. i E.

PER LA CULTURA, del P. A. D. Sertillanges a *La Nouvelle Revue des Jeunes*, del 25 juliol de 1929.

Es al jove apòstol modern, predicador, conferenciant, orador de miting popular, polemista, escriptor, que endreço aquestes pàgines.

Són pàgines totes fraternals que no pretenen regentar cap cosa. Però la meua experiència personal m'ha ensenyat que, àdhuc sabent aquestes coses, tenim necessitat de rememorar-les.

La cultura es confon sovint, amb l'adquirit. La confusió dels termes és poc important, però el fons de les coses ho és molt. La cultura és tota una altra cosa que l'adquirit: l'ateny, en depèn estretament, però no s'hi pot confondre. Car si un home cultivat és necessàriament un home instruït, no és per això que el qualifiquem d'aquesta manera: és en raó del desenrotllament comunicat al seu esperit, pel tracte de les idees i dels fets, de la gent i de les coses. I ell demostra aquest desenrotllament per una certa promptitud a explorar feliçment un domini qualsevol, a estudiar una qüestió, a resoldre un problema, a exposar clarament una idea, a convèncer, a encisar, a atreure. Això, naturalment, després d'una preparació convenient.

Aquesta qualitat en suposa moltes d'altres: és el seu resultat. Fecundada pel treball del qual és nascuda i gràcies al qual es conserva, fa de tu l'home sempre disponible, sempre adaptat, que ofereix amb les paraules de veritat als llavis, una ànima rica de sonoritats, puix que molt sovint i de moltes maneres l'ha sentida vi-brar, per ella mateixa, o per altres tal vegada.

Es el fruit de la instrucció, que, si no fos així, no seria res més que fusta i fullam. L'essencial és fer-se una ànima: la instrucció aprofita només després d'això. Tenir molta ciència és portar moltes municions a la cartutxera. Abans de tot, cal saber tirar. Per aquesta raó, la cultura és molt més rara i més difícil d'adquirir, que la instrucció llibresca: és molt més fàcil esdevenir un "rond-de-cuir" que un home, i hi ha molt menys de bons atletes que de pesos pesants. Si sempre costa d'aprendre, costa molt més encara, adreçar-se, conformar l'ésser en vistes a totes les necessitats del pensament i de l'acció. Preferiríem reposar sobre els nostres dons, a confiar-nos a receptes fàcils. Apreciem en tanta manera allò que és gratuït! Ens abandonem tan voluntàriament a la Providència! Però Sant Tomàs ens ensenya que el millor do de la Providència a les seves criatures és llur capacitat d'obrar, i per consegüent, d'enriquir-se elles mateixes. La nostra cultura és un do que nosaltres mateixos, amb Déu, ens hem fet, de manera que ens pertany doblement, i ens és també doblement útil, com tot allò que costa, i és més afecte a la persona.

Aquesta cultura, d'altra part, no és mai completa: l'hem de perseguir sempre, ja que el nostre esperit és dotat d'una perpètua capacitat de creixença, i tota adquisició és per a ell fermaça de noves possibilitats. La perspectiva, davant nostre, és indefinida: una ànima ardent no es satisfà mai. Partim; no arribem enlloc, però sempre és una vergonya, per lluny que ens hagin dut les nostres passes, si negligim d'avançar. Es allò que volien fer sentir a Gustau Planché, els seus companys de taller, quan li deien, pretenint que mai no es renovava: "Vius damunt la teva seu". El mot és una mica groller: amb tot, potser és menys dur que aquell que els enemics de J. J. Henner, li dedicaven a la fi de la seva carrera: "Només fa que falsos Henner". Hi ha empreses, l'objectiu de les quals és limitat. Una mica o força d'aplicació, i obtenim allò que recerquem: aquí no podem esperar més que semblances. Però com que això és propi de la grandesa de l'objecte, no hem pas de témer una decepció: la percaça basta, d'ençà que ens hi donem tots enters.

Altrament, és només en l'absolut, en ella mateixa, que la tasca de l'intellectual catòlic pren aquest caràcter fugisser: en Déu, aquesta tasca és precisa: llavors és a la mesura dels seus dons i del nostre esforç normal: fora d'aquí, no hem de cercar res. I, pel que fa al temps, és ben simple; és el que s'escorre entre la resolució inicial i el darrer son. Allò que a vocació comença, la mort no acaba. Contentar-nos de més poc, fóra consentir a no ésser nosaltres: car la nostra duració forma part també de nosaltres mateixos, i el temps no ve mai a nosaltres sense portar alguna cosa a les mans.

En el seu *Tractat de la pintura*, Lleonard de Vinci escriu: "Quan l'obra satisfà el judici, quin trist senyal per al judici! I quan l'obra sobrepassa el judici, encara és pitjor, com s'esdevé als que es meravellen d'haver tan ben treballat. Però quan el judici excel·leix damunt l'obra, heus aquí el perfecte senyal."

"Per aprendre bé l'ofici—diu per la seva banda Camil Saint-Saëns—cal aprendre'l cada dia, i encara no el sabem mai". Saint-Saëns es refereix a la música; però per a nosaltres, obrers de la veritat, es tracta d'una altra música. Ben cert que és inquietador de preguntar-nos, pensant en el nostre paper de representant o proveïdor: Què tinc entre les mans? Què sóc, i amb quin dret aixecaré la veu enmig de la meua generació? Durant molts d'anys m'ha llegut de recollir: on és la meua collita? On són, pagès les teves messes? Mostra el que hi ha en tu, apologista, educador, orador, doctor, ans d'inflar la veu per ensenyar als seus germans el que hi ha en ells, en aquest món, o en Déu.

A això la nostra facilitat de treball no influeix per res: ans encara és una nova obligació. Com més ens és fàcil el treball, més tenim el deure de posar-hi tot el nostre esforç. Aquell que no fa servir totes les seves facilitats, n'abusa. Pretén de donar el mateix rendiment que un altre amb menys esforç i això és cert materialment: però moralment, el seu rendiment no és pas el mateix: car el rendiment moral és en relació a les capacitats, com l'interès al capital. Es el que ens diu la paràbola dels talents. Reconèixer-se, i posar-se plenament d'acord amb un mateix per anar fins a l'extrem d'un mateix: aquest és el programa. O, per dir-ho en altres paraules: realitzar per la cultura una expressió completa, o millor dit, magistral, de si mateix.

Això no es pot obtenir, sinó amb etapes i tanteigs, i a costa de moltes errors i fins moltes faltes; però les errors i les faltes reparades, són també, brúixoles del camí. És colpejant-se els dits que l'aprenent es fa "entrar l'ofici". I és molt sovint

en arribar els últims dies, en fer les darreres passes, que les llums definitives, i els impulsos sobirans ens són atorgats. Cal apressar-se aleshores. Però tota la vida s'ha d'adreçar vers aquest objectiu i trobar en ell la seva regla: com més aviat l'assolirem, més haurem augmentat el rendiment d'aquesta vida, que no té, al començament, res més que esperances, després resultats fraccionats, parcials, i més tard, obrar, fins després d'haver-nos conquerit, d'haver-nos amoblat, d'haver-nos cultivat. Abans d'això, és l'infant qui obra, no és l'home. Tant l'orador que parla, com l'escriptor que publica, haurien de trobar-s'hi prou disposats, perquè no els calgués en un cas donat, manifestar-se sinó tal com són. Llur silenci hauria de contenir més que no han de donar llurs paraules: car Emerson té raó de dir: "Tot home que vol fer bé una cosa, ha de baixar-hi de més enlaire" ¹.

Això no ens dispensaria d'un dur treball, però. Quan Benedetto Varchi deia a Miguel-Àngel: "Teniu un cervell de Júpiter", Buonarrotti contestava: "Cal el martell de Vulcà per extreure'n alguna cosa". El que és ben cert, és que si el cervell és buit, ni el martell de Vulcà en farà sortir res.

Quan la cultura manca no es pot suplir mai per la preparació immediata, ni per l'esforç del moment: puix que cada tema que hem de tractar, cada idea que volem exprimir, són solidaris d'una munió d'altres, i en elles han de trobar la seva llum, la seva riquesa, o, almenys, la seva forma expressiva.

Una concepció vivent i fecunda, és la que relliga cada idea nova, cada impressió del moment, al més gran nombre possible de pensaments i d'impressions anteriors, de manera que provoqui cada vegada una utilització sintètica de recursos. Tot veritable observador mira més enllà; tot veritable pensador romp els límits, i viola fronteres; tot creador enderroca muralles per anar més lluny.

I això no vol pas dir que us inviti a sortir del tema, a procedir per digressió perpètua, com alguns "pous de ciència" d'un judici limitat. No. Evitant plenament l'escull del sobreabundant, i de l'extravagància, podem donar proves d'una gran cultura, i extreure'n un doble profit.

Per de prompte, allò que concebem naturalment, no ens és pas estrany, a semblança d'una aportació sense arrels íntimes, sense lligament natural; sinó que pren lloc de seguida, en un organisme espiritual, i hi troba la seva veritable significació, els seus límits, i la seva plena valor. És el que feia dir a Goethe en el seu Viatge a Itàlia: "No vull reposar fins que res ja no sigui per mi paraula ni tradició, sinó concepció vivent."

En aquestes condicions, una idea és una veritable llum en comptes d'ésser una eixuta proposició de Manual o de taula de matèries; quan l'expressem, podem mostrar-ne l'esclat interior, i fer-la lluminosa per als altres, com el bon pintor enmig d'una rica gama de colors, pot, sobre un punt, fer cantar un to, en justa continuïtat amb tot el restant. Seria del cas dir amb l'Escriptura: "El foc s'abranda a proporció de la fusta del bosc" (Eccli. XXVIII, 12), i inversament amb *L'art poétique*, quan denuncia el poeta sense cultura general:

*"Et son feu, dépourvu de sens et de lecture,
s'éteint à chaque pas faute de nourriture."*

¹ *Les Hommes représentatifs*, Platon.

Sainte Beuve, en els seus *Cahiers*, fa aquest blasme a Thiers: "Us parla al vespre d'allò que ha après al matí: és d'aquesta gent que no poden guardar el seu vi en cap botella, i ens n'adonem pel seu estil, que no té ni estructura, ni solidesa." Sainte-Beuve és una mala llengua; però Thiers era, en efecte, una llengua massa fàcil.

Segon avantatge que ens feien preveure els mots d'Emerson: l'esperit així cultivat estarà sempre, per bé que aplicat a la seva tasca precisa, per sobre les estrictes exigències de l'objectiu, semblarà que en desborda, i marcarà, damunt la línia seguida pel desenrotllament literari, perpètuas brotades, com sobre una branca vivent. Si aquests brots no esclaten encara, és que *tal* fruit és esperat al cap de la branca, i que la sava ha de córrer; però sentim les reserves latents: s'indiquen a cada instant possibilitats de florida: la tria dels mots, l'aire dels períodes, els parèntesis ràpids, els gestos mateixos que fem per evitar les digressions, tot dóna la impressió d'una riquesa que no es fa servir, però que és disposadora, de direccions que podríem prendre en vistes a noves exploracions, i que només sacrificuem al mètode, als principis de rectitud que limiten exteriorment el pensament, però que no el poden empobrir.

La línia seca, en art, és un signe de pobresa estètica: les grans èpoques no l'han coneguda: apareix solament en els pastitxos: teles d'Overbeck imitant Angèlico i Rafael, la Magdalena volent assemblar-se al Partenon, o Santa Clotilde amb el seu fals gòtic. En el discurs del veritable escriptor, del veritable orador, es retroben la línia delicada i ondulant del Ticià, i els perfils gonfiats de Chartres o de Beauvais. I és la cultura qui dóna aquesta plenitud vivent, aquesta riquesa de la línia ideològica que revela sobrepuigs espirituals en tots sentits.

El discurs de l'home superior, sigui el que es vulgui el tema particular que escometi, dóna la impressió d'un paisatge il·limitat. No hi ha res tancat en si mateix: res no hi està just, sinó que tot participa de l'atmosfera universal en la qual tota idea és submergida, de l'ésser universal al qual tot ésser manlleua sense mai desprendre-se'n, i, més enllà encara, del misteri que ho embolcalla i ho magnifica tot.

En fi, en aquest cas, hom esdevé inesgotable, té sempre en reserva possibilitats de creació inèdita, i es manté sempre nou, en lloc de migrar-se com tants vells autors i vells oradors ocupats en els anys magres de llur davallada a rascar llurs calaixos o llur ingrát intel·lecte.

Perquè la cultura produeixi tots els seus fruits, cal que obeeixi de bona hora—no pas massa aviat, però—a la llei de la divisió del treball, i s'orienti vers la nostra especialitat literària o oratòria. Cal remarcar, en efecte, que els resultats esperats, depenen aquí, com ho ha observat Marcel Proust, menys de la nostra cultura, que d'un cert talent de projecció que la fa comunicativa. El poder reflector, té de vegades, més importància que l'espectacle reflectit.

Vaig tractar en la *Vie intellectuelle*² aquesta delicada qüestió de l'especialitat en les seves relacions amb la cultura general, i no vull pas insistir-hi; però cal recordar-se'n. Eugeni Delacroix fa remarcar molt justament, que "la dispersió de les facultats i els esforços que no menen directament a un gran objectiu,

² *La Vie intellectuelle*, Edí. de la *Revue des Jeunes*.

són gairebé tan funestos com la peresa" ³. Es diu que Juli Favre havia arribat en aquest sentit, a una concentració sorprenent: tot el que veia, sentia, llegia o portava, tenia relació en el seu pensament, amb el seu ofici d'orador, i en treia continuament perfeccionaments per al seu cabal adquirit i per a la seva tècnica. Però com que tot és en tot, com s'ha de repetir sempre, veiem prou bé l'extensió d'una cultura àdhuc especialitzada, majorment quan l'especialitat ja és d'ella mateixa molt vasta, com s'esdevé en aquest cas que traclem.

Caldria afegir ara, allò que diem en la *Vie intellectuelle* pertocant a les lectures, la ciència comparada, el eixamplament necessaris, es contacte amb la vida, les relacions, el lleure... Tot aquest volumet, no és en realitat altra cosa que un manual de cultura. No el vull pas recomençar; però us hi remeto amb confiança. Em contentaré d'algunes remarques sobre la tècnica de l'orador, i de l'escriptor apologistes: la llengua, la lògica demostrativa, les regles del discurs.

Cal saber la pròpia llengua, tant com podem saber una cosa que fuig una mica a mesura que l'estrenyem, i que d'altra banda, és variable. Absolutament parlant, ningú sap la pròpia llengua: però la ignorem més o menys, i un apòstol ha d'estar en aquest cas a l'alçada de la gent cultivada, de la gent distingida, vull dir entre aquells que parlen o escriuen. Si no és així, humilia els seus objectes, i es priva a més a més d'un element de cultura general que podem dir-ne essencial, car la llengua és una mateixa cosa amb el pensament: n'és alhora un residu i una esperança, com l'humus de les selves.

El que ignora el seu vocabulari i el joc de les articulacions de la frase, el que parla i escriu d'esma, és suspecte de pensar d'esma també, i de patir d'una gran imprecisió, d'una gran pobresa en les pròpies concepcions.

Hom preté que colleccionar timbres postals ensenya molt la història: colleccionar paraules ensenya moltes idees: precisar el vocabulari és aguditzar el pensament: redreçar els períodes amb llurs acords i llur exacte desplegament és rectificar les concepcions i menar-les a llur punt d'aclariment, a llur plena justesa. El que no sap la seva llengua és un ésser barbotejant: hom li desitja la paraula.

Pràcticament, no hem de considerar que després d'uns estudis regulars i àdhuc prolongats, ja tot sigui finit: la llengua s'aprèn sense parar, i es desaprendria molt fàcilment. Rellegim de tant en tant la gramàtica, o almenys, aprofitem totes les ocasions per a recordar-la. No en falten pas, d'aquestes ocasions. Un home atent, es troba amb dubtes a cada girant de les seves frases: aclarir els dubtes en lloc de passar endavant, és el mitjà de perfeccionar-se cada dia.

El mateix diem del diccionari. Bon punt vacilem sobre el sentit precís d'un mot, sobre la seva propietat en tal circumstància, o sobre els seus acords, hem de recórrer a Littré o a qualsevol altre oracle. Així hi guanyarem molt: s'adquireix una gran quantitat de nocions que es van organitzant de mica en mica: els exemples dels grans autors que veiem passar davant dels ulls, mantenen la familiaritat amb els mestres, i pot haver-hi res més estimulant, de més eixamplador?

* * *

He parlat de lògica demostrativa: l'aprenem — no sempre — al col·legi: en tot cas, le seves relacions amb el raonament apologètic o oratori, no són pas, aleshores,

³ *Œuvres littéraires*, I, p. 123. París, Cres.

subratllats ben netament. Caldrà tornar-hi, reflexionar sobre les regles a propòsit de llur aplicació a matèries vivents, insistir sobre els sofismes i els pendents habituals de l'error. Això ens permetrà sens dubte d'evitar alguna vegada els mals raonaments, però també de descobrir-los en els adversaris, assenyalar-los als esperits enganyats per ells, i Déu ho sap si en corren de sofismes en la nostra societat revolta i apressada.

Hi ha aquí, com en el cas de la llengua, una riquesa positiva a recollir. No és pas inútilment que circulem pels camins de veritat: hi retrobem la veritat mateixa. Tot cercant d'evitar les trampes, trobem tresors: examinant els motllos de les nostres concepcions on elles marquen llurs empremtes, adquirim noves possibilitats de concebre: l'esperit, tot rectificant-se, es desenrotlla. No se sap que l'estudi de la litúrgia, emprès amb un esperit de pietat, aprofita tant a la vida interior com les formes del culte? Així passa també amb les litúrgies del pensament, si podem dir-ho així: enriqueixen el pensament mentre s'escometin amb una ampla intel·ligència ja moblada de realitats, i disposada a les noves suggestions.

La utilitat d'estudiar les regles del llenguatge literari i del llenguatge oratori, en una paraula, de la retòrica, ha estat discutida per més d'un. S'esdevingué això alguna vegada entre els clergues per pietat mal entesa, com si es fes un tort a l'Esperit de veritat, pel fet de proporcionar-li una eina com més perfeccionada millor. Era oblidar l'autèntica teoria de l'*instrument*, tal com Sant Tomàs d'Aquino ens l'exposa, a propòsit, sobretot, de la inspiració bíblica. Del fet mateix que en la *paraula de Déu*, sigui la que es vulgui la forma, nosaltres som els instruments de l'Esperit, hem d'ésser eminentment actius, i no pas passius, eminentment preparats, i no pas negligents, car és tot l'home, i l'home en acte de vida, en *acte segon*, com ens diuen en escolàstica, i tant com sigui possible en acte perfecte, és això que és en nosaltres l'instrument de l'Esperit: no pas un embrió inert.

Déu se serveix del nostre ésser, de les nostres facultats, de la nostra cultura del nostre esforç actual, com d'un tot que és el seu instrument *conjunt*; anima en nosaltres l'ànima entera, amb tots els seus recursos que li hem de proporcionar per complet. Quan defallim sense voler, ens pot suplir: però faltar voluntàriament, sigui per peresa o per presumpció, per una, diguem-ne, confiança en Déu, és ésser culpable. "Jo estic fortament persuadit — escriu Lluís de Granada — que no hi ha res més indigne que aquesta temeritat amb la qual ens posem en una ocupació tan gran, tan important, i tan difícil a més a més, sense donar-nos la pena d'instruïr-nos abans de cap regla ni de cap mètode segur per a sortir-ne airoament i fructíferament" ⁴. Sant Agustí, en *De Doctrina christiana* s'havia expressat en termes més enèrgics encara.

Per sort la moda de sostenir aquesta "gageuse" ha passat; un misticisme tan fals ja no té partidaris, i en tot cas el món laic se n'escapa. Però resta la negligència, el menyspreu la pretensió orgullosa de bastar-se amb els seus dons, sense treball i sense mirament per a l'experiència d'aquells que han formulat regles després d'haver-les practicades llargament. L'home consciencios ha d'evitar aquest pecat, car ho és, i familiaritzar-se no solament per un estudi primordial, sinó amb freqüents retorns, amb les regles essencials. No s'ha observat que tot literat experimenta en un instant o altre de la seva carrera aquesta propensió imperiosa a

⁴ Lluís de Granada, *L'ocaseur chrétien*, L. I., ch. II.

formular la seva tècnica, a escriure el seu *Art poètic*, el seu *Secret professional*, les seves *Posicions i Proposicions*, etc.? És una senyal de la inquietud que experimentaren respecte a les regles del seu art, aquells que saberen posar-les en pràctica.

* * *

Sentim a dir: les regles no serveixen per a res. No treballem pas seguint les regles. I és veritat!, però també és fals, car hi ha un equivoc. Les regles no són pas fetes perquè treballem cenyint-nos-hi, com si tinguéssim a l'esquena el catàleg de receptes, i a la dreta el paper. Així emprades, no solament no serveixen per a res les regles, sinó que són molt noïbles: paralitzen l'esperit, els moviments del qual necessiten una espontaneïtat i una flexibilitat d'oscil·lacions, enemiga de tota constricció. Crear seguint les regles, és condemnar-se a l'artificial: el millor que es pot fer és tombar-s'hi d'espatlles. Però això no resol gens ni mica el problema.

Un dia que un importú demanava receptes de pintura a Lluís David, aquest respongué: "He sabut tot això quan encara no sabia res." És un mot molt profund: cal comprendre'l només. David havia "sabut tot això"; s'havia guardat prou de tractar-ho amb menyspreu i d'ignorar-ho; però ho havia ultrapassat. Com? És el que Beethoven ens dona a entendre netament en un passatge d'una de les seves cartes a Wegeler, que podria fer reflexionar a més d'una pretensiosa nul·litat. "Per esdevenir un compositor—diu—cal haver estudiat l'harmonia i el contrapunt durant un període de set a onze anys, i haver-se així acostumat a amotllar la inventiva a les regles de l'art, per quan es desvetllin la imaginació i el sentiment." Aquestes paraules ho diuen tot, i posen les coses al seu punt. L'obra d'art procedeix, no de les regles, sinó de la imaginació i el sentiment. Però perquè hi hagi obra d'art, cal que la imaginació i el sentiment tinguin a llur servei un conjunt de regles *adquirides*, de regles *immanents* o *acostumades*, segons el mot de Beethoven, i que ja no són receptes, que són un plec de la nostra ànima, una manera per a l'esperit de moure's, i movent-se amb un moviment just, de crear. És el que en escolàstica se'n diu un *habitus*, és a dir, un art intens que esdevé tant més perfecte i tant més eficaç, com més inconscient és. Però abans d'esdevenir inconscient, cal que es formi. Alguns hi tenen més aptesa que altres, i podríem dir gairebé que Mozart sabia l'harmonia ja de naixença: tanmateix, la va aprendre, i sense això, hauria estat com tants d'infants prodigis, que no fan res més que fruits secs.

* * *

Diuen: el que forma és la pràctica, i és una gran veritat; l'art immanent s'incorpora per la pràctica: però la pràctica dirigida, advertida, salvaguardada, i estimulada; i és per això que serveixen les regles.

Hem distingit més amunt la instrucció de la cultura: aquesta distinció val aquí en matèria de tècnica, com val pertot arreu. Una instrucció tècnica us ensenya les regles de l'art, però si us conformeu amb aquesta institució i encara, si ella resta una instrucció, és a dir, un conjunt de preceptes adquirits per la vostra memòria, però estranys a la vostra facultat de producció, només us servirà per destorbar-vos, per a lligar-vos: oblideu-la, això serà el més assenyat. Al contrari: el contacte de les regles han fet, potser, treballar la vostra ànima, heu controlat i estimulat els

vostres pensaments, cercat els vostres camins els vostres, però amb el sentiment de les condicions necessàries del pensament i de la seva expressió, i amb la mirada sobre els obstacles per evitar-los; llavors, de mica en mica, us creu un art immanent, una habitud de ben pensar, de ben compondre, de ben parlar, us esdevenen tan inconscients com l'ofici de l'aranya i de l'abella: i ja no teniu com no tenen aquelles bestioles, necessitat de regles, perquè les regles no són en vosaltres. Si el cavall, diu Sant Tomàs, posseís la regla del salt, no ens caldria pas ensenyar-lo a saltar els obstacles: no l'ensenyem pas a renillar. Més tard, el cavall salta de la mateixa manera que renilla, perquè ha adquirit una segona naturalesa.

Seria bo que cadascú es constituís pel seu propi compte, pensant en les seves necessitats personals, un curtíssim resum dels seus estudis i de les seves observacions en aquesta matèria, un recull de les seves *posicions i proposicions*, que relligiria de tant en tant, com rellegim les *resolucions* d'un Recés espiritual a l'altre. Així ens posaríem en guàrdia contra l'oblit, ajudaríem al progrés, trencaríem la prescripció de les habituds dolentes, i dels tics de què no s'escapa cap orador.

* * *

Amb tot això, ja que hem concedit la pràctica—donant per suposat tot el restant—és encara la gran mestressa, un darrer advertiment no serà pas desplaçat. No temem de llançar-nos de bona hora a la producció, sense deixar, això sí, d'enriquir i perfeccionar la nostra cultura. Hi ha tasques modestes: que aquestes us preparin a les altres. "El temps és curt". No siguem pas d'aquells que "preparen sense parar el no-res" com Amiel s'ho va retreure tota la vida. "Com més aviat començarem, més aviat reixirem" deia Sant Francesc de Sales a Monsenyor de Bourges, germà de M. de Chantal. I per vèncer resistències d'humilitat que el record d'un predecessor eloqüent mantenia, el Sant continuava: "Deixeu dir als que al·legaran la mestria del nostre predecessor; ell també començà una vegada com vós."

No facilitarem pas la tasca diferint-la: ajornar sense motius molt seriosos, és afebrir-se, i no trobem pas la mesura sense arriscar la desfeta. Si fracàssem, no ens podem pas alegrar, evidentment, d'haver fracassat: però ens hem d'alegrar d'adornar-nos-en, és un senyal del progrés de l'esperit, i un testimoniatge de la nostra capacitat de fer millor. Corot se sentia encantat en aquests casos. Es fregava les mans, i deia tot rialler, en començar una tela nova, bo i sacsejant-la per fer caure la pols; "ja ho veuen, aquesta serà famosa!" i ho va dir fins als seus últims dies.

Per esdevenir fort, cal sentir llargament la nostra impotència; cal sentir-la sempre, i sentir sempre també, d'etapa en etapa, la possibilitat de vèncer-la. La vida de l'esperit és una contínua metamòrfosi, una "creació contínua" segons el mot cèlebre. La veritable utilització d'una obra en relació al seu autor, és servir-li d'aiguat per a una altra. A mesura d'avançar, s'ateny amb més facilitat un mateix grau de valor, i es fa ensems més difícil el treball, perquè som més exigents.

Al principi de la seva carrera, Beethoven escrivia pàgines enteres de música d'una sola tirada: vers l'acabament, reprenia set o vuit cops en els carnets que no deixava mai, un tema d'una sola línia, i deia: "L'artista veu que l'art no té límits; sent confosament com és encara lluny del final, i mentre potser d'altres l'admiuen, ell plora de no haver arribat encara allà dalt, on si un millor geni brilla per a ell, és només com un sol llunyà", (carta a Wegeler, 1812).

LES IDEES I ELS FETS

VIDA RELIGIOSA I MORAL

DEL MIL·LENARI DE SANT WENCESLAU.—Enguany s'han celebrat a Txecoslovàquia les festes del mil·lenari de Sant Wenceslau, de què ja va parlar *La Paraula Cristiana* al fascicle de maig. No farem una recensió de les festes que començaren la primavera passada i culminaren en la darrera desena de setembre amb la coronació del crani del Sant. Sols volem fer remarcar la participació que en tingué el Govern, i àdhuc el president Masaryk, que no és pas catòlic.

Segons ell mateix va declarar a un redactor del periòdic catòlic *Zivot*, l'Estat ha collaborat a aquestes festes perquè en la vida de la nació txecoslovaca la figura històrica de Sant Wenceslau ha de resultar simpàtica a tots els estudiosos i a tots els patriotes, perquè ell va estintolar el cristianisme i l'Església, acomplint amb això una obra de civilització i de progrés. En els seus temps, fou un noble representant de la cultura occidental i en la seva conducta política va demostrar una aciençada moderació. El govern txecoslovac honora els seus mèrits culturals i polítics; l'Església, els religiosos.

En la gran manifestació popular del dia 27 de setembre—celebrada a la plaça on hi ha el monument del Sant—el President del Consell de Ministres, Udrzal, va parlar en nom del Govern expressant el desig que les properes eleccions polítiques es desenvolupin amb l'esperit de Sant Wenceslau, esperit de justícia, de pau i d'amor patri. "Els nostres pares, digué, pregaven a Sant Wenceslau que no deixés perdre el nostre poble ni ara ni en l'esdevenidor. Recordem que el bé de la pàtria està confiat a cadascun de nosaltres i que cadascun de nosaltres ha de complir els seus deures de ciutadà amb consciència, amb naturalitat, amb coneixement de la pròpia responsabilitat. Que les eleccions de Sant Wenceslau senyalin la desfeta de la indiferència i de la demagògia i la victòria de l'honestat popular. Amb l'ajuda de Déu, no ens perdrem ni ara ni en l'esdevenidor".

L'endemà, a la inauguració de la nova nau de la Catedral, el ministre d'Instrucció pública, Stefanek, parlant en nom del Govern, digué: "En aquest lloc s'ha iniciat i s'ha realitzat el desenvolupament històric mil·lenari del nostre poble. Sant Wenceslau ha posat les primeres bases del nostre progrés cultural, econòmic i polític; ell ha salvat la personalitat del nostre país. Al mateix temps, sorgia a Moràvia un altre centre de vida a conseqüència dels treballs de Sant Ciril i Sant Metodi. De la unió d'aquests centres de cultura beneficiats de la civilització cristiana, han tret la seva força i la seva glòria el nostre poble i el nostre país. La idea de Sant Wenceslau, per espai d'un mil·lenari, mantingué muts espiritualment germans dividits per raons d'Estat. La corona de

Sant Wenceslau és el símbol de la nostra unitat nacional i estatal. En la unió fraterna que avui ens alegra, prometem a Déu i al món que continuarem l'obra de col·laboració i de pacífica competència, segons l'esperit de Sant Wenceslau".

Com es desprèn dels textos transcrits, el Govern txecoslovac ha considerat principalment les festes mil·lenàries de Sant Wenceslau com un mitjà de consolidar la unitat nacional del nou Estat. Però la recent condemna del líder eslovac Dr. Tuka, demostra que, per això, no deixa d'emprar mitjans violents, quen ho creu oportú.

EL CONCORDAT AMB PRÚSSIA.—El dia 14 de juny d'enguany fou signat a Roma un Concordat amb Prússia. Les relacions entre la Santa Seu i l'Estat prussià es regien per la butlla *De salute animarum*, de 16 de juliol de 1821, que va fixar les diòcesis, l'organització dels capítols i el nomenament de bisbes d'aquelles terres; el nou Concordat tracta les mateixes matèries, però introduint-hi diverses modificacions.

S'erigeixen les dues noves diòcesis d'Aquisgran i de Berlín, i una Prelatura *nullius* i es varien un xic els límits de les altres, per tal d'adaptar-los a les noves fronteres de l'Estat. La divisió eclesiàstica de Prússia serà, doncs, aquesta: Província eclesiàstica de Colònia: diòcesis d'Aquisgran, Osnabrück, Limburg, Münster i Tréveris.—Província eclesiàstica de Paderborn: diòcesis d'Hildesheim i Fulda.—Província eclesiàstica de Breslau: diòcesi de Berlín i Prelatura *nullius* de Schneidemühl. Hi ha també la diòcesi de Worms el bisbe de la qual resideix a Frauenburg i que no depèn de cap arxidiòcesi.

La modificació més important consisteix en el nomenament dels bisbes. En virtut de l'esmentada butlla *De salute animarum*, els capítols catedralers de Prússia tenien el dret d'elegir els bisbes, sense altra limitació sinó que l'elecció havia de recaure en un clergue que fos súbdit prussià: no cal dir que la Santa Seu havia de confirmar l'elecció. Segons l'article 6 del nou Concordat, quan vacarà una diòcesi, el respectiu capítol i tots els bisbes i arquebisbes prussians trametan al Sant Pare una llista de candidats canònicament idonis; tenint presents aquelles llistes, la Santa Seu formarà una terna entre els noms de la qual el capítol elegirà lliurement el bisbe: la Santa Seu el confirmarà si el capítol, després de l'elecció s'ha assegurat que el Govern prussià no té res a dir contra l'electe per raons de caràcter polític.

Determina també el Concordat que els sacerdots que han d'exercir certs oficis eclesiàstics (principalment els rectors, membres d'un capítol, funcionaris de les cúries i directors d'institucions d'educació) han d'ésser ciutadans alemanys, han d'estar en possessió d'un certificat que habiliti per a fer els estudis a una Universitat alemanya i han d'haver fet tres cursos d'estudis filosòfics o teològics en una Universitat o Seminari alemanys: no valen els estudis fets a l'estranger, llevat dels de les altes escoles pontificies de Roma.

Desitjava la Santa Seu que el Concordat reglamentés l'ensenyament religiós a les escoles, però el Govern prussià s'hi ha oposat al·legant que

si el Concordat hagués tractat la qüestió escolar, el Parlament no hauria autoritzat el Govern per ratificar-lo. Diu, però, el mateix Govern: "L'emissió de la reglamentació de la qüestió escolar en el solemne Concordat que acaba de pactar-se no causarà cap perjudici real als drets que, en virtut de la Constitució, corresponen als catòlics prussians en aquesta important matèria, especialment pel que fa a l'escola confessional i a la instrucció religiosa, perquè el Govern prussià considera que té el deure de tutelar i fer efectius els drets religiosos reconeguts en la Constitució del Reich."

NOVES DISSENSIONS ENTRE EL FEIXISME I EL PONTIFICAT.—El dia 14 del passat mes de setembre es va celebrar a Roma, a la sala del *Mapamondo* del Palau de Venècia, la gran Assemblea del partit feixista. Amb aquesta ocasió, Mussolini va pronunciar un llarg parlament en què va exposar la situació general de la nació parlant extensament de tots els problemes econòmics, polítics, administratius i socials, va explicar la significació i l'objecte de la nova combinació ministerial, va tractar de l'estat del partit, corroborant les seves afirmacions amb dades estadístiques de les organitzacions que l'integren i va acabar recordant l'obra realitzada pel règim durant la seva actuació.

Pertocant a la qüestió religiosa el *Duce* ha afirmat altra vegada el dret i el deure de l'Estat d'instruir el poble i d'educar-lo segons l'ètica feixista i ha anunciat amb més fermesa que mai la intenció de no cedir gens ni mica davant l'Església en aquest delicat problema.

Parlant de l'actitud que ha adoptat la clerecia després dels Acords Lateranencs, digué: "De les informacions donades pels Prefectes es desprèn que la clerecia italiana està amb l'Estat italià, això és que és obedient a les lleis de l'Estat, i que sovint és entusiasta del règim segons l'antiga fórmula: Tot dins l'Estat, res fora l'Estat, res contra l'Estat. Llevat d'algunes províncies frontereres i de tres províncies de l'alta Itàlia, en tota la resta i sobretot en les províncies del Migdia, la clerecia és al seu lloc i no cerca sinó de col·laborar amb les autoritats constituïdes."

"Quant a la resta, milers de sacerdots, en concepte de capellans de les nostres legions veteranes o de jovent, set anys ha que estem íntimament lligats a la vida del règim.

Altrament, el règim té nou mil sentinelles a tots els recons d'Itàlia promptes a indicar eventuals exilis, i un Govern primmirat i vigilant a Roma. Té la seva força i els seus ideals, i el seu esdevenidor garantit per l'educació feixista de les noves generacions."

Afirma també que, presuposada la bona voluntat de la clerecia, aviat tornarà el *color optimus* perquè deixarà de sostenir-se la tesi del poder indirecte de l'Església en qüestions temporals, tesi que el Govern refusa categòricament, puix que no sap on comença aquest poder i fins a on podria arribar, ni de quins mitjans podria disposar i amb quin objecte.

L'endemà diumenge a les cinc de la tarda, al pati de Sant Damas, Pius XI va rebre alguns milers de socis de la Joventut Catòlica italiana, reunits a Roma amb ocasió del Jubileu. En el seu discurs el Sant Pare

va felicitar les organitzacions de la Joventut Catòlica per l'increment que havien pres en els darrers temps, malgrat d'haver hagut de superar gravíssimes dificultats "perquè verament hi ha dificultats d'alta significació que desvetllen l'ardor de la victòria, i n'hi ha d'altres en què es troba també l'atracció del bell gest i de la gran llum."

El *Duce* havia parlat de les sentinelles feixistes que vigilaven els centres d'acció catòlica; el Papa hi alludí dient que encara que fossin sotjats no es decoratgessin perquè els espies sols hi veurien "òptims fills, braus joves, excel·lents ciutadans justament perquè són catòlics." L'endemà, parlant amb els directors i consiliaris de la Joventut Catòlica, insistí en la mateixa idea dient: "Si els espies us vigilan a vosaltres i a les institucions catòliques, podeu dir als joves catòlics que el Papa també vigila."

El Sant Pare manifestà també el seu disgust perquè el sol fet d'ésser catòlic sigui un obstacle per als joves i els entorpeixi la carrera, i cap a l'acabament els parlà de l'aurèola del martiri i els anuncià que no trigaria a venir el dia en què "caldran ànimes fortes en membres sòlids, de fe inconcussa, d'honestedat indiscutible... llavors es pensarà en els joves catòlics, en aquells homes de què parlava Manzoni, que es prenen seriosament la llei de Déu i de l'Església."

La resposta del Sant Pare no podia ésser més discreta i mesurada. La rèplica de la premsa feixista fou un bon xic més pujada de to. El *Giornale d'Italia*, òrgan oficiós dels més significats, publicà pocs dies després un article titulat *Polemiziamo col Papa*. (Discutim amb el Papa) que manca a les més elementals normes de cortesia.

Comença burlant-se de la qualificació de màrtirs (el Papa tampoc no ho havia dit en aquest sentit) aplicada a uns joves catòlics que han anat a Roma amb un descompte d'un cinquanta per cent en les tarifes ferroviàries atorgat per llur botxi, el Govern feixista. Quant a les sentinelles de què ha parlat el *Duce*, es tracta d'un control que l'Estat té el dret d'exercir damunt totes les organitzacions polítiques com la Joventut Catòlica. D'altra banda, al seu temps, l'Estat Pontifici exercí aquest control amb més rigor encara, com ho proven els arxius de la seva policia, els *dossiers* dels quals publicarà el feixisme, si s'hi veu obligat.

Oposant el feixisme a l'Església, el *Giornale d'Italia* no vacilla a afirmar que el Primer Ministre s'inspira en una ètica més rígida. En les fileres del feixisme, els individus no gaire honestos són reconeguts, denunciats i expulsats, mentre que, si la censura deixés lliure curs a la crònica escandalosa, els diaris podrien reportar sovint delictes comesos pels capellans contra els bons costums i els principis elementals de la moral cristiana i cívica. D'altra banda, nombroses personalitats de l'Acció Catòlica han estat deportades a causa de fallides fraudulentos que han consumit l'estalvi dels pagesos i dels petits industrials. El Papa, com presentint aquesta objecció, ja havia dit que un jove no era la Joventut Catòlica, com un sacerdot no era la clerecia ni un bisbe l'episcopat.

El *Giornale d'Italia* acaba dient que quan el Papa es separa així de Déu per a barrejar-se d'una manera agressiva als homes i a llurs coses,

trobarà sempre disposta la reacció humana i nacional del noranta nou per cent dels italians que no pertanyen a l'Acció Catòlica.

Al cap d'uns quants dies, el 25 de setembre, l'*Osservatore Romano* publicà una nota oficiosa lamentant l'actitud irrespectuosa del susdit diari feixista. Fa remarcar el caràcter oficiós que presuposa l'amenaça de publicar les informacions reservades de la policia pontificia, puix els arxius secrets de l'Estat no estan a disposició de qualsevol diari, i acaba dient: "Tot això no pot certament semblar conforme al respecte que el sentiment i el costum d'un país catòlic, l'esperit i la lletra dels Convenis reclamen envers la persona sagrada i inviolable del Sobirà Pontífex tant en els actes com en els escrits, i precisament a Roma que és la seva seu episcopal, centre del món catòlic i lloc on acuden nombrosos romiatges, sobretot aquest any jubilar."

Pocs dies després, el Prefecte de Corno dissolgué l'associació de joves catòlics d'aquella diòcesi perquè el dia 20 de setembre — aniversari de la caiguda de la Roma pontificia — havia fet una manifestació de condol que el Prefecte va considerar greument ofensiva al sentiment nacional. Aquesta manifestació pecaminosa consistí en un telegrama particular adreçat personalment al Sant Pare.

Davant d'aquestes doctrines i d'aquests fets, no té res d'estrany que hagi deixat de publicar-se el *Corriere d'Italia* òrgan del grup catòlic separat del Partit Popular i adherit al feixisme. A la fi s'han convençut d'aquella màxima evangèlica: "Ningú no pot servir a dos senyors."

EL SANTUARI MÉS GRAN DE MEXIC.—Sota aquest títol, *The Catholic Times*, de Londres, publica la següent ressenya històrica del temple de Nostra Dona de Guadalupe:

Els orígens del Santuari de Nostra Dona de Guadalupe, de Mèxic, són contats de la següent manera:

El dissabte, 9 de desembre de 1531, un humil indi, neòfit cristià, anomenat Juan Diego, del poblet de Cuatitlan, pròxim a Mèxic, es dirigia a l'església de Santiago Tlaltelolco, per tal de fer-hi les seves devocions. Arribat a l'altura de Tepeyac, senti de sobte una dolcíssima harmonia i veié alçar-se un núvol blanc vorejat de les colors de l'iris. El pobre home caigué agenollat i senti una veu de dona que en llengua *nahuatl* li exposava el desig que en aquell lloc s'erigís un santuari i li deia que anés a veure el bisbe i li expliqués la seva voluntat. Així ho féu Juan Diego, però no fou cregut.

En una altra ocasió, davant dels ulls de Juan Diego mateix, la Verge féu néixer, del sòl cobert de neu, algunes bellíssimes roses, que ell collí i portà a la Cúria. Aleshores fou cregut.

Però la meravella i l'estupor del primer moment foren més grans, quan sobre una de les roses es trobà impresa en colors una admirable imatge de Maria.

Per això fou construïda, en el curt espai de només dues setmanes, una modestíssima capella provisional que, engrandida després, esdevin-

gué, un segle més tard, una vasta església en la qual fou custodiada la imatge miraculosa.

El culte de la sagrada imatge fou autoritzat pel Papa Alexandre VII. En 1736, la Verge de Guadalupe fou nomenada patrona de Mèxic. En 1754, el jesuïta J. Fr. López obtingué de Benet XIV que aprovés la proclamació de la Verge com a patrona i protectora de Mèxic. Cal remarcar que l'heroic cap de la revolució alliberadora, Miguel Hidalgo, el 15 de setembre de 1810, posà en la bandera dels insurgents la imatge d'aquesta Verge i que al crit de "¡Viva Nuestra Señora de Guadalupe!" es precipitaren les temeràries i desordenades tropes contra la milícia disciplinada del domini espanyol. Després d'assolida la independència, es decretà que el dia 12 de desembre fos dia de festa nacional i es creà l'Orde de Cavalleria de la Verge de Guadalupe.

En 1895, se celebrà la coronació de la imatge miraculosa, amb la intervenció del delegat pontifici, arquebisbes, bisbes, alts dignataris, autoritats civils i d'innumerables pelegrins d'arreu d'Amèrica.

El temple actual, erigit en col·legiata en 1749 i en basílica en 1891, és verament grandios, ric, magnífic.

En la plaça, al davant mateix de la basílica, hi ha nombrosos venedors d'objectes sagrats, de fotografies, com s'esdevé en tots els santuaris del món.

Els dies de gran festa—i especialment el penúltim diumenge de novembre i el dia 12 de desembre—hi ha diverses menes de fires.

Al costat de la col·legiata, hi ha el convent de Santa Coleta, fundat per les caputxines de Nostra Dona de Guadalupe. Entre els dos edificis hi ha la capella del "pocito", construïda en 1727. A l'interior d'aquesta capella, veritable obra d'art, hi ha un petit pou, l'aigua del qual conté àcid carbònic, sulfat de calç i sodi, clorhidrat de potassa, magnesi, silicat de sodi i substàncies orgàniques. Segons la llegenda, aquesta aigua sortí quan la Verge féu néixer la flor que colli l'indi, i és tinguda per no menys miraculosa que la de Lourdes.

Fa alguns anys que prop d'aquesta capella hi havia un ben estrany edifici que representava la vela d'un navili, construïda en pedra, en la qual hi havia una imatge de Nostra Dona, esculpida.

Es tractava d'un ex-vot erigit pels tripulants d'un vaixell que, a punt de naufragar, havien promès a la Verge que, si els salvava, perpetuarien el seu agraïment amb aquell singular edifici. Fou enderrocat perquè amenaçava ruïna.

La Capella del Cerrito o de Tepeyac sorgeix en el lloc en què Juan Diego veié néixer la rosa miraculosa i que, fins a 1660, era assenyalat amb una creu de fusta. En aquell any, Cristòbal de Aguirre construí una capelleta en la qual es commemorava anualment l'aparició de la Verge Maria. El sacerdot Juan Montúfar, amb donatius particulars, pogué realçar la capelleta actual i construir el camí que mena al cim de la muntanyola, ocupada en part pel cementiri, que té algunes tombes veritablement artístiques. Una de les més belles d'aquestes tanca les despulles del gran matemàtic mexicà Manuel Maria Contreras (1833-1902); una altra,

les despulles del tristament famós general López de Santa Ana, el més nefast estadista mexicà.

Des del cim d'aquest muntanyola, la vista abraça un gran espai: la capital, amb les seves mil cúpules i torres, les extensions semiàrides i estèrils de Texcoco, innumerables muntanyes que tanquen la vall de Mèxic i infinits pobles que ressalten sobre la color fosca del terreny.

La ciutat de Guadalupe, amb la qual va lligat el nom gloriós d'Hidalgo, forma part d'un municipi del Districte Federal i compta en conjunt uns 30.000 habitants. És ben construïda, rica i té bells edificis. Fundada en 1700, fou declarada ciutat en l'any 1828.

Una línia tramviària—ultra una de ferroviària—uneix Guadalupe amb la capital. Prop d'ella s'han descobert recentment uns jaciments de petroli que s'estan explotant i que tenen perspectives de llevar bon fruit.

CULTURA GENERAL

CENTENARI DE LA MORT DE SCHLEGEL.—En aquell període en què a través de la influència de corrents filosòfics i literaris diversos, hom s'esforçava a promoure una conciliació ideal entre el pensament i la vida, la poesia i la filosofia, i s'accentuava una necessitat d'esperit i d'infinut, síntesis i aspiracions comunes vers la veritat; en aquell període de ferment filosòfic i literari, nasqué Frederic von Schlegel. Fou un solitari del temperament difícil. Esperit de poeta i d'investigador, independent—i per tant, ardit i rebel—cercà, sense poder-la trobar, una orientació.

El jove i revolucionari Frederic Schlegel somniava una reforma de l'ambient, una acció immediata de la literatura i de la filosofia sobre la societat.

Schlegel, juntament amb Schleiermacher, repregué la pugna del "període dels genis" contra tot el que era antiquat en art i en la part social, i arribà, per les exigències polítiques, un temps en què les tendències de la nova escola adquiriren forma tangible.

"Schlegel—diu Rahel—fou el Messias de l'Escola Romàntica". Dels dos germans Schlegel—August Guillem i Frederic—, que són tinguts com a veritables fundadors de l'escola romàntica, Frederic, el més jove, és el més important. La varietat de la seva vida exterior és típica dels romàntics. D'antuvi, fou destinat, pel seu oncle, que era pastor protestant, a la vida comercial; vers els setze anys, però, s'inclinà a estudis més alts, i després d'una ràpida preparació, entrà a la Universitat de Göttingen, on primer estudià jurisprudència i filosofia, i després filologia. A Leipzig, es dedicà a l'estudi de l'art i de la història de la literatura antiga. Després d'una curta residència a Dresden, on visità les col·leccions d'art, residí amb el seu germà a Jena, on féu lectures com a "Privatdocent" a la Universitat, i contribuï a l'"Athenäum" amb assaigs en els quals eren fixats més definitivament els principis de l'escola romàntica. A Jena, també, escriví en 1799 "Lucinde", una novella inacabada que és una provatura de transferir a les ètiques pràctiques la demanda romàntica d'una completa llibertat individual; i en 1802 escriví "Alaricos", en què, sense gaire èxit, combinà els elements romàntics amb els clàssics.

Més tard es dirigí a Berlín, on contragué amistança amb la seva darrera muller, Dorothea Veit. En 1800 tornà a Jena, i en 1802 es dirigí a Dresden, i des d'allí a París, on donà lectures sobre filosofia i edità el periòdic "Europa". En 1804 es casà amb Dorothea; ambdós es convertiren al Catolicisme en 1808 a Colònia.

Recomanat des d'aquesta darrera ciutat, obtingué un càrrec de secretari a la cort i la cancelleria d'Estat a Viena i en 1809 acompanyà l'arxiduc Carles a la guerra. Aleshores publicà ferotges proclames contra Napoleó. En 1811, encara a Viena, començà les seves lectures sobre la història moderna.

Ell estava ple d'odi contra Napoleó, però entusiàsticament a favor de la idea imperjal de l'Edat Mitjana. A l'any següent (1812), donà les seves famoses lectures sobre la història de les literatures antiga i moderna.

Des de 1815 a 1818, Schlegel residí a Frankfort amb el càrrec de conseller de la delegació austríaca a la dieta federal. Aleshores acompanyà Metternich a Itàlia, on, a requeriment de la seva muller, visità Roma. Quan tornà a Viena, edità el periòdic "Concòrdia" (1820-1823), en el qual sostingué la idea d'un Estat cristià i lluità aferrissadament per ella. Després de preparar l'edició de totes les seves obres, que aparegueren entre els anys 1822 i 1825, tornà a donar lectures sobre filosofia del discurs i de la paraula. En ésser ací, un atac d'apoplexia li portà una mort prematura, el 12 de gener de 1829, a Dresden.

Frederic von Schlegel assajà les tres branques de la poesia, però sense gaire èxit. En 1805 publicà un "Poetisches Tagebuch", que, a més de petites composicions líriques, conté el poema èpic "Roland". Tres anys més tard aparegueren les seves "Gedichte", que són veritables models d'art mètrica i de llenguatge noble.

La importància de Schlegel es troba en les seves innumerables obres crítico-literàries i en els seus esforços d'unir amics d'intelligència semblant (Tiek, Novalis, Schleirmacher) en una associació: l'"Escola del Romanticisme". (1798).

Per tal d'establir els principis de la nova escola, Schlegel fundà, amb el seu germà August Guillem, el periòdic "Athenäum" (1798).

De les obres de Frederic von Schlegel, dues encara mantenen llur alta importància: "Über die Sprache und Weisheit der Inder", i "Die Geschichte der alten und neuen Literatur". Encara que aquestes dues obres poden ésser superades en alguns particulars, contenen en embrió les modernes realitzacions en ambdós dominis.

En la història de la literatura alemanya, hi ha un preciós lloc que correspon als dos germans Schlegel, els capitosts de l'escola romàntica. A Frederic von Schlegel, més que a cap altre membre de l'Escola, devem les revolucionadores i germinadores idees que influïren d'una manera tan profunda en el desenvolupament de la literatura alemanya a començaments de la XIX^a centúria.

"L'Osservatore Romano", en un article recent sobre la personalitat de Schlegel, publicat amb motiu de l'aparició a Itàlia d'un llibre titulat "Battaglie romantiche. Il pensiero de Federico Schlegel", remarca que aquest, en dedicar-se a l'estudi de l'antiguitat clàssica, portà a aquesta molta de claror pel que es refereix a la història de la poesia èpica grega. Penetrà en les diverses formes d'art, en les diverses expressions de l'enginy gree, i les seves investigacions han estat ben útils per a la interpretació de la poesia homèrica. Els seus estudis s'estenen a la comèdia clàs-

sica, a la lírica grega i a l'elegia de l'època alexandrina. La joia en la comèdia i la malenconia en la poesia elegíaca, li donaren elements per a descobrir en l'antiguitat les fonts apropiades per a obrir el seu pensament, mogut d'un obscur moviment de conquesta. Conquesta ignota que l'empeny a avaluar i a definir la valor estètica de la literatura grega, declarant el bell objectiu i l'essencial llibertat i intangibilitat de la bellesa posseïda per l'art grega. Natura i llibertat, segons ell, podien, elles soles, crear la personalitat de l'artista.

Però estudiant les relacions entre l'estètica i la humanitat, entre la bellesa i la moralitat, ell fa un altre pas que l'allunyarà d'una visió purament clàssica de l'art. Desplegant les seves teories sobre el lleig artístic, ell afirma cada vegada més la fusió platònica entre l'art i la moral, bellesa i bé per al raonament de l'ideal estètic.

En les seves teories sobre la dona en el món grec, Schlegel afirma el culte dels grecs per la dona, i admetent una espècie de feminisme moral en contrast a les teories de Rousseau, ve a trobar-se, quasi impensadament, en diferència entre el culte que professa i els corrents d'un pensament nou i modern que no s'imposen gaire al voltant seu.

La seva semblança amb els contemporanis d'ell era molt gran, però ben sovint n'era desident. Té moltes de qualitats comunes amb Schiller; admira el poeta, recorre en un altre sentit el seu mateix camí, però no es comprenen, i esdevenen enemics. "Bo i allunyant-se d'ell—escriu Bianca Magnino—Schlegel obscurí les seves pròpies idees, rebutjà tot el que hi havia de bo encara en el classicisme i tot el que d'aquell classicisme havia passat per la seva concepció romàntica." Exalta Kant contra l'ortodòxia d'Schlosser i el misticisme de Jacobi, i definia aquest darrer, "filòsof de cap pagà i de cor cristià."

En canvi, lloava Fichte i l'anomenava "el major metafísic vivent", i l'amava per la conciliació que ell havia trobat entre l'impuls natural i l'impuls de la llibertat.

Defensava Forster contra Schiller i Göthe, rellevant amb moderada mesura les dosis que compendia en les formes d'universitat i de liberalisme. A la manera de veure de Lessing, rehabilita l'esperit revolucionari, i li dona una apreciació potser més sincera de les que es troben en Schiller i Göthe.

En aquesta rehabilitació, ell justifica més d'un punt de la pròpia orientació espiritual, i proclama l'essència de la pròpia força vital: "un gran home que té una ànima, això és, aquella vida intensa de l'intim, més profund esperit, que és la manifestació de Déu en l'home."

I heus ací aquest esperit, malalt d'infinit, que després de les turmentoses indagacions de l'antiguitat clàssica, les fadigoses conquestes de la filosofia moderna, lentament es desenvolupa i es prepara a la vida cobdiciada, vers aquell espiritualisme que es concreta en el sentiment religiós i en el sentiment de Déu; en la necessitat de religió i en la necessitat de fe. Especialment en els "fragments", són evidentíssimes aquestes tendències seves i aquests traspassos il·luminats d'aquella ona de sinceritat que és un dels seus més determinats caràcters.

El seu esperit mai no ha cessat de cercar una veritat que transcendeixi a les forces de la matèria, una llum amarada de la poesia profètica que veiem en el Dant; i aquest espiritualisme l'acondueix, a través de l'entusiasme, al sentiment religiós.

Les varies evolucions del seu pensament són certament per als estudiosos les més interessants i de gran importància àdhuc literàriament, perquè el filòsof ve a reconèixer, amb la superioritat de la fe catòlica, la del pensament llatí i de la literatura llatina, la qual cosa no li poden perdonar fàcilment els pobles nòrdics.

La figura del filòsof de l'estètic, del crític, del pensador, se'ns presenta en conjunt com aturmentada de l'ansia d'aprofundir i de donar en la seva plenitud el desenvolupament, les progressions, les síntesis, les inquietuds d'un pensament que fou gran i que de les inertes fulgors de l'art grega sortí a la contemplació de la veritat, en convertir-se a Déu.—
LLUÍS JORDÀ.

UNS MOTS SOBRE RÚSSIA.—S'ha publicat a París el llibre "Moscou sans Voiles". L'autor d'aquest llibre, Joseph Douillet, va viure nou anys a la Rússia dels Soviets, i coneix a fons la gent i les coses d'aquell país. Fou cònsol de Bèlgica a Rostov-sur-le-Dom, després membre de la Missió del Dr. Nansen, i amb poders de dit doctor pel Sud-Est de l'U. R. S. S., delegat de l'*Europeau Student Relief* i col·laborador de moltes Institucions Internacional de socors en aquell país.

Es tracta d'una digna personalitat i prou ho diu la sincera expressió de justícia i humanitat que brolla dels seus escrits. No és un dels turistes enganyats pels trucs i grandeses mixtificades preparades pel Govern dels Soviets; ell ha verament vist la fabricació en vies d'anihilar-se, les escoles tancades en llur major part i pagesos i obrers en l'absoluta misèria, la infància famolenca i abandonada mentre una desmoralització aguda, cuida enderrocar de soca arrel el poble rus, absolutament dominat i vençut pel terror. Les presons vessen de milers d'innocents i molts d'aquests són fusellats sense judici o enviats a les illes Solovetzky, enllà, del cercle polar.

Tot el que hem exposat dona una pàl·lida visió al costat de la que ens dona Joseph Douillet en el seu llibre.

No som enemics de les revolucions quan aquestes expulsen un jou opressor o merament dutes per un alt ideal renovellador, però no admetem que en nom d'aquest ideal sigui traït el poble, com han fet els Soviets, martiritzant-lo i esclavitzant-lo més del que abans ho era. Si així no fos, si el Comunisme hagués portat allò que l'obrer esperava, hi hauria millor propaganda per l'U. R. S. S. que deixar en llibertat perfecta els representants de les legions obreres d'altres països per a constatar ells pròpiament l'acontentament i prosperitat que dona al poble el règim comunista? En lloc d'això, la més exagerada vigilància és exercida sobre l'estranger que visiti Rússia, per a impedir la més lleu expansió delatadora de part dels russos oprimits.

En nom de la Caritat Cristiana i de la Civilització ens apropem a les llunyes terres selvàtiques i al nostre costat un tros d'Europa es desfà pel seu propi mal i no correm a impedir-ho?

Veiem com periòdicament es reuneixen els representants de diverses nacions d'Europa i esmercen energies intentant d'evitar guerres futures—essent ja de lloar que no n'hagin arribat a provocar alguna. Quant millor no seria, doncs, que s'unissin per a posar la pau a Rússia, que comencesin a fer valer la força de llur Unió per a imposar-se davant la injustícia i mirar de portar una nova aurora a la gran nació de 150 milions de germans nostres que anys ha sofreixen.

El Comunisme, tal com s'ha desenrotllat a Rússia, és una greu malura i el perill del contagi és imminent. Tant de bó que la nostra feble veu despertés altres veus autoritzades.

I si tota la força diplomàtica d'Europa no és prou per a imposar-se davant d'un Govern monstruós, almenys que es trenqui amb ell tot lligam i es deixi consumir isolada la gran foguera per a poder esperar en l'esdevenidor que sobre les cendres de Rússia es trobi, purificada i cristallitzada l'ànima eslava.—J. PLANAS.

MOVIMENT SOCIAL

L'ACTUACIÓ DELS CATÒLICS EN EL CAMP SOCIAL.—Si a la nostra terra no són estudiades les qüestions socials, és perquè tenim poca gent preparada en aquesta matèria. Ningú no diria que a la nostra ciutat els obrers formen legió. Ens estranya que s'esmunyin de les nostres mans i no fem res per atraure'ls.

A tot arreu del món, els catòlics intervenen en els conflictes plantejats en la vida del treball. Estem nosaltres preparats per acostar-nos al poble i endegar els problemes socials? Creïem sincerament que no. Els nostres patrons, parlem en general, han cregut que els sindicats catòlics havien d'ésser la guàrdia pretoriana del capitalisme. La seva actuació havia de consistir a combatre els obrers d'altres organitzacions. Quan els obrers catòlics han adoptat una actitud enèrgica davant la incomprensió patronal, han exclamat: és possible que els obrers de les organitzacions catòliques també protestin? Un obrer catòlic, segons l'ideari de molta de gent, és un home resignat que somriu quan el vergassegen. Si tenen aquest concepte dels sindicats catòlics, com volem que els obrers es resignin a aixoplugar-se sota la nostra bandera sindical?

Visiteu les nostres entitats obreres i veureu quin ensoïment plana damunt d'elles! Que pocs obrers trobareu que porten a dintre una vibració! Caldria que existís un nucli de catòlics demòcrates que es posessin en contacte amb el poble. A tot arreu, dintre les organitzacions catòliques, existeixen diverses modulitats. Ací encara no hem arribat a desdriar els camps. Si pregunteu als elements directores de determinades entitats on van i quin criteri tenen sobre els problemes socials, us diran que són catòlics. Molt bé que siguin catòlics; però cal tenir en compte que un catòlic pot defensar dintre del dogma moltíssimes aspiracions dels obrers que esveren la nostra gent. És lícit tot allò que és compatible amb els principis fonamentals del Cristianisme. Aquest és el criteri dels catòlics que lluiten més enllà de les nostres fronteres. Els obrers catòlics anglesos poden perfectament formar part del partit laborista. L'Església, en totes les qüestions d'ordre opinable, ens concedeix un gran marge de llibertat. Certament que en les nostres organitzacions hi ha molts intolerants, però ells no són l'Església. Mentre siguin respectats els valors substancials del Catolicisme, podem donar la forma que més ens plagui a l'edifici social. Ací són molts els que obliden aquesta veritat. Mossèn Carbonell ha estat combatut durament per haver escrit un llibre comentant el collectivisme. Molts senyors que ni tan sols han llegit l'obra i que si la llegissin no l'entendrien, l'esguarden amb commiseració com si s'hagués apartat del camí dreturer. Qui pot negar que Mossèn Angel Carbonell, fa una exposició del collectivisme dintre l'ordòxia catòlica? Per

què se l'ha combatut tan aferrissadament? Ah!, perquè en el nostre país, dintre de la nostra cleda, predominen els elements ultraconservadors. Volen que ens posem ulleres negres i sabates de simolsa. Els sap greu que ens posem en contacte amb les realitats de la vida i que tinguem la gosadia de defensar els drets del poble. No us fa pena de veure tants i tants obrers allunyats de nosaltres? Els cridem i no vénen, perquè únicament ens plauen els obrers decoratius. Diem que el nostre poble és catòlic, però pobres de nosaltres si esbrinèssim quants són els que contenen el camí que mena a la casa de Déu. A l'estiu quan són fora de la ciutat les famílies de bona posició social, els temples estan gairebé deserts. Sento en els aires la veu dels prudents que em diuen: No diguis aquestes coses. Ah!, que no digui aquestes coses; i, que feu vosaltres per aconseguir que vibri l'esperit del poble? Passeu la vida dalt dels núvols per no sentir els clams dels que sofreixen i tenen fam de justícia! Com voleu que els pobres us estimin si us fan fàstig? Afalagueu els poderosos perquè poden satisfer les vostres vanitats, i no us en recordeu dels humils! Heu oblidat que Jesús va caminar amb el peu nu damunt les pedres cantelludes del sacrifici i del dolor!

Cal també, si volem que la nostra tasca sigui eficaç, que no ens esverin els homes que porten alguna cosa dintre. Quan em diuen: —Aquest obrer és molt bo—em faig sempre aquesta reflexió: heus ací un home de pa de pessic. Nosaltres entenem per bo l'obrer que acut a nosaltres per demanar-nos unes calces apedaçades o unes espadenyes, que treballa les hores que a nosaltres ens convenen i que accepta la soldada misèrrima que li donen. Heus ací l'obrer bo. El que no vol que l'explotin i exigeix el sou que li cal per a satisfer les necessitats de la vida és un home rebel.

No ens plauen els homes de caràcter. Cal que es deixin modelar fàcilment, com si fossin figures de cera. Esguardem amb recel l'home que vol exercir els seus drets. Dissortat d'aquell que és sincer i diu la veritat davant tots els convencionalismes socials! Com és possible que no ens plaguin els homes de caràcter? Què voleu fer-ne d'un autòmata que no té voluntat pròpia i és buit com una campana? Deixeu que els homes vibrin i ens diguin clarament el que volen. No hem de confondre l'autoritat amb la tirania. Hi ha senyors que es creuen tan omnipotents, que voldrien veure els homes agenollats als seus peus. Aquests homes tenen un concepte equivocacat de l'autoritat.

Els sants tots han portat al damunt el mantell de la humilitat, però han estat homes de caràcter. La santedat és una lluita constant amb l'esperit del mal; i els que no tenen caràcter són incapaces de lluitar. Les blaneses espirituals allunyen els homes de Déu. Podríem esmentar el nom d'alguns sants, que eren tan enèrgics que els incomprendius els titllaven d'intemperants. No ens facin, doncs, por els homes de caràcter. Per què no imitem els catòlics d'altres terres que intervenen eficaçment en les lluites socials? Llegiu el manifest que Lassalle en dirigir als obrers per tal que s'agrupessin sota la bandera socialista, i veureu com la majoria dels drets que reivindica coincideixen amb el programa social del bisbe de Magúncia, Mons. Ketteler. Si nosaltres diguéssim en públic al-

gues de les coses que va dir aquell bisbe exemplar, ens titllarien de revolucionaris.

Avui esveren els congressos internacionals, perquè diuen que constitueixen un perill per a la pau social. Qui fou l'iniciador dels congressos obrers de caràcter internacional? El gran tribú suís catòlic Decurtins. Ell fou el primer que va proposar que s'unissin els obrers de tot el món per aconseguir el respecte a les lleis socials.

A qui es deu la creació del ministeri del Treball? Als catòlics belgues. En aquell país es va crear per primera vegada un ministeri que s'ocupés exclusivament d'endegar els conflictes plantejats en el món del treball. En els mítings de propaganda electoral organitzats pel partit laborista, sovint prenen part capellans catòlics. De què s'esveren, doncs, els nostres catòlics ultraconservadors? No veieu que és altament perillós de fer creure al poble que el Catolicisme és consubstancial a determinades coses passatgeres i moridores?

És natural que en un país existeixi un estol d'homes d'ideari conservador; però cal que aquests elements no barrin el pas als que defenen ardidament els drets legítims del poble. I si fan de barrera, almenys que no diguin que defensen els interessos catòlics. El poble es deixondirà, quan sorgeixi un home que tingui el valor d'alçar ben alta la bandera de la justícia.—J. CIVERA I SORMANÍ.

MOVIMENT INTERNACIONAL

LA MORT DE STRESEMANN.—Aquesta secció de la nostra revista, en la qual es recullen i comenten tots els esdeveniments de la política mundial, no podia deixar passar la mort del gran estadista, sense fer una recensió de la seva obra, no solament perquè ell ha estat el principal artífex de la nova Alemanya, sorgida de la gran guerra, sinó també pel paper que ell ha jugat a Ginebra, modern estadi en el qual es plantegen tots els problemes de caire internacional. La seva actuació darrerament a favor de la pacificació del món i sobretot la defensa aferrissada d'un determinat dret reconegut en els cèlebres "catorze punts" del gran president nordamericà, havia atret sobre ell l'afecte de quasi totes les nacions de la terra, principalment dels pobles oprimits, dels quals s'havia convertit en infadigable portaveu.

Nascut a Berlín el 10 de maig del 1878 estudià Economia Política a les Universitats de Leipzig i Berlín. Afiliat al partit populista (Deutscher Volkspartei), fou elegit diputat als 23 anys, per Dresden. Les seves brillants intervencions parlamentaries, principalment en els debats de política exterior, en la qual branca s'especialitzà, el portà a la presidència del partit. Empresa per ell la reorganització de les seves forces l'endemà de la guerra, pronunciava al I Congrés del partit aquelles paraules profètiques: "Vindrà el moment en què després d'haver destruït tant, caldrà reconstruir, i aquest dia no es podrà prescindir de la nostra col·laboració." Nomenat president del Consell, formà el seu primer ministre amb l'ajuda del Centre Demòcrata i la Social Democràcia. Al seu entorn, agrupà la burgesia, espantada de les violències de l'extrema dreta.

Per iniciativa de Stresemann els populistes canviaran la política de resistència per política de reconciliació. Stresemann serà el que portarà Alemanya, a les Conferències de Locarno, Thoïry i Ginebra. Encara tothom recorda aquella memorable sessió, en la qual Stresemann, al front de la delegació alemanya, féu l'entrada a la Societat de Nacions.

Darrerament, s'havia emprès l'estudi i defensa de les minories nacionals, en el qual aconseguí èxits remarcables.

L'obtenció del premi Nobel de la Pau, l'any 1926 per la seva tasca pacificadora constituï, paraules seves, "la més alta aspiració, que mai podia tenir".

Els comentaris que ha provocat la seva mort, ocorreguda justament quan començava a realitzar-se el que constituïa la seva meta de Versalles ençà, ço és, l'evacuació de Renània, són molt diversos. Unànimes arreu, en l'apreciació que desapareix una gran figura, es conserva encara la unanimitat a Alemanya, si exceptuem la premsa extremista, quant a

l'obra acomplerta. En canvi, a França, de la qual únicament ens ocuparem, per ésser el principal Estat que té subordinada la política exterior als governs del Reich, les apreciacions són molt diverses. Mentre la premsa d'esquerra es plany de la seva mort i la considera com un dia de dol nacional, la de centre i dreta, no fa sinó treure'n partit per a menar una campanya d'oposició contra el pla Young i les seves derivacions, principalment l'evacuació de la vora dreta del Rhin.

Les conseqüències de la mort del gran estadista són ben clares, la interrupció que la política d'apaivagament sofrirà, encara que sols sigui momentània, perjudicarà força l'obra de la pau. A més, Alemanya, difícilment trobarà un polític tan hàbil, que es capti poc a poc la confiança dels ministres aliats, fins a arrencar-los tota mena de concessions econòmiques i polítiques. El nomenament del seu successor és el que preocupa justament l'opinió pública alemanya. Dos candidats tenen probabilitats de reeixir: el canonge Kaas i el socialista Breitscheid. Tots dos són convençuts pacifistes, i amb coneixements i aptituds per a acomplir el càrrec. La repartició proporcional de les carteres, com correspon a tot ministeri de coalició, impossibilita Breitscheid per ocupar-la, puix aleshores el predomini socialista sobre els altres partits s'accentuaria notablement.

El nomenament definitiu — provisionalment ho és Curtius — recaigui en qui recaigui, comportarà de totes maneres de continuar les directrius ja indicades per Stresemann, sense el qual requisit, el poble alemany no li atorgaria la seva confiança.—L. i O.

PREGUEM PELS NOSTRES DIFUNTS

A tots els nostres lectors demanem en el Crist una oració per aquests germans nostres que ens han precedit en el senyal de la fe i dormen el son de la pau: Josep Ramon i Bacardí, pare del nostre collaborador Antoni Ramon i Arrufat, Benedictí de Montserrat, i Na Maria Gràcia Riu i Vulart, religiosa Filipense, filla del nostre subscriptor N'Esteve Riu i Busquets.

Tots els mesos *La Paraula Cristiana* farà dir una missa en sufragi dels seus difunts, amics i afavoridors i llurs pròxims parents.

Aquest número de LA PARAULA CRISTIANA ha passat per la censura governativa